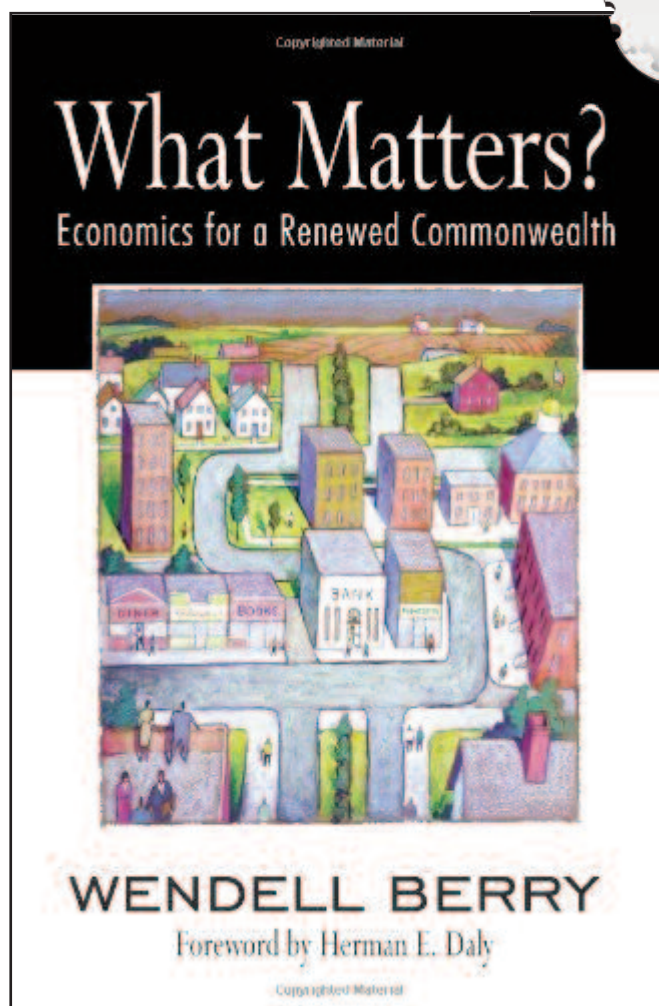

CE CONTEAZĂ CU ADEVĂRAT?

ECONOMIE PENTRU RENAȘTEREA
UNEI SOCIETĂȚI A BUNĂSTĂRII

Prima ediție a lucrării a fost publicată în anul 2010 de editura americană Counterpoint.

**WENDELL
BERRY**

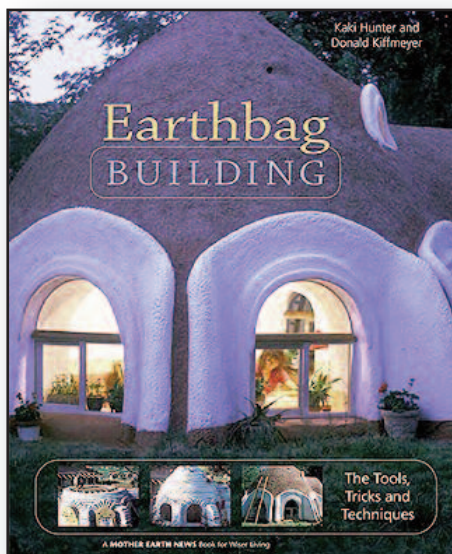
CE CONTEAZĂ CU ADEVĂRAT?

**ECONOMIE PENTRU RENĂȘTEREA
UNEI SOCIETĂȚI A BUNĂSTĂRII**

1. Sepp Holzer, **Permacultura. Ghid practic pentru agricultura la scară mică** [Permacultură]
2. Edward Faulkner, **Nebunia aratului** [Agricultură sustenabilă]
3. Masanobu Fukuoka, **Revoluție într-un spic** [Agricultură sustenabilă]
4. Ianto Evans, Leslie Jackson, **Încălzitoare cu masă termică** [Tehnici și meșteșuguri]
5. E.F. Schumacher, **Mic înseamnă frumos** [Economie alternativă]
6. Tony Dutzik, Elisabeth Ridlington, John Rumpler, **Adevăratul preț al gazelor de șist** [Postcapitalism]
7. Joël Carbonnel, **Gestul corect** [Agricultură sustenabilă]
8. Ianto Evans, Michael G. Smith, Leslie Jackson, **Casa la îndemână. Un ghid practic și filosofic pentru construcția casei din cob** [Arhitectură verde]
9. David R. Montgomery, **Țărână. Cum se fac praf civilizațiile** [Pedologie]
10. Joseph A. Coccanouer, **Buruienile, protectoarele solului** [Agricultură sustenabilă]
11. Rolfe Cobleigh, **Ferma oamenilor. Facerea uneltelor** [Tehnici și meșteșuguri]
12. J. H. Kunstler, **Îndelungata Criză. Cum să supraviețuim catastrofelor convergente ale secolului XXI** [Postcapitalism]
13. Becky Bee, **Cărticica meșterului cobar** [Arhitectură verde]
14. G. K. Chesterton, **Regulile normalității** [economie alternativă]
15. Ariane van Buren (ed.), **Manualul chinezesc al biogazului** [Tehnici și meșteșuguri]
16. Coline Serreau, **Soluții locale pentru o dezordine globală** [Agricultură sustenabilă]
17. Charles Eisenstein, **Economia sacră. Banii, darul și societatea în epoca tranziției** [Economie alternativă]
18. Hugh Piggott, **Cum să ne construim un motor eolian** [Tehnici și meșteșuguri]
19. John Seymour, **Reîntoarcerea la obârșie. Cartea completă a auto-suficienței** [Agricultură sustenabilă]

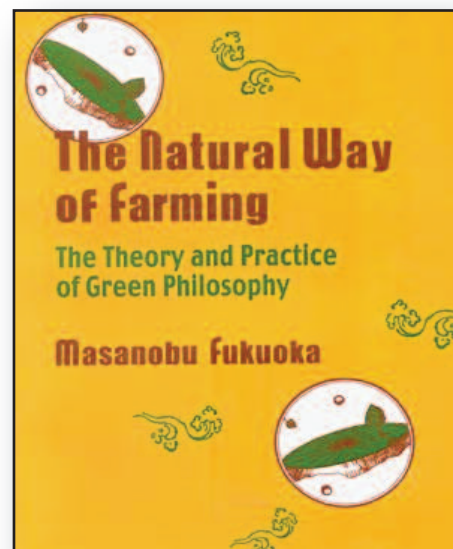
Următoarele lucrări traduse gratuit de TEI

**Kaki Hunter,
Donald Kiffmeyer**

**Construcția cu saci de pământ.
Tehnici, trucuri și unelte**

Masanobu Fukuoka

**Agricultura naturală. Teoria
și practica filosofiei verzi**

WENDELL BERRY

**CE CONTEAZĂ CU ADEVĂRAT?
ECONOMIE PENTRU
RENAȘTEREA UNEI SOCIETĂȚI
A BUNĂSTĂRII**

Ediția I în limba română

2014

Autor a peste 50 de cărți de ficțiune, poezie și eseuri, WENDELL BERRY a cultivat o coastă de deal din zona sa natală, regiunea Henry din Kentucky, împreună cu soția sa Tanya, timp de mai bine de 40 de ani. A primit numeroase premii pentru munca sa, inclusiv Premiul T. S. Eliot, Premiul Aiken Taylor pentru poezie, Premiul John Hay al Societății Orion, Medalia de Excelență Cleanth Brooks în Southern Letters și Premiul Societății Louis Bromfield.

APRECIERI

“Cu cât îl citesc mai mult pe Wendell Berry, cu atât mai mult îl iubesc, pentru că el spune exact ceea ce încerc să spun și eu, numai că el o face mult mai elocvent decât aș putea eu vreodată. El identifică precis problemele care provoacă depresiile economice din ziua de azi, cum ar fi comerțanții care vând promisiuni pe bani și le numesc "finanțe" sau prăpastia aproape feudală între capitaliștii bogați și lucrătorii care fac posibilă bogăția lor.

Dar Berry nu se mulțumește cu cauzele pe termen scurt. "Economia Totală", recentă și abuzivă, în care până și apa și aerul nostru au ajuns de vânzare, s-a născut, pe de-o parte, dintr-o rupere de valorile tradiționale ale vecinătății și comunității și, pe de altă parte, dintr-o atitudine care pune valoarea monetară deasupra a orice. Nu putem avea prosperitate economică și speranțe de "dezvoltare" de la un sistem care transferă datoriile și disperarea în viitor.

În viziunea lui Berry, problemele pe care le avem pornesc de la deșrădăcinarea noastră, de la faptul că nu apreciem locul unde trăim și de la ideea că pământul de pe urma căruia trăim ar fi de fapt o resursă consumabilă. Atunci când credem că darurile pământului nu așteaptă decât să le luăm noi în primire, nu facem decât să ne jefuim propriul viitor. Atunci când acordăm încrederea noastră planurilor centralizate ale guvernărilor (în loc să credem în știința îngrijirii pământului, atât de greu câștigată), ne subjugăm unor viziuni care, de fapt, nu ne includ.

Totuși, aceste cuvinte nu pot ilustra profunzimea filosofiei lui Berry. Cu agerime și răbdare, Berry dislocă discursurile oficiale care ne blochează gândirea, arătând cum soluțiile noastre comune se bazează pe aceleași principii false care au creat, dintru început, problemele pe care le avem. Deși viziunile sale agrare ar putea să sperie pe cititorii de la oraș (noi fiind obișnuiți să ne considerăm proprii stăpâni), ele ne fac să înțelegem cât de vinovați suntem pentru starea actuală a lucrurilor și cât de responsabili suntem față de viitor.

Berry rostește adevărurile pe care noi trebuie să le auzim, chiar dacă sunt dureroase.”

Kevin L. Nenstiel - Vine Voice

“Wendell Berry vorbește limpede despre cauza multor probleme cu care ne confruntăm astăzi. Iar soluțiile lui pentru aceste probleme țin de bun-simț. Din păcate, el nu are autoritatea pe care o au agenții de putere ai lumii de astăzi. Bogăția pe care o apără el este bogăția comunității, legăturilor dintre oameni, grijii față de ceea ce ne înconjoară și păcii care se naște din bucuriile simple ale vieții. Am face bine să-l ascultăm cu toții.”

Ron Sinclair

“Această nouă colecție de eseuri ale lui Wendell Berry este alcătuită din scrieri mai vechi (majoritatea provenind din două cărți epuizate) care completează, prin ton și substanță, cinci eseuri noi. Împreună, ele alcătuiesc îndemnul rațional și insistente ale unui om a cărui cauză, în loc să se înmoaie odată cu vârsta și înțelepciunea, continuă să-și sporească puterea și viziunea. Principala lovitură pe care o dă această carte este că limpezește cum se cuvine economia, astfel încât ea să se adreseze realităților omenești, iar nu cerințelor sistemelor financiare. Pentru a putea susține comunități stabile - de la gospodăria la națiuni - economia trebuie să pună pe primul loc natura (Berry afirmă: "practic nimeni nu vede natura ca pe o resursă economică"), urmată de folosirea pământului, meșteșuguri și consum, într-o structură de evaluare împărțită în patru. Fără ca acest fapt să-i surprindă pe cei ce l-au citit pe Berry vreme de jumătate de secol, venerația și modul de administrare sunt calitățile cele mai importante ale spiritului unei astfel de economii. Mai mult decât atât, precum marele critic cultural al secolului XX, Paul Goodman - al cărui urmaș este Berry, autorul propune o serie de măsuri concrete de schimbare a politicii agricole, pentru a activa această economie reordonată pe care o descrie atât de convingător. Wendell Berry e un sfătuitor neprețuit.”

Ray Olson - Booklist

CINE SUNTEM ȘI CUI NE ADRESĂM

Pentru orice om lucid, este evident că România de astăzi se află în pragul colapsului, împreună cu sistemul global în care este angrenată. Dacă ar fi doar să enumerăm problemele pe care le avem, dimensiunile acestui cuvânt-înainte ar atinge cote nepermise. De la economie la cultură, de la agricultură la demografie, de la politică la ecologie, de la sănătate la învățământ, practic nu există domeniu în care să nu fie evident dezastrul în care ne aflăm – fie că vorbim, în particular, de „exodul creierelor”, de jaful politic generalizat, de raptul bancar, de rezultatele catastrofale la examenele de capacitate sau bacalaureat sau de calitatea precară a alimentelor pe care le consumăm; de febra consumeristă întreținută permanent de marile corporații, de pământul fertil vândut pe nimic, pe cale să fie otrăvit cu insecticide și pesticide, de izolarea profesioniștilor în favoarea incompetenților sau de profunda decădere morală. Problemele pe care le avem sunt atât de complexe și de interdependente încât a crede că există remedii globale pentru ele înseamnă o naivitate vecină cu orbirea.

Noi, cei din , considerăm că **nu există decât soluții „la firul ierbii”** – soluții demarate și întreținute de oameni care nu așteaptă subvenții de la guvern și sponsorizări de la corporații pentru a face binele. Oameni lucizi și integri, care ridică semne de întrebare asupra direcției în care se îndreaptă lumea, cu noi cu tot.

Graba în care suntem siliți să trăim ne-a confiscat timpul de gândire – nu avem timp să discernem între bine și rău, între adevăr și simulacru, între informație și minciună. Iar graba noastră și dezinformarea sunt extrem de profitabile pentru cei care ne repetă zilnic, fără încetare, că soluțiile unice de supraviețuire în ziua de astăzi sunt: job-urile epuizante, creditele pe zeci de ani pentru autoturisme sau locuințe scumpe și ineficiente și consumul dus la maxim.

 s-a născut pentru a face accesibile **informațiile** care dinamitează acest mod de gândire. Cărțile traduse de noi demonstrează fără greș că suntem, zi de zi,

captivi ai unei imense iluzii – aceea că nu putem trăi decât așa cum trăim acum: stresați, oboșiți, vlăguiți de viață, înstrăinați de valorile fundamentale care ne îndreptățesc să ne numim oameni.

În contra unui Sistem al cărui mod de funcționare implică inundarea constantă cu false informații, ne propunem să oferim publicului acele cunoștințe folositoare, ignorate în mod sistematic de „mainstream” din simplul motiv că de pe urma lor au de câștigat numai oamenii, nu și corporațiile și guvernele. În loc de reziduuri de gândire ambalate țișător, oferim acces la cunoașterea practică. Complet gratuit, dar din dar, fără pretenții, fără trufie și fără clauze ascunse. O bibliotecă a **independenței reale** față de Sistemul absurd în care am fost aruncați în ultimile decade. O serie de cărți care, nădăjduim, vor fi pașaportul de independență în gândire și în fapte al fiecăruia dintre noi.

Așadar, cui se adresează în principal cărțile traduse de TEI ? Oamenilor care știu că veșnicia nu s-a născut la sat ca să moară la oraș. Celor care s-au săturat de asfalt, de blocuri, de rate și de credite și care caută să iasă din acest angrenaj cât mai repede, dar încă nu au curaj, pentru că nu știu că se poate și încă nu știu **cum se face**. Celor care vor să acumuleze cunoștințe solide de agricultură sustenabilă, permacultură, arhitectură ecologică, energii alternative, tehnici și tehnologii domestice și meșteșuguri. Celor care simt șubrezenia sistemului și naufragiul global către care ne îndreptăm, oamenilor care au redus sau se pregătesc să reducă turația motoarelor, pentru că știu că viteza nu va face decât să grăbească și să amplifice impactul inevitabil cu zidul. Celor care știu că revoluțiile încep din pragul propriei case și tot acolo se termină. Țăranilor nescârbiți de sat și încă nedescurajați, dar și orașenilor care încă stăpânesc mai bine tastatura decât grebla. În fine, tuturor celor care știu că orice bucată de pământ vine la pachet cu fâșia nemărginită de Cer de deasupra ei.

TEI

aprilie 2014

Traduceri Ecologice Independente

TEI

AJUTĂ-NE SĂ AJUTĂM!

Cartea pe care o citești acum pe ecran sau o ții, deja tipărită, în mâini, este rezultatul a sute de ore de muncă migăloasă – traducere, verificare terminologică, adaptare, corectură, editare, punere în pagină și design. Pentru ca această carte să se poată naște, a fost nevoie de nenumărate e-mailuri și de mii de corecturi. **Nici un membru al grupului TEI - fie el traducător profesionist sau amator – nu este plătit pentru munca sa;** tot ceea ce facem, facem gratuit, fără să cerem burse, sponsorizări, fără să solicităm donații și fără să așteptăm medalii, diplome și, eventual, statui în fața ministerului agriculturii. Unii pot numi asta sacrificiu, alții civism, alții tâmpenie crasă și pierdere de timp.

TEI nu este umbrelă pentru nici un partid politic sau ONG; nici unul dintre noi nu are de gând să candideze la președinție sau măcar pentru un post la consiliul local la următoarele alegeri, nici unul dintre noi nu are fabrică de produs insecticide. Dar asta nu înseamnă că nu avem și noi, la rândul nostru, nevoie de ajutor. În schimbul faptului că, prin intermediul nostru, ai acces gratuit în limba română la cărți de importanță fundamentală, pe care nici o editură din România nu a avut puterea sau curajul să le traducă, te rugăm să ne dai o mână de ajutor. **Dacă te simți stăpân pe orice limbă de circulație internațională și îți poți sacrifica câteva ore lunar pentru a traduce câteva pagini împreună cu noi, dă-ne de știre la adresa de mail: carti.din.tei@gmail.com.** Cu cât vom fi mai mulți, cu atât vom putea traduce mai multe volume într-un timp din ce în ce mai scurt – performanță pe care nici o editură, din străinătate sau din România, probabil că n-a atins-o vreodată.

Și chiar dacă nu ești atât de deprins cu o limbă străină, tot ne poți fi de mare folos – dă mai departe cartea de față și celelalte cărți din colecția TEI , anunță-ți prietenii, recomand-o, tipărește-o, fă-o cadou, urmărește-ne pe blogul „Cărți din tei” – cartidintei.wordpress.com, Facebook – TEI Traduceri Ecologice Independente și oriunde

vom mai apărea. Poți chiar să-ți enervezi socrii dându-le din când în când citate din cărțile traduse și publicate de noi, promitem că nu ne supărăm.

Suntem siguri că pe măsură ce crește numărul oamenilor care știu despre TEI citesc și aplică cele scrise în cărțile noastre, vom fi o țară din ce în ce mai greu de mințit, de controlat și de cumpărat.

Îți mulțumim! TEI

Pentru înscrieri, sugestii, recomandări, propuneri etc.:

carti.din.tei@gmail.com

Pentru actualizări și descărcarea gratuită a cărților TEI:

cartidintei.wordpress.com

TEI Traduceri Ecologice Independente

[facebook](#)

scribd.com/tei_independente

Scribd.

CUPRINS

Cuvânt înainte	13
PARTEA I	
Bani versus Produse	17
Absolvent în întoarcerea la origini	36
Dragostea pentru agricultură	39
Economie Faustiană	42
Soluții simple, pachete de oferte și o lege agrară pentru 50 de ani	50
PARTEA A II-A	
O națiune bogată în resurse naturale	58
Economie și plăcere	69
Pentru ce sunt oamenii?	79
O armonie practică	81
Două economii	85
Activitatea culturii locale	99
Deșuri	110
Conservarea comunităților forestiere	112
Economia Totală	123

“Stă în puterea noastră să alegem între economie și libertate sau între bunăstare și captivitate.”

THOMAS JEFFERSON

Cuvânt înainte

Poet, nuvelist, eseist, fermier și gânditor în problematici agrare, Wendell Berry nu are nevoie de introducere. Nu este economist de profesie, nici membru cotizant al vreunei bresle academice. Nici nu pretinde că e. Într-o lume în care cunoașterea este organizată prin disciplină și cultivată în caste restrânse, este, de regulă, foarte greu să poți fi auzit în afara perimetrului propriului tău siloz. Prin urmare, mă tem că tocmai acei oameni pentru care lecturarea acestor eseuri ar fi cea mai benefică și prin intermediul cărora acestea ar avea un impact binefăcător asupra lumii noastre suferinde sunt cei care nu le vor citi. Pe unii dintre colegii mei de la universitate și pe studenții de la specialitățile economice mi-i imaginez întrebând: “De ce să citesc o carte scrisă de un non-economist pe tema economiei pentru renașterea unei societăți a bunăstării? Probabil în această carte nu există nicio ecuație, iar utilizarea cuvântului arhaic „societate a bunăstării“ trădează o posibilă lipsă de înțelegere a bazelor individualiste ale teoriei economice neo-clasice. Economiiștii nu scriu poezie sau ficțiune (ei bine, poate puțin din cea de-a doua, dar nu în mod deliberat), așa că ia să nu le permitem poezilor sau activiștilor locali agrar-ecologiști să scrie despre sofisticata știință tehnică a economiei într-o economie globalizată a dezvoltării industriale. Să lăsăm pe seama experților să continue să dezvolte economia și astfel să asigure singura soluție posibilă problemelor precum sărăcia, energia și schimbările climatice”. Parcă aud aceste cuvinte, completate de o intonație îndurerată.

Obiectivul meu în acest cuvânt înainte este, așadar, să răspund preventiv acestei invitații imaginare, dar deloc imposibile, adresate lui Wendell să-și țină gura. Doresc să explic motivele pentru care este extrem de important pentru toți cetățenii, mai ales pentru economiiștii profesioniști, să citească și să reflecteze profund asupra eseurilor din această carte. Chiar dacă înțeleg șovăiala cuiva având credințele expuse mai sus în a oferi acestor eseuri o lecturare atentă. A face acest lucru înseamnă a-ți asuma riscul enorm de a te îndepărta de idolatria dominantă a culturii noastre – o convertire clar eliberatoare, dar teribil de incomodă.

Ce trebuie, noi, economiiștii, să învățăm de la Wendell Berry? Multe lucruri, dar voi menționa aici doar două dintre ele. Primul constă în corectarea unei definiții cu privire la natura fundamentală a subiectului nostru – mai exact, ce realitate contează cel mai mult pentru viața noastră economică și de ce? Al doilea, ce mod de gândire necesită această realitate din partea noastră pentru a o înțelege cât mai bine, fără să ne ademenească în surrogate false ale unei ignoranțe aparent oneste?

Preocuparea pentru corectarea noțiunii datează din vremea lui Aristotel și, deși păstrată într-o oarecare măsură de către economiștii clasici, pare să fi fost abandonată de canoanele neo-clasice actuale. Aristotel a făcut distincție între „oikonomia” și „khrematisike”. Oikonomia se referă la știința sau arta producerii, distribuției și păstrării eficiente a valorilor concrete de consum ale căminului și comunității pe o perioadă mai îndelungată. Hrematistica se referă la arta maximizării acumulărilor personale de valori abstracte de schimb sub forma banilor într-un termen scurt. Deși cuvântul nostru „economie” derivă din oikonomia, înțelesul său curent este mult mai apropiat de hrematistică. În prezent, cuvântul hrematistică este limitat la dicționarele integrale, dar realitatea la care acesta se referă este prezentă pretutindeni și echivalată în mod frecvent și incorect cu economia. Wendell Berry, cred eu, ne îndeamnă să corectăm definiția economiei prin restituirea înțelesului de oikonomie și eliminarea confuziei și a atașamentului exagerat față de hrematistică. Înlocuind hrematistica prin oikonomie, nu numai că ne reorientăm spre o realitate diferită, dar adoptăm implicit și scopurile servite în cadrul acelei realități diferite – comunitatea, cumpătarea, eficiența și administrarea pe termen lung a unor domenii specifice.

Unde găsim noi astăzi hrematistica travestită în economie? Cu siguranță în eșecul recent de pe Wall Street – în vânzarea unui „pariu pe datorie sub formă de activ”, conform formulării succinte a lui Wendell. Este uimitor că oamenii implicați de curând în această imbecilitate dezastruoasă la o scară atât de mare încă mai au credibilitate. Totuși, credința în „piețele libere” rămâne încă puternică, asemeni pietrei filosofale, care preface alchimic zgura hrematisticii în aurul oikonomiei.

Alte exemple aplicate de hrematistică includ prețurile de monopol, evaziunea fiscală, subvențiile, căutarea unei chirii, mobilitatea forțată a forței de muncă, mâna de lucru ieftină generată de zarva sindicală și de imigrarea ilegală, transferul profitului prin intermediul companiilor off-shore, fuziunile, preluările ostile, camăta și litigiile brutale – fără să mai vorbim despre transferarea asupra clienților efectuată cu succes de către companiile aeriene a activității efectuate anterior de agenți de zbor, funcționari la check-in și hamali. Externalizarea costurilor ecologice – transferul costurilor generate de producător prin epuizarea zăcămintelor și poluare în contul publicului general, al viitorului sau al altor specii – reprezintă, probabil, cea mai uzuală și mai dezastruoasă manevră hrematistică. Lista costurilor neinventariate cuprinde game de la poluarea fonică la nivelarea piscurilor montane și umplerea văilor cu deșeuri toxice, la zona moartă din Golful Mexic, la schimbările climatice globale până la dispariția speciilor. Confundarea oikonomiei cu hrematistica, definirea eronată a subiectului propriu-zis al economiei are consecințe fatale. În fața tuturor acestor lucruri este greu să ne amintim că încă mai există oameni care prestează activități utile și creează bogăție cu adevărat în beneficiul comunității. Hrematistica nu a înlocuit pe deplin oikonomia, însă încearcă să o facă. În concepția lui Wendell, mica economie încearcă să-și impună logica plăpândă asupra misterelor și complexităților Marii Economii.

Economiștii profesioniști ar trebui să-i mulțumească lui Wendell pentru tranșantul

său memento a ce este cu adevărat important. Și, dacă suntem prea mândri să acceptăm aplicarea unei corecții din partea unui poet și fermier, putem pretinde că am redescoperit pe cont propriu definițiile uitate ale lui Aristotel. Totuși, vom fi obligați să aplicăm aceste definiții asupra lumii moderne, fiind astfel puși față în față cu fantezia, idioțenia și groaza colectivă pe care le-a identificat și tratat Wendell.

Celălalt lucru pe care economiștii l-ar putea afla de la Wendell Berry, atât din exemplul personal, cât și din expunerea sa explicită, privește o corectă potrivire a gândirii noastre cu realitatea aparte asupra căreia ne concentrăm și pe care, inevitabil, o influențăm. Blaise Pascal vorbea despre două modele de gândire: „spiritul geometric” și „spiritul de finețe”. Analog, economistul Nicholas Georgescu-Roegen a făcut recent distincția între gândirea exprimată prin concepte analitice riguros definite, care nu se suprapun și gândirea exprimată prin concepte dialectice, care se suprapun unele cu altele în zona granițelor. Cele mai bune exemple de concepte analitice sunt numerele. Fiecare număr este unic și nu se confundă cu niciun alt număr. Pământul și marea pot fi considerate concepte dialectice întrucât, deși sunt discret distincte, ele se suprapun la limita de interferență în cazul mareelor, estuarelor, plajelor, deltelor râurilor sau chiar a platformelor continentale, dacă e să reflecte realitatea. Fiecare dintre aceste zone de graniță reprezintă într-o manieră rezonabilă atât pământ, cât și mare – o contradicție logică, dar veridică în raport cu realitatea. Bani reprezintă un concept dialectic notoriu, suprapunându-se parțial cu bunuri non-monetare cărora li se asociază diferite grade de lichiditate. Când economiștii încearcă să impună o definiție analitică asupra banilor, ei încheie prin a spori numărul de categorii (M_1, M_2, M_3, \dots) sau eșuează în captarea subtilităților voalate ale zonelor de frontieră. Conceptele analitice angrenează matematica pentru eliminarea contradicțiilor acolo unde răspunsurile de tipul „da-și-nu” nu sunt permise. Meritul gândirii analitice constă în rigurozitate; deficiența sa stă în incapacitatea de a face față schimbării și evoluției calitative. Dacă nu permitem unui lucru să interfereze cu altele, atunci cum ar putea vreodată acel lucru să evolueze spre ceva diferit de ceea ce este el în prezent? Meritul gândirii dialectice constă în posibilitatea ei de a consona cu schimbarea calitativă – ceea ce obișnuia să fie odată pământ uscat, poate deveni treptat o mare sau viceversa. Cusurul său stă în aceea că trebuie să tolereze cel puțin o categorie de contradicții. Calitatea pe care o revendică gândirea dialectică este aprecierea justă, sau așa cum prefera Pascal s-o numească, „finețe” – rafinament în gestionarea contradicției.

Astăzi gândirea analitică este în mare vogă și chiar dominantă în economie. Posedă aura unei științe. Gândirea analitică are nevoie de acea realitate care se aseamănă unui număr și fiindcă hrematistica vorbește despre maximizarea valorii de schimb măsurate numeric prin bani, ea tinde să-i atragă pe cei care au deja cultivată o credință puternică în gândirea analitică. Gândirea dialectică e cerută de acea realitate care se transformă din punct de vedere calitativ prin interferarea categoriilor care se suprapun. Oikonomia are de-a face cu valori de utilizare materializate în produse care se dezvoltă pe termen lung spre a servi unor nevoi schimbătoare și cu o eficiență tehnică variabilă într-o comunitate care evoluează, coagulată în jurul unor

valori la fel de schimbătoare. Preferința pentru gândirea dialectică duce la focalizare pe oikonomie și viceversa.

Scopul meu nu este acela de a spune care mod de gândire este bun și care este rău. Ambele sunt categoric necesare. Există o limită în ceea ce putem face cu numerele, așa cum există o limită în ceea ce nu putem face fără ele. Dar sugerez într-adevăr că, în prezent, există părtinire față de analitic și, similar, o prejudecată împotriva dialecticului. Această favorizare cantitativă nu este, cu siguranță, singura cauză a importanței excesive date hrematisticii în detrimentul oikonomiei – lăcomia, avariția și indolența intelectuală joacă un rol mult mai semnificativ – dar cred că reprezintă un factor determinant. Pe scurt, al doilea lucru pe care economiștii l-ar putea învăța din eseurile lui Wendell Berry este că raționamentul limpede exprimat prin noțiuni dialectice despre ceea ce este cu adevărat important este posibil, necesar și edificator. Asupra acestui punct de vedere Wendell convinge prin puterea exemplului.

Atunci când o problemă nu cedează nici în fața spiritului geometriei, nici în fața spiritului de finețe, Wendell ne recomandă să ne familiarizăm cu ignoranța și misterul. Ne sunt tovarăși mult mai buni decât ecuațiile false sau decât flecăreala anostă și mult mai consagvini unor ființe care încearcă să înțeleagă operele complete ale Creației și să intuiască vrerea Creatorului, a cărui imagine fărâmițată încă o poartă.

Mi-e teamă că în zelul de a-mi convinge colegii economiști să citească această carte, am eșuat în a mă adresa în mod special cititorului obișnuit. Așadar, dragă cititorule obișnuit, pentru care Wendell Berry a scris aceste eseuri, permite-mi să te asigur că dacă ai citit cele scrise până acum, ai depășit cea mai obscură și încâlcită parte a cărții. Restul este asemeni navigării line având la cârmă un marinar cu judecată limpede și demn de încredere, chiar dacă mările sunt adânci. Eseurile necesită o atenție vigilentă și o gândire concentrată, dar cu certitudine nu e necesară o tălmăcire savantă din partea experților profesioniști.

Herman Daly

Bani versus Produse

Punctul meu de vedere asupra aspectelor economice pornește de la nivelul pământului. El reprezintă un punct de vedere catalogat adeseori drept unul „agrar”. Aceasta înseamnă că în organizarea economiei unei gospodării, comunități sau națiuni, aş pune natura pe primul loc, economiile utilizării pământului pe cel de-al doilea, economia producției pe locul al treilea, iar economia consumatorului pe al patrulea loc. Fundația unei astfel de economii ar fi vastă, nivelurile îngustându-se succesiv pe măsură ce importanța lor se diminuează.

Prima regulă a unei astfel de economii ar fi aceea pe care agricultorul Sir Albert Howard a numit-o „legea returnării”. Această lege susține faptul că ceea ce tot este luat din natură trebuie restituit naturii: ciclul fertilității trebuie menținut într-o rotație continuă. Valoarea elementară a acestei economii stă în capacitatea sistemelor naturale și culturale de a se regenera. O economie autentică se bazează pe resurse regenerabile: pământ, apă, sănătate ecologică. Aceste resurse, dacă e să rămână regenerabile utilizate fiind de umanitate, vor depinde de resursele culturale, care trebuie de asemenea păstrate regenerabile: memorie locală exactă, contabilitate demnă de încredere, susținere continuă, non-risipă și o distribuție democratică a artelor și abilităților practice atât de rare în prezent. Valorile economice ar fi, așadar, onestitatea, cumpătarea, grija, munca, generozitatea și (deoarece este o economie vie, umană și nu mecanică) imaginația, care generează compasiune. Această valoare fundamentală și aceste virtuți sunt esențiale pentru ceea ce noi numim „sustenabilitate”.

O economie rânduită echitabil, care aduce natura pe primul loc și consumul pe ultimul, ar trebui să înceapă cu economia subzistenței sau a căminului și, pornind de la aceasta, să ajungă la economia piețelor. Aceasta ar fi maniera prin care oamenii și-ar putea furniza atât lor, cât și celorlalți, bunurile necesare susținerii vieții: bunuri generate de natură și de munca oamenilor. Ele ar face diferența între nevoile reale și simple dorințe și ar garanta o prioritate stabilă nevoilor reale.

În plus, o economie echitabilă ar desemna anumite bunuri drept neprețuite. Asta nu echivalează cu interpretarea actuală în care bunurile extrem de rare sau extrem de scumpe sunt considerate „prețioase”, ci se referă la lucruri de valoare absolută, aflate dincolo și deasupra oricărui preț stabilit de vreo piață. Bunurile de valoare absolută ar putea fi pământul fertil, apa și aerul neviciate, sănătatea mediului și capacitatea naturii de a se regenera în peisajele economice. Cel mai recent precedent cultural pentru această atribuire de valoare absolută este cel biblic, așa cum apare el în Psalmul 24 („Pământul este al lui Dumnezeu și îndestularea așisderea...”) și Levitic 25:23 („Pământul nu va fi vândut pentru totdeauna...”). Dar există precedente în toate societățile și tradițiile care au perceput pământul sau lumea ca fiind sacre – sau, vorbind mai practic, le-au atribuit o valoare supraomenească. Regula valorii ines-

timabile impune categoric anumite limite ideii de proprietate asupra pământului. Proprietarii ar trebui, inevitabil, să se bucure de anumite privilegii tradiționale, deoarece pământul le-ar fi încredințat în virtutea inteligenței și responsabilității pe care le au. Iar ei s-ar cuveni să folosească pământul în calitate de slujitori ai lui și în numele tuturor viețuitoarelor.

Economia actuală, aflată în declin, este exact opusul economiei pe care tocmai am descris-o. În decursul unei lungi perioade de timp și prin intermediul unui set de ambiguități la-ndemână, economia noastră a devenit o anti-economie, un sistem financiar lipsit de o bază economică clară și de valori economice.

Ea a răsturnat ierarhia economică în care natura era pe primul loc. Această economie este bazată pe consum, care servește în final nu consumatorilor obișnuiți, ci unei clase minuscule de oameni extrem de bogați pentru care (după cum înșiși consideră) economia există doar pentru a-i îmbogăți și mai mult. În scopul înavuțirii viitoare, acești plutocrați și corporațiile care îi servesc au controlat economia prin cumpărarea puterii politice. Guvernele cumpărate nu acționează în interesul celor guvernați sau în interesul țării; ele acționează, în schimb, ca agenți ai marilor corporații.

Dovada că această economie este sau a fost întemeiată pe consum stă în soluțiile propuse în prezent pentru a-i contracara eșecul: stimulare, cheltuială și creare de locuri de muncă. Ceea ce trebuie stimulat cu adevărat este cheltuiala. Guvernul injectează în economia în declin bani care să fie cheltuiți, sau împrumutați și apoi cheltuiți. Dacă oamenii au bani pe care să-i cheltuiască și sunt nerăbdători să o facă, cererea pentru produse va crește, creând astfel locuri de muncă; industria va face față cererii cu tot mai multe produse, care vor fi cumpărate, crescând astfel cantitatea banilor aflați în circulație; cu cât cantitatea de bani pusă în circulație e mai mare, cu atât mai mare va fi cererea, care va spori cheltuitul, sprind astfel producția – și așa mai departe, până când vechea economie fantastică a creșterii economice nelimitate se va „însănătoși”.

Dar a cheltui nu reprezintă o virtute economică. Nici a fi avar nu e o virtute economică. A economisi este, în schimb, o virtute. A încuraja consumul fără nicio grijă legată de ceea ce este cumpărat poate reprezenta o atitudine pro-financiară, dar e anti-economică. Financiarul, spre deosebire de economie, este mereu pregătit și nerăbdător să confunde dorințele cu nevoile. Din punct de vedere financiar, e bine, chiar patriotic, să-ți cumperi o mașină nouă, indiferent dacă ai sau nu nevoie de ea. Totuși, din punct de vedere economic este greșit să cumperi orice bun de care nu ai nevoie. Este de asemenea și antipatriotic: dacă îți iubești țara, nu vei voi să o împovărezi sau să o risipești pe dorințe frivole. Doar într-un sistem financiar, într-o anti-economie, poate fi logic să vorbim despre „ce are nevoie economia”. Într-o economie autentică, am întreba ce au nevoie oamenii și pământul. Oamenii au nevoie, evident, de locuri de muncă. Dar au nevoie de locuri de muncă care servesc comunitățile naturale și umane, nu de slujbe „create” arbitrar care servesc exclusiv economia.

Din punct de vedere economic, o societate în care fiecare elev „are nevoie” de un calculator și fiecare adolescent de 16 ani „are nevoie” de un autovehicul și fiecare tânăr de 18 ani „trebuie” să urmeze o facultate reprezintă deja o utopie și este pe cale de a deveni falită.

În așa-numita economie dependentă de cheltuiala fără discernământ, „crearea de slujbe” implică de multe ori o abilitate de a „crea” noi „nevoi”. Până de curând, această economie a fost capabilă să creeze slujbe prin crearea de nevoi. Dar acest lucru a implicat multă confuzie și chiar un soi de fraudă, pentru că nu oferă prioritate satisfacerii nevoilor și nu poate face distincția între nevoi și dorințe. Economia noastră, confundând necesitățile cu produsele sau mărfurile pur și simplu vandabile, reduce în mod deliberat rolul indispensabil al furnizării bunurilor necesare la „comercializarea” sau „promovarea” unor produse, dintre care unele nu au fost și nu vor fi vreodată necesare cuiva. Naivitatea publicului devine astfel o resursă economică.

Lista bunurilor vândute, dar care nu sunt necesare, include în prezent și alimente și medicamente vândute legal. Acest lucru implică arta (predată și învățată în universități) de a minți în legătură cu produsele. Un prieten de-al meu își aduce aminte de un profesor care spunea că publicitatea reprezintă o „fabrică de nemulțumire”. Și astfel am ajuns să trăim într-o lume în care fiecare marcă de calmant este mai bună decât oricare alta, în care avem o „economie a serviciilor” care nu servesc și o „economie a informației” care nu distinge binele de rău și adevărul de fals.

Sectorul de producție al unui sistem financiar care nu distinge sau nu poate distinge nevoile de dorințele induse va ajunge vrând-nevrând în slujba dorințelor și nu a nevoilor. Asta ni s-a întâmplat și nouă. Dacă producătorilor noștri li s-ar solicita brusc să ne furnizeze în regim de urgență anumite necesități – pantofi, spre exemplu – am fi complet nesatisfăcuți. „Externalizarea” producției de frivolități este cel puțin în parte frivolă; externalizarea producției de necesități este pe de-a-ntregul nesăbuită.

În ceea ce privește economia pământului, economiștii academici și politici par în genere să o ignore. Vreme de mulți ani, pe măsură ce citeam articole pe teme economice, așteptam în van ca autorul să „jocă vreun rol” în concepția asupra agriculturii, fermelor sau exploatarea pădurilor. Prezumția experților părea să fie aceea că produsele solului nu sunt introduse în economie decât după ce au fost cumpărate la cel mai mic preț posibil de la cei care au executat activitatea efectivă de producție, moment în care ele intră în economie ca materii prime pentru hrană, fibre, cherestea și mai apoi în industriile de combustibili. Rezultatul este inevitabil: sistemul industrial este deconectat de la, deloc preocupat de și fără nicio responsabilitate privind sursele sale naturale și umane. Rezultatul adițional este că aceste surse nu sunt întreținute și îngrijite, ci doar consumate, și astfel devin epuizabile, asemeni combustibililor minerali.

Cât despre natură, practic nimeni – nici „ecologistul”, fără să mai vorbim de economist – nu privește natura ca pe o resursă economică. Natura, îndeosebi acolo unde și-a dat osteneala să fie cât mai pitorească, este înțeleasă ca având o valoare recreativă și poate una

estetică, într-o oarecare măsură economică. Dar pentru adaptarea sa la nevoile noastre de a mânca, bea, respira, de a fi îmbrăcați și adăpostiți, sistemele noastre financiare și industriale nu îi acordă nicio recunoaștere, respect sau grijă.

Departate de a atribui valoare absolută acelor bunuri de care avem neapărată nevoie, sistemul financiar pune un preț, deși unul extrem de variabil, oricărui lucru. Știm din experiență că orice bun care are un preț va fi mai devreme sau mai târziu vândut. Și, prin statisticile acumulate cu privire la distrugerea solului, a pământului, despădurire, consum excesiv al apei, diverse tipuri de poluare etc., avem motive întemeiate să ne temem că orice este vândut va fi distrus. Atunci când totul are un preț, iar prețul este modificat la nesfârșit de către o economie care nu are o relație stabilă cu nevoile sau cu bunurile reale, atunci totul devine rupt de istorie, cunoaștere, respect și afecțiune – de orice ar putea să îl conserve – și, astfel, devine implicit eligibil pentru distrugere.

Ne-am mulțumit să numim economie ceva ce nu confirmă și, aparent, nici măcar nu recunoaște dependența intrinsecă și continuă de lumea naturală, de economia pământului, de munca fermierilor, a crescătorilor de vite și a pădurarilor – de cele care, date fiind informațiile și măsurile de precauție disponibile în prezent, s-ar putea auto-regenera. În același timp, cu o lipsă remarcabilă de prevedere sau chiar de percepție a ceea ce este actualmente evident, această economie a devenit complet subordonată unor resurse fie epuizabile prin natura lor, fie devenite epuizabile prin risipa noastră sau prin refuzul nostru de a le gospodări și refolosi: combustibili minerali, metale și alte minereuri. Grație unor standarde cu totul absurde, a fost multă vreme „prea costisitor” să salvăm materialele în stare foarte bună și utilizabile din clădirile vechi pe care le dărâmam sau le aruncăm în aer și le transportăm la groapa de gunoi, făcând astfel chiar și cărămizile și pietrele să devină lipsite de valoare și irecuperabile. Din cauza materialelor și energiei aparent ieftine, avem un „balon de săpun” de case prea mari pentru a fi încălzite eficient sau cu costuri mici, sau chiar pentru a le plăti complet.

A folosi terenul agricol pentru producția de „biocombustibili”, așa cum fac unii acum, înseamnă a ridica imediat problema dacă poate fi vreodată corect să înlocuim producția de hrană cu producția unui combustibil care urmează a fi ars. Dacă se produce acest combustibil așa cum se întâmplă cu majoritatea hranei noastre în prezent, fără grija atentă și afecțiunea de care are nevoie pământul, atunci pământul va deveni o resursă epuizabilă. Combustibilul bio poate fi un produs al pământului și al tehnologiei noastre revoluționare, dar este în aceeași măsură și un produs al ignoranței și al neglijenței morale.

În calitate de mărfuri, combustibilii fosili aparțin unei categorii distincte. Spre deosebire de alte minerale care (într-o economie empatică) pot fi refolosite și spre deosebire de energia hidraulică ce utilizează apa și apoi o eliberează pentru a fi folosită din nou, combustibilii minerali pot fi utili doar dacă sunt distruși. Sunt folositori și deci valorizați doar în momentul în care ard.

Pentru a fi disponibili pentru scurta lor întrebuințare, acești combustibili trebuie să fie extrași sau pompați din pământ. Extragerea lor a deteriorat aproape întotdeauna, adesea

iremediabil, zonele și comunitățile umane din care au fost luați. Pentru a asigura cărbunele care alimentează focurile vitale pentru noi, se distrug peisaje întregi, se șterg de pe suprafața pământului păduri, cu solurile și viețuitoarele lor cu tot, se astupă pârâuri, se degradează și poluează bazine hidrografice, se lasă în urmă reziduuri toxice, comunități întregi sunt degradate sau inundate cu deșeuri toxice sau scurgeri din pânze freatice expuse, oamenii sunt exploatați și puși în pericol, le sunt distruse casele, le este otrăvită apa potabilă, plângerile și nevoile lor sunt ignorate. Atunci când acești combustibili minerali, extrași la un cost atât de mare pentru oameni și natură, sunt arși, poluează atmosfera întregii lumi, cu niște consecințe înspăimântătoare, scandaloase și persistente.

Astfel de abuzuri ar fi de neconceput într-o economie conștient responsabilă. Pur și simplu nu s-ar putea întâmpla. Deteriorarea sau distrugerea unei resurse, altminteri permanente, de dragul unui avantaj vremelnic ar fi percepută drept irațională de orice măsură practică și, din punct de vedere al integrității umane, ar fi considerată nechibzuită. A prețui dorințele umane ca fiind mai presus de toate resursele naturale și umane care susțin nevoile omenirii, așa cum a făcut-o economia decadentă de azi, înseamnă a înfrunta riscurile și a sfida paradoxurile prin care aceasta a fost și este sortită să eșueze. Dacă aspirăm la o „dezvoltare” nelimitată în prezent, impunem viitorului limite tot mai severe. Dacă punem cheltuiala pe primul loc, înseamnă că punem solvabilitatea pe ultimul loc. Dacă punem dorințele pe primul loc, punem pe ultimul loc nevoile. Dacă punem pe primul loc consumul, punem pe ultimul loc sănătatea. Dacă punem pe primul loc banii, hrana e pe ultimul. Dacă din cauza unor rațiuni ipocrite, precum „creșterea economică” sau „revigorarea economică”, punem pe primul loc oamenii și confortul lor înaintea naturii și a economiilor bazate pe lucrul solului, și natura va pune omul, mai devreme sau mai târziu, pe ultimul loc.

Dar combustibilii minerali, care presupun distrugerea de dragul producției și din nou distrugerea ca o consecință a producției, nu sunt singurele produse tipice ale anti-economiei noastre. La fel de tipice sunt și produsele care înlocuiesc, la un preț foarte mare, bunurile care au fost odată ieftine sau gratuite. Geniul departamentelor de marketing și de vânzări ne-au oferit, spre exemplu, apă de la robinet îmbuteliată pentru care plătim mai mult decât plătim pe benzină, din cauza fricii noastre perfect raționale că apa de la robinet neîmbuteliată este poluată. Sistemul industriei, al finanțelor și „marketingul” acumulează astfel capital pe baza propriei mârșăvii și pe baza ignoranței și naivității unui public presupus educat. Sub influența promotorilor și a oamenilor de vânzări, cetățenii și membrii comunității se transformă în fraieri. Și astfel avem o pretinsă economie, dependentă nu doar de foc și de consum, ci și de fraieri.

Să luăm un alt exemplu, industria de divertisment scaldată în bani. Specia umană, care aparent a supraviețuit numelui de Homo sapiens, are, se spune, o vechime de cca. 200.000 ani. Cu excepția ultimilor aproximativ 75 de ani din viața lor de până acum și cu excepția castelilor conducătoare decadente, majoritatea oamenilor s-au amuzat amintindu-și și spunând povești, cântând, dansând, jucând jocuri și chiar prin efortul de a-și furniza necesități și

bunuri estetice, care erau, în general, aceleași. Toată această distracție era gratuită, venea dintr-un fel de prea-plin al naturii umane, al culturii locale și al vieții de zi cu zi. Chiar și frumusețea muncii de calitate și a lucrului bine-făcut au fost o valoare adăugată fără să aducă niciun cost suplimentar. Industria divertismentului s-a îmbunătățit pe spatele acestei mari libertăți prin livrarea la un preț foarte mare – atât în bani, cât și în sănătate sau echilibru mental – a unui corp de artiști și atleți nemaipomenit de bine plătiți, care spun sau joacă povești, cântă, dansează și joacă jocuri pentru noi sau ne vând jocuri, în timp ce noi le consumăm pasiv produsele adesea degradante. Este posibil ca răul să existe numai la rădăcină, constând într-o redundanță absurdă și costisitoare. Dacă puteți citi și dacă aveți mai multă imaginație decât o clanță, de ce ați mai avea nevoie de o „versiune cinematografică” a unui roman?

Această economie bizară produce, în mod tipic și în cursul firesc al afacerilor, produse care sunt fie distructive, fie ilegale, fie superflue sau inutile, fie toate patru la un loc. Una dintre întreprinderile sale specifice se remarcă prin producerea a ceea ce cred că va trebui să numim non-produs sau nu-un-produs-ci-bani (în măsura în care se aplică). Cel mai bine cunoscut sau mai logeviv exemplu mârșav al unei industrii financiare de tip non-produs este practicarea cămătăriei, care înseamnă împrumutul de bani la o dobândă exorbitantă sau (după cum spun unii) cu orice dobândă. În tradiția noastră culturală, ca opus al precedentului financiar, condamnarea cametei pare a fi unanimă.

Biblia ebraică pledează cu tărie împotriva cămătăriei în zece dintre capitolele sale (din cât am numărat eu), spunându-i numele, dar fără prea multe explicații, presupunând, se pare, că acest caracter nelegiuit al camătei este evident. Din context reiese clar că practicarea cămătăriei e înțeleasă ca o nedreptate și o ofensă adusă filantropiei. Este o modalitate prin care oamenii bogați îl exploatează pe cei săraci, aceia de care au fost instruiți să aibă grijă. Doar cei bogați au un surplus de bani de împrumutat și nu ar trebui să-l folosească pentru a profita de nevoile altora. Mai mult, cămătăria nu poate fi compatibilă cu porunca (Leviticul 19:18) „să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”.

Aristotel, în *Etica nicomahică*, condamnă, de asemenea, cămătăria și o face într-un limbaj extrem de asemănător cu descrierea pe care am făcut-o eu asupra malpraxisului nostru economic. El clasează cămătării în aceeași categorie cu proxeneții, drept oameni care iau „orice de oriunde” sau care „iau mai mult decât ar trebui și din surse eronate” (ediția Oxford, tradusă de Sir David Ross).

Dante este de aceeași părere cu Biblia și cu Aristotel atunci când îi plasează pe cămătari în Iad (*Infernul XI*) alături de alții care se fac vinovați de violență împotriva Domnului. Vergiliu, explicându-i această vină lui Dante, o face în mod clar și util. Cămătăria înseamnă violență împotriva Domnului pentru că este violență împotriva naturii. Natura este arta Domnului, la fel cum munca productivă, cum e fabricarea de lucruri folositoare, este arta oamenilor. Oamenii prosperă în mod corect atunci când bunurile lor vin de la natură prin

munca lor temeinică. În mod contrar, cămătarii prosperă făcând banii să crească din ei înșiși (prin „a face banii să lucreze pentru ei” așa cum spunem noi), tratând astfel cu dispreț atât natura, cât și munca, atât arta divină, cât și pe cea umană.

Ezra Pound, un poet al vremurilor noastre, a fost de aceeași părere cu Dante când a scris cele două versiuni ale poemului său elocvent împotriva cămătăriei (Cânturile XLV și LI). Pound, care era (sper) nebun în momentele sale cele mai rele, era perfect sănătos când a scris asta:

Prin camătă, omul nu face casă bună din piatră,
nici paradis pe pereții bisericii sale.
Prin camătă, tăietorul în piatră se înstrăinează de piatra sa,
Țesătorul se înstrăinează de războiul său de țesut.
Prin camătă, lâna nu se mai vinde în piață,
țăranul nu-și mai mănâncă cereale ogorului,
Acul fetei devine bont în mâna-i,
Războaiele de țesut sunt aduse la tăcere unul câte unul.
Camăta ucide copilul în pântec
Și curmă complimentele unui tânăr.
Camăta sădește bătrânețea în tinerețe;
se interpune între mire și mireasă.
Camăta stă împotriva creșterii Naturii

Ideea este că – așa cum înțeleg eu, deși înțeleg și că acest poem oferă mult mai mult decât un singur înțeles – atunci când banii sunt întrebuințați în mod injust să se multiplice în teancuri aflate inevitabil în posesia unui număr din ce în ce mai mic de oameni, nu pot fi folosiți în mod just pentru producerea de bunuri și nici pentru a susține subzistența speciei umane. Muncitorii nu vor fi bine plătiți pentru munca bine făcută. Nu vor înflori nici artele și nici natura.

Trebuie să adaug că problema cămătăriei este departe de a fi una simplă și că nu sunt capabil nici măcar să-i dau o definiție adecvată. Ar fi simplu doar dacă am fi defini cămătăria drept perceperea unei dobânzi, oricare ar fi aceasta. Ea este definită astfel de Iisus în Evanghelia după Luca (6:34-35):

“Și dacă dați împrumut acelor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii dau cu împrumut păcătoșilor, ca să primească înapoi întocmai. Ci iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți bine și dați cu împrumut, fără să nădăjduiți nimic în schimb...”

Un astfel de împrumut gratuit ar fi posibil între vecini sau într-o economie locală la scară redusă, dar în genere pare că suntem departe de asta, bisericile la fel ca toți ceilalți. Într-o economie extinsă care folosește bani, băncile par să fie necesare. Pentru ca săracii, de

exemplu, să își poată depăși sărăcia sau ca tinerii să achiziționeze case sau ferme sau mici afaceri, este nevoie, probabil, de o metodă organizată de a le împrumuta bani, reprezentată de activitatea bancară. Dacă e să avem bănci și activitate bancară, atunci trebuie să construim, să utilăm și să menținem clădirile necesare acestei activități, să returnăm o sumă corectă, ca dividende, investitorilor necesari și să plătim salarii corecte angajaților necesari. Fondurile de care e nevoie ar trebui să vină în mare parte din dobânzile pe împrumuturi. Dacă banii ar fi împrumutați fără dobândă, atunci, într-un interval foarte scurt, nu ar mai exista nicio instituție care să ofere împrumuturi și nimeni care să poată lua cu împrumut.

Și astfel ajungem la întrebarea incomodă despre cât trebuie să fie acea rată a dobânzii astfel încât să nu fie nici prea scăzută, nici prea ridicată. Dacă ar fi prea scăzută, nu s-ar putea oferi împrumuturi. Dacă e prea ridicată, atunci împrumutul devine nu un serviciu, ci o formă de exploatare sau chiar de suprimare a debitorilor. Nu cred că poate fi stabilită o rată rezonabilă exclusiv pe baza standardelor financiare. Aceasta ar trebui stabilită de bancheri responsabili, care să acționeze și ca membri ai comunității, în contextul comunității lor, al naturii locale și al economiei locale.

Cred deci că determinarea nivelului rezonabil al ratei dobânzii se poate petrece doar într-o bancă proprietate locală, în acord cu nevoile și dimensiunea comunității locale și doar de către bancheri conștienți de faptul că prosperitatea băncii nu este și nu poate fi niciodată disociată de prosperitatea comunității.

Știu din propria experiență și din propriile constatări că o bancă dimensionată după proporțiile comunității, deținută în majoritate de investitori locali, conștientă de dependența sa față de serviciul prestat responsabil, înainte de toate, către clienții locali – chiar și într-o economie febrilă și delirantă – poate funcționa rentabil și decent ca parte a comunității. O astfel de bancă nu recurge, și pentru că trebuie să supraviețuiască nici nu va putea, la acele practici de împrumut care au determinat criza imobiliară recentă. Într-o astfel de bancă ofițerii de credite sunt conștienți de faptul că responsabilitatea lor față de debitori este la fel de importantă ca responsabilitatea față de bancă. Într-o bancă a comunității deținută local, creditorul este vecin cu debitorul. Nu-ți împingi vecinii în necaz și nu-i ruinezi, manipulându-i să-și asume datoriile pe care nu le pot plăti – fapt care în cele din urmă îl va ruina, desigur, pe creditor.

Este limpede că dacă rata dobânzii nu ar fi limitată prin principii de justețe, rezonabile și aplicabile, instituite prin lege, ar deveni exorbitantă. Mai mult, ar putea deveni extrem de variabilă, influențată fiind de capriciile creditorilor predispuși la „a lua mai mult decât e cazul”.

Printre alte prejudicii pe care le aduce, cămătăria destabilizează relația dintre bani și bunuri. Același lucru îl face inflația. Același lucru îl face și comerțul speculativ din ipoteci, contracte de cumpărare pentru revânzare sau „hârțogăraia comercială” care oferă o valoare monetară unor bunuri care nu au o existență palpabilă sau nici măcar nu există. A umfla sau a ascunde valoarea banilor în relație cu bunurile înseamnă de fapt a-i jefui atât pe cei care

cheltuiesc, cât și pe cei care economisesc. Înseamnă a subordona valoarea reală unei valori fictive.

Prin destabilizarea relației dintre bani și bunuri un sistem financiar uzurpă o economie. Astfel, în loc să aibă loc un schimb de bani contra bunuri sau de bunuri contra bani, apare convertirea bunurilor în bani, un proces prin care, adesea, bunurile sunt distruse. În loc să reprezinte un simbol care să reflecte valoarea bunurilor, banii devin un bun în sine, pe care cei bogați îl pot manipula ușor în favoarea lor. Acest fapt este câteodată explicat (de către cei favorizați) drept libertate, drept „liber schimb” sau „piață liberă”, dar o asemenea libertate este calculată astfel încât să reducă substanțial numărul celor liberi. Tendința acestei libertăți este orientată inevitabil spre monopol – spre acea entitate economică ce va deține sau controla totul. Scopul nemascat al lui Monsanto, de exemplu, este să controleze în mod absolut economia alimentelor. Ar face asta prin stabilirea propriului preț pentru produsele vândute către achizitorii dependenți care nu pot stabili un preț nici pentru ceea ce cumpără, nici pentru ceea ce vând.

A îngădui atâta bogăție, putere, influență și ambiție unei singure corporații reprezintă o eroare flagrantă într-un stat presupus democratic. Din punct de vedere al naturii și al agriculturii, este o eroare și mai mare, și mai periculoasă. Fiindcă grație acestei erori agricultura este forțată să facă jocul industrialismului, aflat în cele mai multe privințe în antiteză cu practica agrară sănătoasă și cu legile naturii, singurele prin care agricultura poate deveni durabilă.

Ascendența agriculturii prin afaceri agricole devine posibilă prin ascendența economiei prin interese industriale sau pur financiare. Afacerea agricolă este mult mai profitabilă din punct de vedere monetar decât agricultura însăși, care a fost de obicei fie prea puțin profitabilă, fie total nerentabilă în ultimii 50 sau 60 de ani. De aici și declinul drastic al populației agricole. Un preț al acestei erori îl reprezintă nedreptatea economică, caracteristică industrialismului, îndreptată împotriva oamenilor care prestează munca: crescătorii de vite, fermierii și muncitorii fermelor. Un alt cost este în primul rând agricol și apoi ecologic: sub orânduirea industrialismului, pământul este silit să producă, însă nu este ocrotit; cercul fertilității este distrus; nutrienții din sol devin poluanți ai apei; substanțele chimice toxice și energia combustibililor fosili înlocuiesc munca oamenilor.

Am permis și chiar am justificat drept „progres” ruptura fundamentală dintre bani și hrană. Și astfel, prin lideri ignoranți care par să chiar creadă asta, suntem îndemnați să presupunem că dacă avem bani vom avea și hrană - o presupunere nocivă atât pentru agricultură, cât și pentru hrană. Este o prejudecată la fel de dăunătoare și foarte puțin diferită de concepția că lumea se conformează dorințelor noastre și că noi putem deveni orice ne dorim să devenim.

Aparent este nevoie de mulți bani, de multă putere și chiar de multă educație pentru a ascunde cunoașterii realitatea că hrana provine din pământ și din abilitatea umană de a determina pământul să producă și să rămână productiv. Sub orânduirea unei economii

pervertite de prezumții financiare și industriale, noi distrugem atât pământul, cât și mijloacele umane de a-l folosi și îngriji.

Distrugem pământul expunându-l la eroziune, ticsindu-l an de an cu substanțe chimice toxice (care întâmplător otrăvesc și apa), prin exploatare minieră de suprafață sau printr-o așa-zisă dezvoltare. Distrugem culturi și comunități care folosesc și administrează pământul întorcând deliberat economia sistemului hranei împotriva producătorilor primari.

Pierdem și degradăm terenurile agricole pentru că nu mai avem la dispoziție oameni suficient de competenți care să se ocupe în mod adecvat de ele. Și nu vom produce fermieri, crescători de vite și pădurari capabili și gospodari prin ceea ce numim „crearea de locuri de muncă”. Soarta pământului nu se disociază de soarta oamenilor pământului (iar soarta oamenilor de la țară nu se deosebește în cele din urmă de soarta oamenilor de oraș). Tehnologia industrială nu înlocuiește și nu poate înlocui în mod corespunzător afecțiunea și grija umană. Procedurile industriale și financiare nu pot înlocui comunitățile rurale stabile și cultura lor de gospodari. Un singur fermier, dacă poate fi numit astfel, nu poate lucra în zona centrală și de vest sute de hectare de porumb și de soia fără costuri de producție care includ eroziunea și toxicitatea, adică prejudicii pe termen lung sau chiar permanente.

Populația de fermieri a ajuns în zilele noastre pe cale de dispariție pentru că, de la mijlocul secolului trecut, am provocat în mod deliberat o scădere a veniturilor în ferme și, concomitent, am permis creșterea costurilor de producție de dragul „hranei ieftine” și pentru a favoriza afacerile agricole. Nu este de mirare că tinerii crescuți în ferme s-au mutat cu milioanele în orașe și suburbii timp de două generații, lăsând fermele fără moștenitori și succesori. Tinerii au decis să nu aloce o investiție mare și să nu muncească atât de asiduu pentru a primi atât de puțin în schimb. Chiar dacă ar iubi viața la țară și creșterea animalelor suficient de mult pentru a rămâne, plătind toate taxele și impozitele economice și personale inevitabile, este foarte probabil ca ei să descopere că nu pot să achiziționeze pământ și să achite investiția din utilizarea lui. Unicul motiv al acestei situații este dezechilibrul dintre economia banilor și economiile pământului. Profesioniștii din orașe care s-au descurcat din punct de vedere financiar „investesc” în terenuri agricole și pășuni, ridicând astfel valoarea de piață a pământului deasupra puterii financiare a fermierilor și crescătorilor de vite, care nu o duc bine din punct de vedere economic. Rezultatul este acela că avem o imensă populație de persoane dependente de mentalitatea servilă a angajaților industriali, incapabile să se hrănească singure și care sunt hrănite de minoritatea infimă de oameni exploatați și de pământul care este exploatat mult mai brutal decât oamenii.

Dacă distrugem atât pământul roditor, cât și comunitățile și cultura rurală, cum să mai credem că banii vor atrage hrană atunci când vom avea nevoie de ea? Dacă, dimpotrivă, vom decide să îndreptăm echilibrul economic prin plata unui preț corect producătorilor, atunci banii s-ar putea reîntoarce la rolul lor firesc, acela de a încuraja și a sprijini atât producerea de hrană, cât și gospodărirea corectă a pământului. Asta, dacă s-ar întâmpla, ar rezolva un număr de probleme. Răspunsul corect la extinderea urbană, spre exemplu, este să facem ca

agricultura să fie suficient de rentabilă încât fermierii și crescătorii de vite să-și dorească să continue să utilizeze pământul, iar copiii lor vor dori să-l moștenească pentru a-l folosi.

Pentru cineva care studiază lucrurile de la nivelul de bază, este evident că eșecurile economice pe care le-am descris implică probleme morale dintre cele mai grave. S-a permis ca un sistem fundamental imoral al economiei-ca-finanțe, sau o economie condusă de standardul unic al profitului monetar să se dezvolte la proporții catastrofale printr-un consimțământ destul de generalizat la afirmația că economia și moralitatea sunt două specialități profesionale care fie nu converg, fie pot fi determinate să devină convergente prin simplă manipulare morală, așa cum se va vedea în cele ce urmează.

În 1986, autorul de editoriale „conservator” William Safire scria că „Lăcomia este recunoscută în sfârșit drept o virtute ... cel mai bun motor de progres cunoscut de om”. Nu aceasta era, cred, știrea copleșitoare care credea dl. Safire că e, ci doar o repetare a unei raționalizări deja uzate. Ceea ce poate că era nou era neadevărul „profesionist” că lăcomia este motivația exclusivă a fiecărei alegeri – de exemplu, că singurul mod de a avea profesori sau doctori buni este de a-i plăti cu o grămadă de bani.

Eroarea domnului Safire și cea a oamenilor pentru care vorbea constă în ideea că toți putem fi lacomi până la un punct – că odată ce am făcut din lăcomie o virtute, aceasta nu va izgoni de alte virtuți cum ar fi cumpătarea, justiția sau generozitatea. Lacomii virtuoși vor fi de acord probabil să-i lase și pe alții să fie lacomi, atâta timp cât lăcomia unora nu interferează cu lăcomia celorlalți. Aceasta ar fi Regula de Aur a persoanelor lacome, care fără îndoială i-ar mulțumi lui Dumnezeu pentru ea.

Dar această regulă pare să fie onorată pe deplin în breșă. Încă mai există destul de mulți oameni care aleg sau acceptă o vocație care să nu-i îmbogățească – mulți profesori, de exemplu, și mulți scriitori. Dar pentru lacomi pare a nu exista conceptul de suficient de lacom. Lacomul îl consumă pe sărac, pe cel moderat de bogat și se consumă unii pe alții cu aceeași poftă și cu un apetit nestăvil.

Partea a doua a greșelii domnului Safire constă în presupunerea sa că putem restrânge onoarea virtuții doar la lăcomie, lăsând celelalte păcate să pălească într-o banală dizgrație: „Nu tolerez” spunea el, „nici Furia, nici Invidia, Desfrâul, Îmbuibarea, Mândria ... sau Lenea”. Dar era deja tardiv. O privire într-un anunț publicitar din 1986 ar fi sugerat că aceste păcate constituiseră virtuți ale comerțului de atât de multă vreme încât puteau fi deja luate ca atare. Așa cum ni s-a spus uneori, păcatele, asemeni virtuților, au tendința de a-și ține companie.

Declarația domnului Safire nu era o inovație morală, ci mai degrabă o confesiune a depravării a ceea ce în 1986 numeam și încă mai numim „economie” – o anti-economie subredă, pină de proptele, întărită de lăcomie, delirantă, coruptă, risipitoare, distructivă, brutală și atât de fundamental necinstită încât a recurs în definitiv la „comerțul” cu diverse fleacuri. N-ar fi fost mai bine și mai sigur să fi presupus că nu există nicio divizare între economie și moralitate, că proba amândurora stă în aplicabilitate și că moralitatea îneamnă aplicabilitate pe termen lung?

Problema “economiei” e nu numai în faptul că este anti-economică, distructivă pentru bazele naturale și umane ale economiei autentice, ci și faptul că a scăpat de mult de sub control. Suntem nevoiți să presupunem acum că la rădăcina problemei noastre stă industrialismul și Revoluția Industrială însăși. Așa cum adepții originali ai luddismului au înțeles în mod clar și just, scopul industrialismului a fost de la început acela de a înlocui muncitorii cu mașini. Acest lucru a fost justificat și făcut incontestabil de axioma că mașinile, în conformitate cu standarde strict mecanice, lucrează mai eficient și mai ieftin decât oamenii. Ele răspund direct nevoii perpetue a celor lacomi de a obține mai mult pentru mai puțin. Aceasta reprezintă încă una dintre nelimitatele noastre idei „progresiste”: academicienii industriali sau industriașii academici care se fac utili în linia întâi a tehnologiei desemnează acum roboți ca substitute pentru părinți, asistente și chirurghi. În curând, vom avea, cu siguranță, roboți care să poată adora și face dragoste mai repede și mai ieftin decât noi, simplii oameni - stânjeniți fiind în aceste activități de către carne și oase și de metodele noastre demodate.

Dar ca să înlocuiești oamenii cu mașini înseamnă să îți pui o întrebare pe cât de dificilă pe atât, aș spune, de urgentă: Ce se va întâmpla cu oamenii înlocuiți? Sau, având în vedere că nu toți oamenii înlocuiți au fost capabili să răspundă satisfăcător acestei întrebări pentru ei înșiși, ce se poate face pentru ei sau cu ei? Această întrebare nu a primit niciodată un răspuns onest, nici de la liberali sau de la conservatori, nici de la comuniști sau de la capitaliști. Oamenii înlocuiți au intrat într-o condiție oficial eufemizată drept „mobilitate”. Dacă ți-ai părăsit ferma sau satul și ți-ai găsit o slujbă bine plătită la oraș sau te-ai apucat de o meserie, atunci se spune despre tine că te-ai „ridicat pe scara socială”. Dacă ți-ai părăsit satul pentru oraș în speranța unor șanse mai bune și a unor bani mai mulți, sau dacă ai plecat la oraș pentru că munca ta în fermă a fost înlocuită de către mașini și nu ai altundeva unde să te duci și ajungi un om fără adăpost sau trăiești într-o mahala și nu ai un loc de muncă, atunci presupun că se poate spune despre tine că ai „coborât pe scara socială” – dar și asta se încadrează la „progres”, căci măcar ai fost eliberat de „stupiditatea vieții rurale” sau de „munca cu efect paralizator asupra minții” din agricultură.

Atunci când înlocuirea duce la „mobilitate” sau dislocare, iar dislocarea duce la pierderea slujbei sau a căminului, atunci avem o problemă la fel de caracteristică lumii industrializate precum degradarea solului sau poluarea. Cele două partide politice au adus aceste probleme non-soluții disperate și mult mai cinice (sper) decât realizează mulți dintre susținătorii lor: versiuni ale sloganului “Luați-vă o slujbă!”, calificare profesională, reconversie profesională, educație “mai bună”, crearea de locuri de muncă și „plase de siguranță” ca sistemul de ajutor social, asigurările sociale, diferite tipuri de asigurări, fonduri de pensii etc. Toate aceste „soluții” alături de șomajul însuși servesc scopurilor unei economii a banilor efervescenti. Și fiecare dintre ele eșuează însă să rezolve problema „mobilității”, ceea ce înseamnă că o întreagă societate este instabilă din punct de vedere social și economic. În această stare de mobilitate continuă, chiar și cei mai productivi angajați au șanse mari să

rămână fără adăpost, dacă „a avea un cămin” mai înseamnă ceva, pentru că ei se mută încontinuu așa cum le dictează cariera sau toanele angajatorilor lor.

Pentru a ne elibera de cinismul, cruzimea și daunele implicite ale acestei mobilități, este necesar să ne punem o altă întrebare: nu e oare posibil ca acești oameni înlocuiți și dislocați să fi fost necesari în locurile din care au fost luați? Nu intenționez să sugerez că este ușor de răspuns acestei întrebări, nici că ar trebui să stea cu toții acolo unde sunt. Sugerez doar că trebuie să ne punem, totuși, această întrebare. Trebuie fiindcă ea conduce spre altă întrebare care ar putea să ducă la modul actual de gândire: conform cărui standard sau din ce punct de vedere ne este permis să ne imaginăm că oamenii dislocați nu erau necesari în locurile lor de muncă inițiale? Conform standardelor și punctelor de vedere industriale, persoanele sunt utile doar acolo unde ele prestează un serviciu valoros pentru un angajator. Când o mașinărie poate realiza același lucru, o persoană nu mai este necesară.

Persoanele inutile trebuie să avanseze în mobilitate, fapt care le va conduce altundeva, spre o slujbă vacantă sau „creată” recent, spre calificare profesională, spre niște plase de siguranță, sau spre pierderea siguranței, a slujbei și a locuinței. Dar această versiune de “inutili” nu se încadrează confortabil în modelul cultural prin care noi ne definim drept civilizați, omenoși sau umani. Subminează dureros tradițiile politice și religioase care au declarat valoarea intrinsecă și chiar prețiozitatea individului. Mobilitatea noastră, fie impusă, fie influențată de modă, a dezmembrat și a dispersat familii și comunități. Politicienii și liderii de opinie de la extrema dreaptă la cea stângă regretă, previzibil și foarte gălăgios, aceste dezintegrări, prescriindu-le tratamente (în plus la “soluțiile” deja menționate) ca: școli permanente, centre de zi, consultanță din partea unor experți, medicamente și închisori.

Și astfel: n-ar fi posibil ca acești oameni dislocați să fi fost necesari familiilor și vecinilor lor, nu doar pentru susținerea economică oferită casei și gospodăriei, ci și pentru dragostea și înțelegerea lor, pentru ajutorul și consolarea oferite în vreme de răscruce? Dintre americanii pe care îi cunosc, doar populația Amish a tratat asemenea probleme în mod deschis și conștient ca familii, vecini și comunități. Membrii comunității Amish sunt Amish prin alegere. Nu există cerințe nici pentru a adera la această religie, nici pentru a locui în comunitate. Populația Amish are, așa cum e de așteptat, pierderile și eșecurile ei. Unele din comunitățile lor au fost implicate recent în eșecul marii economii. Cu toate acestea, familiile și comunitățile lor au rămas unite prin principii și prin respingerea conștientă a inovațiilor economice și tehnologice care îi amenințau. La populația Amish – așa cum era cândva valabil și pentru noi, ceilalți – un membru al familiei sau un vecin este indispensabil prin definiție și e necesar nu conform unor standarde de utilitate sau vreunui raport cost-preț, ci conform standardelor absolute de amabilitate, reciprocitate și afecțiune. Spre deosebire de noi ceilalți, populația Amish și-a adus aminte că cea mai bună, mai de nădejde și mai de calitate plasă de siguranță, asigurare socială sau asigurare de viață este o comunitate locală coerentă, sociabilă, stabilă din punct de vedere economic.

A vorbi despre nevoia de afecțiune, loialitate și stabilitate socială nu înseamnă deloc

a bagateliza nevoia unei slujbe care să asigure un traiul. Bineînțeles că oamenii trebuie să lucreze. Toată lumea trebuie să facă asta. Și într-o economie bazată pe bani, oamenii trebuie să câștige bani de pe urma muncii lor. Chiar și așa, este extrem de superficial să vorbim despre „slujbă” ca și când ar fi singura nevoie economică a unui individ, ca și când nu ar conta ce fel de muncă prestează sau unde trebuie să se deplaseze ca s-o obțină. A vorbi astfel înseamnă a lăsa practic pe dinafară tot ceea ce este omenește important: atașamentul față de familie și comunitate, apartenența la locul natal, aspectele legate de vocație și de lucrul bine făcut. Dacă ai „o slujbă”, probabil că nu te va deranja să fii un străin printre străini într-un loc străin, făcând ceva înjositor sau imoral sau făcând ceva pentru care nu ai talent sau chemare.

Atunci când oamenii acceptă mobilitatea ca și condiție a muncii, înseamnă că au acceptat într-un fel să rămână fără adăpost. În trecut era un semn al bunelor tale maniere să întrebi o persoană pe care tocmai ai cunoscut-o: „De unde sunteți?”. Această întrebare a devenit acum un moment social stânjenitor, pentru că cel mai probabil răspunsul va fi „Nu sunt de nicăieri”. Dar a fi de nicăieri face parte din definiția neputinței. Mobilitatea este o condiție în care poți face foarte puțin sau aproape nimic pentru a te ajuta pe tine însuși și în care stai departe de familie și de vechii vecini care sunt persoanele care cel mai probabil te-ar ajuta.

Cămătăria, de exemplu, este „o slujbă”. Dar se întâmplă să fie o slujbă pe care nimeni nu ar trebui să o presteze. Este o formă de violență împotriva confrăților care se-ntâmplă să fie într-o situație grea, o formă de violență împotriva muncii sau lucrului bine făcut, o formă de violență împotriva naturii și astfel (pentru toți aceia pentru care contează) o formă de violență împotriva lui Dumnezeu. Ea reprezintă și o slujbă care înstrăinează și izolează oamenii unii de alții, percepuți de către cămătar nu ca de vecini, ci ca potențiale victime.

A fi mobil nu înseamnă doar să fii, într-un sens nou, fără cămin. Înseamnă și, într-un sens mai vechi, să nu ai pământ. Dacă ai destui bani să-ți cumperi cele necesare vieții, iar magazinele sunt bine aprovizionate cu aceste necesități, atunci ai putea să nu vezi absența pământului ca pe o amenințare. Dar imaginează-ți că ești un ziler sărac, alb sau de culoare, plecat de pe câmpurile de bumbac sau de trestie din Sud sau din zonele bogate în cărbune ale munților Apalași și ajuns fără un loc de muncă într-un „oraș din interior”. Ai venit de la țară și acum, închis într-un loc straniu și intolerant, fără a beneficia de utilitatea reciprocă a vecinătății funcționale, trăiești o neputință nouă pentru tine: dificultatea practică sau imposibilitatea de a ajuta pe sau de a fi ajutat de către cineva pe care îl cunoști. O parte semnificativă a acestei neputințe constă în imposibilitatea de a te ajuta pe tine însuși și aceasta este starea de a fi lipsit de pământ. Nu vorbesc aici despre proprietatea asupra pământului, ci doar despre accesul la pământ sau la utilizarea lui. În noile circumstanțe ale dislocării, nu ai loc să cultivi o grădină sau unde să crești câteva găini sau de unde să strângi lemne de foc, unde să vânez sau să pescuiești. Poate, în înțelesul definiției oficiale, erai sărac acolo de unde ai venit, dar acolo abilitățile tale de a face lucruri pentru tine și pentru ceilalți căpătaseră rost și valoare în virtutea mediului. Pe scurt, ai ajuns la granița, definită de Paul Goodman acum multă vreme,

între sărăcia competentă și sărăcia abjectă. Peisajul natal favorizează subzistența personală, dar și generozitatea. El permite unei comunități să existe și să funcționeze.

Când oamenii de la țară își părăsesc căminul pentru a-și găsi de lucru, chiar și atunci când „locurile de muncă” sunt disponibile, ei înfruntă responsabilități care nu pot fi diminuate ușor. Responsabilitățile lipsei unui cămin și ale apartenenței pot să nu fie observate cât timp banii sunt ușor de câștigat și cât timp există multe lucruri de cumpărat. Însă, într-o perioadă de regres economic și de șomaj în ascensiune, cum e cea de astăzi, responsabilitățile acestea devin incontestabil vizibile.

În zilele noastre, afirmațiile lui Lowell H. Harrison și James C. Klotter în „O nouă istorie a orașului Kentucky” capătă un sens diferit față de cel pe care l-ar fi avut pentru majoritatea cititorilor în urmă cu un an:

“Totuși (în 1930) comunitatea înfruntase seceta și inundațiile și supraviețuise crizei mai bine decât altele... Absența generală a industriei adusesse relativ puține prejudicii acolo, lipsa generală a bunăstării lăsase oamenii doar o pantă minusculă pe care să se prăbușească, iar natura rurală a economiei comunității permisesse familiilor să-și câștige existența de pe urma pământului. De fapt, oamenii se întorceau în Kentucky, iar în anii '30 populația statului a crescut mai repede decât media națională... Aceia care au emigrat de aici în căutarea unei slujbe acum dispărute se întorceau acasă din locuri depărtate spre a se alătura familiilor lor...”

„Veneau acasă” pentru că acasă mai aveau încă familii care cultivau câte o grădină, aveau câte o vacă de lapte, creșteau niște găini, îngrășau niște porci și strângeau cele necesare gătitului și încălzirii din pădure. Acum, după mai bine de 80 de ani și mult „progres”, unde să se ducă cei rămași fără un loc de muncă ? Nu acasă, pentru că nu mai există casele din 1930 unde să se întoarcă.

De la sfârșitul Marii Crize și mai ales de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, oamenii de la țară s-au aglomerat în orașe. Ei au venit ca să urmeze facultăți și au devenit „supra-educați” pentru viața de la țară. Au venit pentru locurile de muncă disponibile. Au venit pentru că televiziunea și filmele i-au învățat să fie nefericiți trăind o condiție de „provincial”, „înapoiat” sau “de la coada vacii”. Au venit pentru că mașinările i-au dislocat din munca și casele lor. Mulți dintre cei care au venit erau deja săraci și complet nepregătiți pentru o viață departe de casă. Foarte mulți dintre ei au ajuns în mahalale. Unii trăiesc din diverse versiuni ale „plasei de siguranță”. Unii, cei fără adăpost, nebuni, săraci dependenți, dorm prin casele scărilor sau sub poduri. Unii cerșesc sau fură.

Pe termen lung, acești oameni în surplus, oameni inutili, au umplut în exces „bazinul locurilor de muncă” și au făcut astfel ca munca să devină relativ ieftină. În cazul în care rămânem fără persoane sărace pe care să le putem exploata în Statele Unite, vom „externaliza” munca spre săracii exploatabili din alte țări. Muncitorii în industrie și sindicatele întâmpină vremuri grele, la fel și fermierii, crescătorii de vite și cei ce lucrează la ferme. Oamenii care prestează munca efectivă pentru realizarea produselor reale trebuie să se aștepte să lucreze ieftin, pentru că ei nu au calitatea pe care o au profesioniștii care „merită” să taxeze prea mult

pentru serviciile lor sau nobilimea financiară care vinde ipoteci fără valoare. Clasă inferioară exploatabilă, aceia care prestează munca efectivă au ridicat o întrebare iritantă superiorilor lor și aceștia par să rateze într-o anumită măsură răspunsul corect: Cum e posibil să obțină cea mai ieftină muncă de la angajații lor și, totuși, să-i plătească destul încât să-și permită produsele pe care le realizează? Deși simplii lucrători ar putea fi paralizați de datoriile pentru casele, fermele sau pentru educația copiilor lor, ei trebuie să fie aibă capacitatea de a-și cumpăra, cu o anumită periodicitate, câte o mașină sau un camion nou, câte un televizor, o barcă cu motor, un tractor sau o combină. Dacă ei au aceste lucruri și câte o cascadorie ocazională în Cosmos, atunci poate că nu vor râvni la avionul privat și la cele trei sau patru „case” ale vreunui nobil financiar.

Zeci de ani de muncă ieftină, de energie ieftină și de mâncare ieftină (toate mai scumpe decât s-ar putea imagina), au permis societății să se integreze într-o structură materială care va trebui percepută ca fiind dezechilibrată din cauza supraîncărcării în partea superioară. Am inundat pământurile, marginile drumurilor și depozitele de deșeurii cu “bunuri de larg consum” de proastă calitate. Avem prea multe case prea mari, prea multe clădiri publice gigantice, prea mult spațiu inutil îngrădit între pereți prea înalți și sub acoperișuri prea largi. Am înlocuit un sistem de drumuri adecvat până atunci cu un sistem de autostrăzi interstatale costisitor, care a distrus cartiere și a îngreunat transportul local, din ce în ce mai scump de întreținut și de folosit. Am înlocuit un sistem de școli locale adecvat până atunci cu școli consolidate, lăsând clădirile vechi să se dărâme, înlocuindu-le cu unele mai mari, distrugând vechile legăturile existente între cartiere și școli și făcând educația complet dependentă de carburanții fosili. Fiecare școală rurală deține acum o flotă de autobuze pentru minori și oferă un spațiu generos de parcare pentru tinerii de peste 16 ani care „au nevoie” de o mașină pentru a merge la școală. Educația a fost supra-evaluată, supra-construită, supra-electrificată și s-a pus un preț mult prea mare pe ea. Colegiile au evoluat în universități. Universitățile au evoluat în „institute de cercetare” pline de studenți nepregătiți și de profesioniști acreditați, plătiți prea scump din bugetul public pentru a-i pregăti profesional pe cei tineri și pentru a inventa leacuri și soluții pentru corporații în scopul de a „marketiza” pe bani prea mulți către public. Și am echilibrat această imensă suprastructură, extrem de costisitoare de utilizat și întreținut, pe tulpina fragilă a economiei agrare pe care, în mod convențional, o abuzăm și ignorăm.

Nu există niciun motiv întemeiat, economic sau nu, pentru a dori “recuperarea” și continuarea economiei pe care am avut-o cândva. Nu există, într-adevăr, niciun motiv să ne așteptăm să-și revină și să continue, pentru că a depins prea mult de fantezie. O economie nu poate „crește” la nesfârșit bazându-se pe resurse limitate. Energia și hrana nu pot rămâne ieftine pentru totdeauna. Nu putem continua la nesfârșit ca niște oameni dependenți de impozite pe care nu dorim să le plătim. Iluzia și viitorul nu pot servi de-a pururi ca aspecte colaterale. O economie nedemnă de încredere, dar dependentă de aceasta nu poate înșela mereu încrederea oamenilor. Vechii stâlpi de sprijin au fost eliminați. Zilele în care ne puteam

comporta în siguranță ca niște nebuni s-au terminat. Economia noastră aeriană s-a transformat într-o capcană mortală, iar noi trebuie să o demontăm. Problema este că toți ne aflăm sub ea, astfel că trebuie să o distrugem cu consecințe minime asupra pământului și asupra oamenilor. Nu știu cum ar trebui să procedăm și mă îndoiesc că știe cineva. Nu poți să dărâmi cu prea multă încredere ceva dacă atunci când l-ai construit nu știai ce faci.

Știu că economia umană ca întreg depinde, așa cum a făcut-o întotdeauna, de natură și de economia folosirii pământului. Aceasta din urmă reprezintă legătura noastră cu natura. Cu toate că eșecul economic nu a atras încă atenția oficială asupra economiei pământului și asupra problemelor sale, aceste probleme trebuie să fie rezolvate în manieră justă, dacă vrem să rezolvăm eficace celelalte probleme economice pe care le avem. Înainte să venim cu soluții autentice pentru problemele legate de credite și de cheltuirea banilor, trebuie să începem să tratăm pământul cu o dragoste practică și eficientă care merită ea singură numele de patriotism. De acum înainte, dacă vrem să continuăm să mai stăm pe-aci, utilizarea pământului trebuind să fie condusă după principiile gospodăririi și ale cumpătării, aplicând ca unică măsură indispensabilă nu profitul monetar, nici eficiența industrială sau succesul profesional, ci sănătatea ecologică. Astfel voi îndrăzni să propun următorul program de schimbări care va alcătui o nouă politică agricolă pe termen lung.

1. Nu ar trebui să mai existe granturi sau subvenții fără controale asupra producției. Acest lucru se întâmplă pentru că surplusul de producție reprezintă o armă economică, care permite corporațiilor să reducă veniturile fermierilor în timp ce le cresc pe ale lor.

2. Întoarcerea la o paritate 100% între agricultură și industrie. Paritatea prețurilor (corecte) pentru produsele agricole ar face inutile plățile propuse pentru „serviciile ecologice” și ar rezolva, de asemenea, și alte probleme.

3. Aplicarea legilor anti-trust și anti-monopol. Nu lăsați nicio corporație să devină într-atât de mare, de bogată sau de puternică încât să mențină națiunea sub amenințare. Regula se aplică în mod excepțional afacerilor agricole și activității corporațiilor alimentare.

4. Ajutarea tinerilor fermieri să devină proprietari ai fermelor. Într-o economie sănătoasă, un asemenea ajutor ar fi inutil, dar plecarea tinerilor crescuți la ferme este acum o criză agricolă de maximă urgență. Și nu avem suficienți tineri crescuți la ferme. Trebuie atrași alții. Iată câteva măsuri pe care ar trebui să le luăm în considerare. Ar trebui să impunem limite potrivite și rezonabile pentru suprafețele fermelor de familie și terenurilor, în funcție de regiune. Impozitele ar trebui să fie mari pentru proprietățile ce depășesc aceste limite. Proprietățile care se înscriu în limitele date ar trebui impozitate la valoarea lor agricolă. Ar trebui să existe impozite de succesiune pentru proprietățile mari; niciunul pentru proprietățile mici. Ar trebui să fie disponibile împrumuturi fără dobândă pentru tinerii fermieri și moșieri care cumpără suprafețe de pământ sub aceste limite. (Aceste sugestii ridică multe probleme și mă îngrozesc să le aduc. Sunt foarte greu de impus limite corecte ale suprafețelor de pământ, așa cum am învățat din legile de protecție a proprietății. De asemenea, unele dintre aceste măsuri ar fi inutile dacă prețurile pentru pământ nu ar fi umflante deasupra

valorii lor agricole și dacă prețurile pentru hrană nu ar fi scăzute sub costul lor economic și ecologic real).

5. Reducerea treptată a substanțelor chimice toxice, incompatibile cu principiile bune agriculturi și care poluează râurile și oceanele.

6. Reducerea combustibililor bio cât mai repede posibil. Trebuie să facem o distincție strictă între foc și hrană, între a conduce și a mânca. Nu-i putem „hrăni pe cei flămânzi” și automobilele din același pământ, folosind mereu aceleași tehnologii și metode care distrug pământul.

7. Creșterea ponderii plantelor perene – pentru pășune, furaj pentru iarnă și pentru culturile de cereale – pentru a înlocui cerealele anuale ce implică tulburarea anuală a echilibrului solului sau folosirea anuală de chimicale “fără a prelucra solul”. Aceasta ar conduce la reducerea substanțială a eroziunii și toxicității solului.

8. Stabilirea și aplicarea de standarde înalte asupra calității apei.

9. Standardele înalte (puse în aplicare) asupra calității apei și un program de înlocuire a plantelor anuale cu unele perene ar conduce la eliminarea abatoarelor. Dar haideți să fim sinceri cu privire la această problemă. Ar trebui să scăpăm cât mai repede posibil de abatoare, adevărate abominații. Să luăm animalele de fermă, inclusiv porcii și găinile, și să le ducem înapoi pe iarbă. Să punem și animalele, și bălegarul acolo unde le este locul.

10. Producția de animale ar trebui să revină la dimensiunea localităților și comunităților. Să terminăm cu subvențiile, stimulentele și legislațiile favorabile giganților din industria laptelui, cărnii și ouălor.

11. Încurajarea dezvoltării activităților economice de nivel local în industria alimentară, care au mai mult sens din punct de vedere agricol și economic decât economia noastră alimentară actuală, supra-specializată, supra-concentrată și aflată la mare distanță. Activitățile economice de nivel local în industria alimentară sunt de preferat și din punct de vedere al sănătății publice, al „securității naționale” și al economiei de energie. Oferiți stimulente economice și o legislație încurajatoare pentru deschiderea la nivel local și la scară redusă, a unor fabrici mici de procesare a plantelor, a unor fabrici de conserve, a unor piețe pentru fermieri deschise tot parcursul anului etc.

12. Pentru a fi autentice, activitățile economice de nivel local în industria alimentară necesită adaptarea la specificul local a speciilor și a varietăților de plante și a animalelor domestice. Cerința universală evolutivă de adaptare la specificul local a fost în mod inexplicabil abandonată în ceea ce privește oamenii. Dar acest abandon poate fi dezastruos. Avem nevoie de forme care conservă ale agriculturii adaptate constant la mozaicul ecologic și chiar la fermele și crescătoriile de vite individuale. De dragul adaptării la specificul local și al diversității genetice care îi este necesară, trebuie să punem capăt Sistemului Național de Identificare a Animalelor propus prin Departamentul pentru Agricultură al Statelor Unite, patentării speciilor și ingineriei genetice – toate acestea tinzând spre uniformizarea agricolă generală, spre un control corporatist al agriculturii și al hranei. Planificarea centralizată și

scopul său inevitabil de uniformizare nu pot funcționa în agricultură din cauza cerințelor de adaptare la specificul local și din cauza nevoii constante de informații locale. Planificarea centralizată și uniformizarea sunt eficiente doar pentru diminuarea diversității genetice și biologice și pentru distrugerea micilor producători.

13. Ajutarea și încurajarea silviculturii la scară mică și a proprietarilor de mici zone împădurite. Observați că actualele prețuri ale pieței pentru bușteni și pentru alte produse forestiere sunt deja disponibile peste tot. Impozitați corect.

14. Studiul și învățarea silviculturii sustenabile, folosind exemple precum pădurea Menominee din Wisconsin și pădurea Pioneer din Missouri.

15. Promovarea bunei gospodării și îngrijiri a fermelor din zonele împădurite ca active integrate în economia fermelor.

16. Încurajarea în regiunile împădurite a dezvoltării activităților economice locale legate de pădure, oferind, la nivel local, stimulente economice pentru procesare și plus-valoare locală și pentru hrană.

Ar putea conduce oare aceste măsuri la o creștere semnificativă a numărului de oameni angrenați în economia pământului? Bineînțeles că da. Aceasta ar reprezenta o versiune, de data asta autentică, a „creării de locuri de muncă”. Această lucrare ar ajuta economia, oamenii și țara noastră, pe toate în același timp. Și acesta ar fi testul autentic al aplicabilității, pentru că are un sens economic complet.

(2009)

Absolvent în întoarcerea la origini

Ceremonia de conferire a diplomelor, Universitatea Northern Kentucky

Persoanele care țin discursuri la serbările de sfârșit de an îi sfătuiesc pe absolvenți să nu considere sfârșitul școlii drept un sfârșit al educației. Ei trebuie să continue să se considere studenți și să continue să studieze și să învețe pe tot parcursul vieții.

Sunt într-o oarecare măsură de acord cu aceste sfaturi, însă ele nu sunt suficiente. Sunt obligat să vă spun vouă, absolvenților, nu doar că educația voastră trebuie să continue, dar și că ea trebuie să se transforme. Mai mult decât atât, este necesar să vă spun că instituțiile care v-au susținut educația până acum vor fi și ele obligate să se transforme. Ca absolvenți loiali și cetățeni responsabili, va trebui să le ajutați să se schimbe, pe măsură ce vă schimbați voi înșivă.

Preiau tema acestui discurs de la prietenul meu, Wes Jackson, de la Land Institute din Kansas, care a spus, pe bună dreptate, că sistemul nostru de educație a avut până în prezent o singură specializare fundamentală: ridicarea pe scara socială. Astăzi, spune Wes, este necesară o a doua specializare, iar denumirea acesteia va fi Întoarcerea la Origini.

Specializarea în Ridicarea pe scara socială a pus școlile noastre mult prea mult în slujba a ceea ce numim, prea încrezători, „economia” noastră. Educația a fost redusă treptat la pregătirea pentru un loc de muncă, instruind tinerii nu pentru maturitate și cetățenie responsabilă, ci pentru a fi experți în servitute pentru corporații. Deși în prezent există un protest plâpând față de această reducere, majoritatea oamenilor a ales să o ignore sau să o tolereze sau chiar să o aplaude, în pofida evidentelor pericole. Totuși, eșecul economiei și al instituțiilor aservite ei a devenit prea evident în zilele noastre pentru a mai fi negat. Întâmpinăm acum dificultăți mult amânate. Nu avem de ales decât să facem lucrurile mai bine.

Faptul că economia noastră a fost extrem de distructivă e evident de ani de zile și nu se vede nicăieri mai clar decât aici, în Kentucky. Ocuparea acestui stat de către o populație predominant europeană a început în urmă cu 234 de ani. Într-un timp atât de scurt am distrus, am nimicuit sau am consumat o proporție mult mai mare a darurilor naturale ale acestui stat decât am putea înapoia în același număr de ani printr-o bună gospodărire. Majoritatea acestor stricăciuni a fost cauzată, cu o viteză din ce în ce mai accelerată, în timpul vieții mele. O mare parte din ceea ce am distrus e pierdut pentru totdeauna. Combustibilii fosili pe care i-am extras și ars cu atâta neglijență nu pot fi recuperați. Humusul, pădurile și bazinele hidrografice distruse prin exploatarea minieră nu vor putea fi realimentate într-o perioadă pe care omul s-o poată cuprinde cu mintea. Practic, întregile păduri inițiale au dispărut de mult și mare parte din zonele reîmpădurite au fost defrișate în mod abuziv. Practic, toate cursurile de apă sunt poluate și ne aducem fiecare contribuția la poluarea atmosferei pământului. Eroziunea solului a transportat cantități importante din solul fermelor și al pădurilor noastre,

află și sub amenințarea continuă a plantelor, a insectelor și a bolilor dăunătoare. Până acum am acceptat toate acestea drept efecte normale ale economiei. Dar având în vedere ratele actuale ale consumului și ale abuzului, este imposibil să presupunem că statul nostru va rămâne locuibil pentru încă o sută de ani. Am încercat – sau reîncercat – experimentul construirii prosperității urbane prin pauperizarea zonelor rurale și a oamenilor de acolo și inevitabil am eșuat. Rezultatul a fost sărăcirea deopotrivă urbană și rurală.

Vedem acum că această economie, care a „externalizat” costuri atât de multe și atât de severe în contul pământului și al oamenilor, este un eșec conform chiar propriei definiții. Nu reprezintă, practic, în niciun sens respectabil o economie, ci mai degrabă un sistem financiar bazat pe credit facil, energie ieftină, consum abuziv, „dezvoltare” nesustenabilă, risipă, fantezie, „baloane de săpun” și, uneori, un sistem care nu se bazează pe nimic. Deși unii vor încerca să o nege, este astăzi incontestabil că suntem profund și complex implicați într-un dezastru economic, în care producerea bogăției monetare implică distrugerea de bunuri necesare. Chiar de climatul ar fi ideal și perfect stabil – chiar dacă am avea o sursă inepuizabilă de combustibil ieftin, mobil și nepoluant – prezumțiile și practicile economice curente ne-ar distruge. Ridicarea pe scara socială, precum vedem astăzi, implică o coborâre, așa cum a implicat întotdeauna deplasare laterală. Ea implică de fapt instabilitate socială, neglijență ecologică și insecuritate economică.

A fi fondat un sistem de educație enorm de scump pe premisele și în slujba unei astfel de economii a fost o greșeală, care necesită o îndelungată și asiduă muncă de revizie. Dacă speranța autentică va supraviețui în circumstanțele actuale, educația va trebui să se transforme și prin „educație” mă refer atât la auto-educare, cât și la activitatea din școli. „La urma-urmei”, scria marele ecologist canadian Stan Rowe, „oamenii bine educați și nu incultii sunt cei care distrug planeta. Școlile și universitățile sunt falimentare moral și mare parte din activitatea de cercetare reprezintă un mod inutil de a te ține ocupat...”. Aș adăuga că o parte din activitatea de cercetare este mai mult decât inutilă, e nocivă, contribuie direct la distrugerea planetei.

Transformarea necesară este o trecere de la economie la ecosferă ca bază a planului de învățământ, a predării și a învățării. Aceasta deoarece ecosfera este inevitabil fundamentul și contextul oricărei economii posibile. Scopul adecvat al educației, în opinia lui Stan Rowe, este „înțelegerea a ceea ce înseamnă să fii om într-o lume vie”. El mai spune că „ar trebui să ne întrebăm despre felul în care lucrurile pe care le construim ... ne conectează cu Ecosfera înconjurătoare... Iubesc aceste lucruri într-adevăr pământul pe care stau?” Rowe ne atrage atenția asupra „procesului prin care organismele se stabilesc într-un anumit spațiu, devenind parteneri cu aerul, solul, apa și alte organisme”.

Acest proces reprezintă adaptarea la mediu atât pentru oameni, cât și pentru toate celelalte ființe vii. Știm că adaptarea la specificul local e o necesitate pentru supraviețuirea tuturor speciilor: fie se adaptează la mediu, fie mor. Cum se face că erudiții noștri profesori și cercetători au exclus propria specie de la această alegere netă?

Dacă școlile nu vor pregăti studenții pentru această alegere – sau pentru acest proces al adaptării la mediu pe care Wes Jackson îl numește foarte potrivit întoarcerea la origini – atunci absolvenții lor vor trebui să dobândească o asemenea educație pe cont propriu. Dar, în cele din urmă, școlile, elevii și absolvenții vor vedea că reîntoarcerea la origini nu reprezintă o alegere. Este o necesitate. Ar trebui s-o numim Pregătirea Ecologică de Urgență.

O astfel de educație necesită acceptarea unui domiciliu – a ceea ce Stan Rowe a numit “căminul” – drept context al studiului, al gândirii și al muncii. Acest lucru, la rândul său, va necesita umilință, o virtute pe care artele și de științele moderne nu o încurajează și nici nu o apreciază. Dar absolvirea în specializarea Întoarcerea la origini nu ne va transforma în eroi intelectuali. Ea va începe și se va termina cu o mărturisire a ignoranței. Pentru că fiecare dispunem de diferite grade de ignoranță în ceea ce privește locul în care ne aflăm, lucrurile de care avem nevoie pentru a rămâne acolo, ce trebuie să facem ca să rămânem acolo sau ca să asigurăm copiilor și nepoților noștri posibilitatea de a rămâne acolo. Astfel încât programa pentru întoarcerea la origini va fi una alcătuită din întrebări, cum sunt următoarele:

1. Ce s-a întâmplat aici? Prin “aici” mă refer la locul unde trăiți și munciți.
2. Ce ar fi trebuit să se întâmple aici?
3. Ce este aici astăzi? Ce a rămas din dotările naturale inițiale? Ce s-a pierdut? Ce s-a adăugat?
4. Care este specificul sau spiritul acestui loc?
5. Ce ne va permite natura să facem aici fără a genera prejucții sau pierderi permanente?
6. Ce ne va ajuta natura să facem aici?
7. Ce putem face pentru a repara daunele pe care le-am făcut?
8. Care sunt limitele naturii din acest loc? Dar ale inteligenței și abilităților noastre?

Evident că aceste întrebări nu pot primi un răspuns – și nici nu este probabil ca ele să fie puse – din partea vreunuia sau a mai multor specialiști care lucrează izolați. Aceste întrebări pot fi puse și, în cele din urmă, pot să primească un răspuns în mare măsură semnificativ prin intermediul unei conversații care transcende granițele disciplinare. Această conversație nu va avea un final previzibil sau posibil. Ea s-ar desfășura neapărat în niște condiții și circumstanțe mereu schimbătoare, ducând la revelații ulterioare ale ignoranței și, astfel, la rafinări și transformări necesare ale listei de întrebări.

Această conversație ar fărâmița structura rigid segmentată a sistemului academic și profesional actual într-o societate vie și vigilentă de comunități elegant adaptate la ecosistemele locale.

Dacă această conversație va avea vreodată loc în școlile noastre, viața academică ar fi zguduită din deprimantul și inertul „model industrial” înspre renaștere întru libertate și scop. Predarea va putea atunci să-și recupereze vechiul înțeles al datoriei și responsabilității sociale. Activitatea de cercetare s-ar putea ridica deasupra preocupărilor comerciale și profesionale și va putea dobândi demnitatea studiului onorabil – studiul, de data aceasta, va servi

supraviețuirii speciilor, inclusiv a speciei noastre.

Voi, absolvenții, va trebui să munciți pentru o astfel de transformare în școli în favoarea generațiilor care urmează. Dar va trebui să munciți pentru o astfel de transformare și în voi înșivă, citind, discutând și trăind deasupra granițelor disciplinare, pentru binele personal, pentru binele propriei întoarceri la origini. Acest efort a fost deja început pentru voi de către mulți oameni de pretutindeni, din țară și din lume, care muncesc pentru economii locale autentice sustenabile. Dincolo de beneficiul pe care îl aduce, adică supraviețuirea unei lumi bune, frumoase și în care se poate trăi, acest efort al întoarcerii la origini are foarte multe avantaje care să îl recomande. Este infinit de interesant și dăruiește infinit de multe plăceri decente și nedăunătoare.

(2009)

Dragostea pentru agricultură

Am citit „Valea fericirii” și „Ferma” de Louis Bromfield acum mai bine de 40 de ani și sunt încă recunoscător pentru confirmarea și încurajarea care izvorăsc din aceste cărți. Într-o vreme în care agricultura, ca vocație și artă, era defavorizată, Louis Bromfield era un scriitor care o iubea cu adevărat și cu mândrie. Această dragoste nu se aseamăna celei a scriitorilor pastorali de mâna a doua, a căror dragoste este distantă, sentimentală și condescendentă. Bromfield o iubea fără îndoială, într-o manieră familiară și în toate detaliile sale, iubea munca și pe oamenii care o făceau foarte bine.

În orice discuție legată de agricultură sau de producția hranei, ar fi greu să exagerăm importanța unei astfel de iubiri. Fără îndoială că există oameni care fac agricultură fără afecțiune, dar fără această iubire, nimeni nu va fi un bun fermier sau un bun administrator al pământului. Pare că în zilele noastre trecem printr-o perioadă în care va trebui să recunoaștem dragostea pentru agricultură nu ca pe un suvenir bizar aparținând unui trecut decrepit, ci ca pe o necesitate economică. Și această recunoaștere, atunci când va apărea, va aduce cu ea un sentiment considerabil de stânjeneală.

Cât de mare poate fi acest disconfort reiese dintr-un articol recent apărut în Wall Street Journal despre efortul Japoniei de a „califica” tineri șomeri din mediul urban pentru a deveni fermieri. Este un efort temeinic, chiar presant. „Decidenții politici”, afirmă articolul, „speră că tinerii proaspăt șomeri vor ajuta la renașterea populației agricole diminuate a Japoniei... „Dacă nu pot găsi muncitori în următorii câțiva ani, agricultura Japoniei va dispărea”, spune Kazumasa Iwata, un economist guvernamental și fost guvernator adjunct al Băncii Japoniei”. Dar acest efort nu are prea mare succes, pentru că „mulți tineri sfârșesc prin a se întoarce la orașe, incapabili să se adapteze vieții de la țară”. Spre surpriza lor, evident, agricultura implică muncă grea, ore lungi și murdărie – fără să mai vorbim de aptitudini pe care oamenii crescuți la oraș nu le au. Fără să mai vorbim de necesitatea de a iubi munca în

fermă, dacă veți ține de ea.

Chiar și așa, perspectivele de revitalizare a agriculturii în Japonia sunt mai luminoase decât în Statele Unite. În Japonia, 6% din populație încă mai prestează activități agricole, spre deosebire de poate 1% din populația noastră. Și în Japonia, spre deosebire de Statele Unite, factorii de decizie politici și economiștii par să fie conștienți de existența agriculturii. Ei cred chiar că agricultura ar putea fi un lucru pe care o națiune de gurmanzi e bine să-l aibă.

Dacă agricultura și necesitatea de a produce hrană se vor infiltra vreodată în conștiința politicianilor și a economiștilor noștri, ce succes vor avea oare în a califica supra-educății și ignoranții noștri tineri în scopul renașterii populației agricole îmbătrânite și diminuate? De ce va fi nevoie ca să determinăm un număr semnificativ de tineri, funcționari cu mâini fine, să se preteze la o muncă grea și la zile lungi de efort, fără să aducem în discuție aspectul murdăriei? În cele mai sincere și mai negre viziuni mi-e teamă că necesitatea agriculturii nu va fi recunoscută pe scară largă ca atare, disociată de necesitatea și mai aspră impusă de foametea reală. Pentru jumătate de secol sau mai bine, politica noastră agricolă neoficială, dar foarte eficientă, a însemnat să mâncăm pe cât de mult și fără efort putem, pe atât de inconștient și ieftin, dând dracului orice altceva ar mai putea fi implicat în acest proces. O asemenea politică poate, bineînțeles, conduce către o foamete reală.

În "Faust" al lui Goethe, diavolul Mefisto îndeplinește câteva dintre dorințele savantului doctor prin intermediul vrăjitoriei, pe care doctorul o găsește neplăcută. Vrăjitoarele pregătesc o licoare care îl va face tânăr, dar lui Faust îi face rău. El întreabă (aceasta este traducerea lui Randall Jarrell):

N-a descoperit încă natura sau vreun spirit
Un alt balsam mai izbutit?

Mephisto, un diavol onest, îi răspunde:

Există pentru-ntnerire și un mijloc mai firesc (...)
Te du pe câmp numaidecât și sapă, ară!
Păstrează-ți rostul într-un cerc îngust,
Hrănește-te cu hrană simplă, fără gust (...)
Nu socoti c-ar fi rușine însuși tu să gunoiești
Ogorul pe care seceri. Iată un mijloc
De-a te menține tânăr, de a ajunge teafăr
Până la ani optzeci și să rămâi luceafăr.

Faust, un adevărat intelectual, obiectează, cum e de așteptat:

Atari isprăvi nu-mi sunt la îndemână

Și n-aș putea să iau hârlețu-n mână.
Viața-ngustă nu mă prinde chiar deloc.

Iar Mephisto îi spune:

Ei, vezi că vrăjitoarea trebuie atrasă-n joc?.

În ultima vreme revin iar și iar la acest pasaj și, de fiecare dată când îl citesc, râd. Râd pentru că este un exemplu superb de înțelepciune și pentru că este adevărat. Ideea lui Faust că viața la țară este inevitabil “îngustă” rămâne perfect valabilă și în zilele noastre. Este încă adevărat că pentru a scăpa de acea presupusă lipsă de orizont este nevoie de o putere supra-naturală sau supra-umană – deși acum am putea substitui vrăjitoria lui Goethe cu agricultura industrială.

Acest progres de la vrăjitorie la agricultura industrială nu pare să fie unul prea fericit. Ne va fi iertat, cred, dacă îl considerăm înspăimântător. Agricultura implică într-adevăr muncă grea și mâini murdare. Faust, poate de înțeles, nu o iubește. Pentru a scăpa de ea, cel puțin pentru moment, trebuie doar să bea o licoare grețoasă născocită de vrăjitoare. Dar noi, care am decis ca națiune și prin politică să nu iubim agricultura, am scăpat de ea, cel puțin pentru o vreme, transformând-o într-o „industrie agrară”. Dar industria agrară este un pachet ce conține mult mai mult decât îi spune eticheta. Pe lângă o gamă largă de mașinării și poțiuni care ne scutesc de efort sau înlocuiesc oamenii, ne-a furnizat și eroziunea și degradarea masivă a solului, poluarea apei, zone maritime fără oxigen, comunități și culturi rurale distruse, o populație agricolă diminuată aproape de dispariție, mâncare toxică și o dependență absolută față de forța de muncă exploatată și desconsiderată a muncitorilor migranți.

Acesta nu poate fi, în niciun caz, un chilipir. Poate am început deja să vedem că nu este o afacere, însă suntem doar la început. Ca națiune, avem în față multă muncă pe care nu o vom putea face cu mâinile curate. Am putea mai bine încerca să o iubim. (2009)

Economie Faustiană

Reacția generală la finalul evident al erei combustibilului fosil ieftin, ca în fața altor materii a căror cantitate, în mod previzibil, scade, a fost aceea de a amâna orice fel de calcul. Până acum, strategiile de amânare au constat într-un soi de uitare voită, sau în iluzii de mari profituri pentru producătorii de asemenea „biocombustibili” cum sunt etanolul din porumb sau din mei-de-prerie, sau convingerea uzuală fără baze științifice că „știinta va găsi un răspuns”. Reacția dominantă, pe scurt, este o concepție încăpățânată că ceea ce numim „stilul de viață american” se va dovedi a fi întrucâtva indestructibil. Vom continua să consumăm, să cheltuim, să irosim și să conducem mașini la fel ca înainte, indiferent ce cost ar implica asta pentru orice sau oricine cu excepția noastră.

Această convingere a fost întotdeauna imposibil de apărat – numele reale ale „încălzirii globale” sunt „irosire” și „lăcomie” – și până acum e vădit nechibzuită. Dar nesocotința la această scară seamănă destul de îngrijorător cu un fel de nebunie națională. Pare că am ajuns la o iluzie comună a grandorii, insistând că noi toți suntem „liberi” să fim la fel de fățiș de lacomi și risipitor ca cele mai corupte capete încoronate. (Poate prin folosirea din ce în ce mai mult a terenului arabil deja abuzat pentru producție de combustibil ne vom vindeca în sfârșit de obezitate și vom deveni niște schelete la modă, înfomețați dar – slavă Domnului! – încă la volanul autovehiculelor.)

Problema cu noi nu e numai extravaganța risipitoare, ci de asemenea și asumarea unei lipse divine de limite. Am ascuns chestiunea prin refuzul de a vedea că lipsa de limite este un atribut divin. Ne-am definit într-un mod insistent și cu ușurare drept animale sau „animale superioare”. Dar a ne defini ca animale, având în vedere puterile și dorințele noastre specific umane, înseamnă a ne defini ca „animale nelimitate” – ceea ce, desigur, e o contradicție. Orice definiție este o limitare, de aceea Dumnezeuul Exodului refuză să Se definească: „Sunt ceea ce sunt”. Cu toate acestea, este destul de ușor de demonstrat că ne-am fondat societatea actuală pe baza presupunerilor iluzorii de nelimitare. O conferință la nivel înalt desfășurată recent în Louisville, Kentucky a fost intitulată „Energie neînfrânată: Industrializarea resurselor energetice din Kentucky”. Subiectele întâlnirii au fost „generarea de cărbune curat, biocarburanți și alte aplicații moderne”, conversia cărbunelui în „carburanți lichizi” și posibilitatea ca toate acestea să fie ecologice. Aceste speranțe care „pot crea slujbe și potența siguranța națiunii” ar fi sprijinite de „garanții de împrumut” guvernamentale, de „credite pentru taxa de investiții și alte scutiri de impozite”. Putem recunoaște un astfel de discurs ca fiind unul absolut convențional. Este, de fapt, o țesătură de clișee care constituie în zilele noastre limbajul comun al promotorilor, politicienilor și al jurnaliștilor. Acest limbaj nu permite nicio întrebare despre valoarea netă a tuturor celor propuse. Întreaga mașinărie a „energiei nelimitate” este susținută numai de un optimism învățat pe de rost: „Statele Unite au 250 de miliarde de tone de rezerve de cărbune recuperabile – destul ca să ajungă încă 100 de ani, chiar și la o rată dublă

de consum față de cea actuală” . Noi oamenii locuim pe pământ de multe mii de ani și acum ne așteptăm să putem supraviețui încă 100 de ani prin dublarea consumului de cărbune? Asta este siguranța națională? Poate că focul apocaliptic al fundamentalismului industrial arde deja în furnalele și motoarele noastre, dar dacă va mai arde încă 100 de ani totul e în regulă. Desigur, ar fi mai bine să ne gândim foarte franc să stăpânim focul și în cele din urmă să-l stingem? Dar o dată ce lăcomia devine un motiv onorabil, atunci ai o economie fără limite, o contradicție în termeni. Această presupusă economie nu are niciun plan de temperare, chibzuință sau legat de legea ecologică a returnării. Va face orice. Este monstruoasă prin definiție .

În concordanță cu consumul nostru nestăpânit, baza economiei actuale, acceptată de comun acord, este posibilitatea fantasmagorică a creșterii nelimitate, dorințelor infinite, bunăstării fără sfârșit, resurselor naturale inepuizabile, energiei interminabile și datoriei nemărginite. Ideea unei economii fără limite implică și necesită o doctrină a nelimitării general umane. Toți sunt îndreptățiți să urmărească fără limite tot ceea ce concep ca fiind dezirabil – o permisiune care îl pune pe cel mai exaltat creștin capitalist pe același plan cu cel mai josnic pornograf.

Această fantasmă a nelimitării s-a ivit probabil din coincidența revoluției industriale cu resursele brusc exploatabile ale „lumii noi”. Sau probabil vine din înțelegerea contrară a “micimii” lumii, posibilă datorită astronomiei moderne și transportului rapid. Frica de micimea lumii noastre și a vieții poate duce la un tip de claustrofobie și de aceea, în mod aparent rezonabil, duce la dorința de “libertate” a nelimitării. Dar, paradoxal, această dorință reduce totul. Viața acestei lumi este mică pentru cei care o cred așa și dorința de a o lărgi nu face decât contrariul și o poate reduce în final la nimic.

Oricum ar fi apărut, acest crez al nelimitării implică în mod clar o dorință principială nu doar pentru posesiuni nelimitate, ci și pentru cunoaștere nelimitată, știință nelimitată, tehnologie nelimitată și progres nelimitat. În mod necesar va duce la violență nelimitată, risipă, război și distrugere. Că va produce în final un cult ce încununează nelimitarea politică e doar o chestiune de logică nebună.

Normalizarea doctrinei nelimitării a produs un fel de minimalism moral: dorința de a fi „eficient” cu orice cost, de a nu fi perturbat de complexitate. Minimalizarea bunei vecinătăți, a respectului, reverenței, responsabilității, răspunderii și auto-subordonării – aceasta este „cultura” ai cărei copii alinați sunt liderii și eroii noștri actuali.

Credința noastră națională până acum a fost: „Există întotdeauna mai mult”. Adevărata noastră religie e un fel de industrialism autist. Oameni inteligenți și capabili par să fie acum de-a dreptul stânjeniți de orice soluție la orice problemă care nu implică tehnologie avansată, un consum mare de energie sau o mașinărie mare. Deci un X pe buletinul de vot nu ne mai împlinește ideea de scrutin. O problemă legată de această stare de fapt este aceea că munca cea mai necesară – aceea a bunei vecinătăți și a îngrijirii – nu poate fi făcută prin control la distanță cu cea mai mare putere la scara cea mai mare. O a doua problemă este că

fantezia economică a nelimitării într-o lume finită pune serios la îndoială valoarea bunăstării noastre monetare, care nu reprezintă într-un mod demn de încredere bogăția reală a pământului, a resurselor și a mâinii de lucru, ci o irosește și o epuizează.

Că nelimitarea umană e o fantezie înseamnă, evident, că durata ei de viață e limitată. Există acum o concepție din ce în ce mai răspândită, nu doar printre câțiva experți, că intrăm într-o perioadă al limitelor inevitabile. Nu este foarte probabil să primim o altă planetă pe care s-o jefuim în compensație pentru prădarea acesteia. De asemenea, nu prea e probabil nici că vom crede în continuare în abilitatea noastră de a ne depăși, prin intermediul științei și tehnologiei, prostia economică. Speranța că vom putea vindeca bolile industrialismului prin homeopatia unei tehnologizări și mai intense pare în sfârșit că pierde teren. Pe scurt, ajungem sub presiunea de a ne înțelege pe noi înșine drept creaturi limitate într-o lume limitată.

Totuși această constrângere nu este condamnarea care pare a fi. Din contră, ne redă adevăratei noastre condiții și moștenirii noastre umane, de la care auto-definirea noastră ca animale fără limită ne-a izolat de prea mult timp. Orice tradiție culturală sau religioasă pe care o cunosc, în timp ce recunoște pe deplin natura noastră de animale, ne definește în mod specific drept oameni – adică drept animale (dacă termenul încă se aplică) capabile de a trăi nu numai în interiorul unor limite naturale, dar și în sfera unor limite culturale, auto-impuse. Ca ființe pământești trăim, pentru că trebuie, cu limite naturale, pe care le putem descrie cu nume precum „pământ”, „ecosistem”, „curs de apă”, „loc” sau „cartier”. Dar ca oameni putem alege să ne raportăm la această poziționare necesară prin auto-constrângerile implicate de buna vecinătate, administrare, cumpătare, abstenență, generozitate, grijă, bunătate, prietenie, loialitate și dragoste.

În egoismul nostru fără limite am încercat să definim „libertatea”, de exemplu, ca pe o evadare din orice soi de constângerii. Dar, așa cum prietenul meu Bert Hornback a explicat în cartea sa *The Wisdom In Words* „liber (free)” este legat etimologic de „prieten (friend)”. Aceste cuvinte vin din aceleași rădăcini germanice și sanscrite care au sensul de „drag” sau „iubit”. Ne eliberăm prietenii prin dragoste pentru ei, cu constrângerile implicate de cinste și loialitate. Aceasta sugerează că „identitatea” noastră nu e localizată în impulsul individualist, ci în conexiunile menținute intenționat.

Gândul la această stuație dificilă prin care trecem m-a trimis din nou la Tragica poveste a doctorului Faust a lui Christopher Marlowe. Aceasta este o piesă din Renaștere: Faust, un savant, tânjește să aibă „toată visteria naturii”, să „jefuiască mărele de perle.../Tărâmul Lumii noi să îl colinde...”. Pentru a-și potoli setea de cunoaștere și putere, își vinde sufletul lui Lucifer, primind drept compensație serviciile diavolului adjunct Mefistofel pe o perioadă de 24 de ani, care cu numele e sclavul său, dar de fapt îl stăpânește. Cu subiectul nelimitării în minte, am fost uluit de descrierea iadului făcută de Mefistofel în această operă. Când Faust întrebă „Și-atunci cum poți nu-n iad, ci aici să fii?”, Mefistofel răspunde, „Aici tu crezi că sunt ieșit din el?! Oriunde-aș fi acum, în iad aș fi (...)”. Câteva pagini mai târziu explică:

... iadul n-are nici hotar, nici miez
Nici nu-i închis într-un anume loc;
Nu! Unde suntem noi și iadul e
Și-acolo unde-i iad suntem și noi
Și niciodată nu putem lipsi”

Pentru cei care resping raiul, iadul e peste tot, deci e nelimitat. Pentru ei, chiar și gândul la rai e iad.

E deci potrivit ca Mefistofel să respingă orice limită convențională: „Taci, Faust, căsătoria e un joc, o formă stearpă, un ceremonial. De mă iubești, o uită, n-are rost” . Continuând această temă, pentru plăcerea lui Faust, diavolii prezintă un fel de paradă a celor șapte păcate capitale, dintre care trei - Mândria, Mânia și Îmbuibarea – se descriu ca orfane, disprețuind constrângerile dragostei parentale sau filiale.

În jur de șaptezeci de ani mai târziu, într-o perioadă în care problematica definirii omului era mai mult ca oricând pusă la îndoială, John Milton se reîntoarce, în Cartea VII a “Paradisului pierdut”, la o idee pe care e necesar să o știm. La cererea lui Adam de a i se spune povestea creației, „binevoitorul arhanghel” Rafael e de acord și îi spune „Am primit să-ți dau răspuns dorinței de-a cunoaște/ în limite foarte înguste (sublinierea mea)” explicându-i:

“(...) cunoașterea este la fel ca hrana
Nevoie-având de cumpătare; cunoașterea prea multă
Te copleșește și în curând transformă
Înțelepciunea în nebunie, la fel cum hrana
În van se irosește (...)”

Rafael afirmă cu locvacitate îngerească că o cunoaștere fără înțelepciune, cunoașterea nelimitată nu valorează niciun fâs; el e un arhanghel cu umor. Dar, de asemenea, spune că o cunoaștere fără măsură, cunoaștere pe care mintea umană nu o poate folosi adecvat, e letală.

Sunt conștient de ceea ce risc aducând acest limbaj religios în ceea ce e în mod normal o discuție științifică – dacă economia e realmente o știință. Fac asta pentru că mă îndoiesc că ne putem defini problemele actuale în mod adecvat, cu atât mai puțin să le rezolvăm fără recurs la moștenirea noastră culturală. Încercăm, în cele din urmă, să ne ocupăm de eșecul oamenilor de știință, al tehnicienilor și politicienilor de a „inventa” o versiune a continuității omului care să fie probabilă din punct de vedere economic și responsabilă din punct de vedere ecologic, sau poate doar imaginabilă. Dacă ne întoarcem la tradiție, vom găsi o preocupare privind religia care la nivelul minim zguduie contextul egoist al vieții individuale și de aceea împinge spre o meditație despre ce sunt ființele umane și ce ar trebui să fie.

Această preocupare persistă cel puțin din vremea Declarației de Independență care

consideră “de la sine înțeles că toți oamenii sunt egali din naștere; că sunt înzestrați de către Creatorul lor cu o serie de drepturi inalienabile”. Deci printre rădăcinile noastre politice avem încă vechiul interes al definirii ca oameni, care în Declarație e înțelept atribuită Creatorului; drepturile noastre și cele ale tuturor oamenilor nu sunt acordate de vreun guvern omenesc, ci sunt inerente, ne aparțin din naștere. Insistența aceasta nu vine din frica morții sau a dispariției, ci din frica antică, care poate fi ușor documentată în tradiția noastră culturală, că pentru a supraviețui am putea deveni inumani sau monștruoși.

Tradiția noastră culturală e în mare parte înregistrarea efortului nostru continuu de a ne înțelege pe noi înșine ca ființe în mod specific umane – de a spune că trebuie să facem anumite lucruri și să nu facem altele. Trebuie să avem limite ori vom înceta să existăm ca oameni; poate că vom înceta să existăm, punct. Câteodată, de exemplu, unii dintre noi oamenii au crezut că ființele umane, denumite astfel în mod adecvat, nu s-au războit cu populații civile, nu au închis prizonieri fără un proces corect și nu au utilizat în niciun caz tortura.

Unii dintre noi, așa-ziși oameni, ne-am gândit de asemenea că nu ar trebui să fim liberi pe seama altora. Și totuși, în expresia „piața liberă”, cuvântul „liber” a început să însemne putere economică nelimitată pentru unii, cu consecința necesară de neputință economică pentru alții. Acum câțiva ani, după ce am vorbit la o conferință, doi veterinari tineri și clar tulburați m-au abordat cu o întrebare: cum ar putea să practice medicina veterinară fără daune economice serioase pentru fermierii care le sunt clienți? Întrebarea lor se baza pe faptul că, de mult timp, asistența veterinară pentru o oaie sau un porc putea costa chiar mai mult decât valoarea animalului. A trebuit să le răspund că, după părerea mea, cât timp practica lor se baza în principal pe vânzarea medicamentelor patentate, nu aveau de ales, pentru că piața pentru medicamente e controlată integral de companiile farmaceutice, în timp ce majoritatea fermierilor nu au control deloc asupra pieței de produse agricole. Interlocutorii mei întrebau de fapt dacă o economie prădătoare poate avea un efect benefic. Răspunsul de obicei e că nu. Și este așa pentru că între economia vânzătorului de medicamente și economia cumpărătorului e o discontinuitate absolută, așa cum e în industria sănătății per total. Trebuie să presupunem că industria farmaceutică e interesată de supraviețuirea pacienților pentru că pacienții care supraviețuiesc vor continua să consume medicamente.

Acum, haideți să studiem un exemplu contrar. Recent, la o altă conferință am stat o vreme de vorbă cu un fermier mai în vârstă, unii ar putea spune de modă veche, din Nebraska. Nemaiputând să lucreze el însuși, își arendase terenul unui fermier mai tânăr pe baza unui sistem numit „împărțitul culturii” în loc de un preț plătit sau datorat în avans. Astfel, așa cum spunea fermierul despre arendașul său „dacă el are un an bun, am și eu un an bun. Dacă el are un an prost, am și eu unul prost”. Aceasta e ceea ce aș numi economie a comunității. Este o împărțire a soartei. Asigură continuitate economică și un interes comun între cei doi parteneri la negoț. Asta e cât se poate de departe de economia în care erau prinși cei doi tineri veterinari, în care cei cu putere economică sunt nelimitat de „liberi” să vândă în dezavantajul și în cele

din urmă spre ruina celor fără putere.

La distrugerea acestei economii a contribuit, cu sau fără voie, majoritatea oamenilor de știință și tehnicienilor în ultimele două sute de ani. Acești savanți și tehnicieni s-au autojustificat prin afirmația că ei sunt avangarda progresului, oferind amploare cunoașterii și puterii umane. În acest fel s-au romanțat atât pe ei înșiși, cât și întreprinderile prădătoare pe care le-au slujit.

Drept consecință, acum avem o mare nevoie de științe și tehnologii ale limitelor, ale domesticului, a ceea ce Wes Jackson și The Land Institute din Salina, Kansas au numit „întoarcerea acasă”. Acestea ar fi științe și tehnologii specific umane, lucrând așa cum au lucrat mereu cei mai buni oameni, cu limite auto-impuse. Aceste limite ar fi, așa cum au fost dintotdeauna, contextele acceptate ale locurilor, comunităților și vecinătăților atât naturale cât și umane.

Știu că ideea de astfel de limitări îi va oripila pe unii, poate pe toți, pentru că ne-am încurajat să ne simțim acasă pe „culmile tăioase” ale cunoașterii și ale puterii sau pe vreo „frontieră” a experienței umane. Dar știu de asemenea că vorbim acum în prezența multor dovezi că îmbunătățirea prin expansiune în afară ar putea să nu mai fie o idee bună, dacă a fost vreodată. Nu a fost o idee bună pentru fermierii care au “proptit” suprafețele sigure să cumpere mai mult în anii '70. S-a dovedit în mod tragic că a fost o idee proastă și în câteva războaie recente. Dacă e o idee bună sub forma gigantismului corporatist, trebuie să întrebăm “Pentru cine”? Faust, care vrea toată cunoașterea și toată lumea pentru sine este un om extrem de singur și în final damnat. Nu cred că Marlowe glumea. Nu cred că Satan glumește când spune, în Paradisul pierdut, „eu însumi sunt Iadul” .

Dacă ideea limitării adecvate ni se pare inacceptabilă, poate fi din cauză că, asemeni lui Faust a lui Marlowe și lui Satan a lui Milton, confundăm limitele cu îngrădirea. Dar asta e o mare greșeală, probabil chiar una fatală, așa cum cred că încercau să ne spună Marlowe și Milton și alții. Vina lui Satan, așa cum Milton a înțeles-o, probabil cu un pic de milă, era exact aceea că nu își putea tolera limitarea; nu se putea subordona pe sine însuși la absolut nimic. Eroarea lui Faust a fost că nu a vrut să rămână „Faust, un om” . La vârsta la care e acum lumea nu e greu să găsești scriitori, critici și profesori de literatură, precum și savanți și tehnicieni care privesc sfidarea lui Faust și a lui Satan ca fiind binevenită și eroică.

În mod contrar, limitele noastre umane și pământești, dacă sunt înțelese adecvat nu sunt îngrădiri, ci mai degrabă îndemnuri la elaborare formală și eleganță, la întregirea relației și a semnificației. Poate cea mai serioasă pierdere culturală a noastră din ultimle secole e cunoașterea că unele lucruri, deși limitate, pot fi inepuizabile. De exemplu, un ecosistem, chiar acela al unei păduri sau ferme funcționale, câtă vreme rămâne intact din punct de vedere ecologic, e inepuizabil. Un loc mic, așa cum știu din experiența mea, poate oferi oportunități pentru muncă și învățare și un fond de frumusețe, liniște și plăcere care – pe lângă dificultățile pe care le are – nu se poate epuiza în decursul unei vieți și nici măcar al unor generații.

Pentru a ne vindeca de boala nelimitării, va trebui să renunțăm la ideea că avem drep-

tul de a fi animale asemenea zeilor, că suntem cel puțin potențial omniscienți și omnipotenți, gata să descoperim „secretul universului”. Va trebui să începem de la început, cu o premisă diferită și mult mai veche: natura lea și, pentru creaturile cu inteligență limitată, necesitatea limitelor. Trebuie să învățăm din nou să întrebăm cum putem să ne folosim din plin de ceea ce suntem, ceea ce avem, ceea ce ni s-a dat. Dacă avem mereu un substitut teoretic mai bun disponibil de la altcineva sau de altundeva, nu vom ne vom folosi din plin de nimic, niciodată. Și așa e greu să obții maximumul dintr-o viață de om. Dacă fiecare dintre noi ar avea două vieți, tot nu am obține mare lucru din niciuna. Unul dintre cei mai buni profesori ai mei spunea despre oameni, în general, că „nu vor valora nici cât o ceapă degerată cât timp au două opțiuni”.

Pentru ne ocupa de problemele inevitabile implicate de traiul cu o inteligență limitată într-o lume limitată, s-ar putea să trebuiască să punem mai puțin accent decât am pus în ultimul timp pe știință și tehnologie și să privim din nou spre arte. Pentru că o artă nu își propune să se mărească prin extindere nelimitată, ci mai degrabă să se îmbogățească între granițe care sunt acceptate înainte de apariția operei.

Artiștii, nu oamenii de știință sunt cei care au fost preocupați neconținut de problema limitelor. O pictură, oricât de mare ar fi, trebuie în cele din urmă îngrădită de o ramă sau de un perete. Un compozitor sau un dramaturg trebuie cel puțin să aproximeze capacitatea publicului de a sta liniștit și de a fi atent. O poveste deja începută trebuie să se termine undeva în interiorul limitelelor memoriei scriitorului și celei ale cititorului. Și bineînțeles, artele impun în mod caracteristic limite artificiale: cele cinci acte ale unei piese sau cele paisprezece versuri ale unui sonet. În cadrul acestor limite, artiștii obțin elaborări ale schemei, ale susținerii relațiilor dintre o parte și alta și dintre ele și întreg, care pot fi uluitoare de complexe. Probabil majoritatea dintre noi putem numi un tablou, o melodie, un poem, o piesă sau poveste a cărei semnificație încă mai crește ca sens și rămâne proaspătă după mulți ani de familiaritate.

Știm deja că un ecosistem natural supraviețuiește prin același tip de complexitate formală, mereu schimbătoare, inepuizabilă și poate în final de necunoscut. Știm de asemenea că, dacă vrem să ne facem peisajele economice sustenabile și productive din abundență, trebuie să facem asta prin a menține în ele o complexitate formală vie, asemenea ecosistemelor naturale. Putem face asta numai ridicând la cel mai înalt nivel stăpânirea artelor agriculturii, creșterii animalelor, silviculturii și, în cele din urmă, a artei de a trăi.

Este adevărat că, în măsura în care experimentele științifice trebuie să fie realizate în cadrul unor limite observate atent, oamenii de știință sunt de asemenea artiști. Dar în știință un experiment, chiar dacă are succes sau nu, este în mod logic urmat de altul, într-o progresie teoretic infinită. După mitul care stă la temelie științei moderne, această progresie înlocuiește întotdeauna cunoașterea mai restrânsă din trecut cu cunoașterea extinsă din prezent, care va fi înlocuită de o cunoaștere și mai cuprinzătoare în viitor.

În arte, din contră, nu e implicată și nu se caută o secvență nelimitată de opere. Nicio

operă de artă nu e urmată în mod necesar de o doua operă care să fie neapărat mai bună. Date fiind metodologiile științifice, legea gravitației și genomul trebuia să fie descoperite de către cineva; identitatea descoperitorului e întâmplătoare. Dar în arte nu există a doua șansă. Trebuie să presupunem că am avut fiecare doar o șansă pentru Divina comedie și Regele Lear. Dacă Dante și Shakespeare ar fi murit înainte de a scrie aceste poeme, nimeni nu le-ar fi scris vreodată.

Același lucru e adevărat și în ce privește artele utilizării solului, artele economiei, care sunt artele noastre de a trăi. Cu ele e o dată pentru totdeauna. Nu vom avea o șansă în plus să refacem experimentele noastre agricole eșuate care duc la pierderea solului. Munții Apalași și pădurile pe care le-am distrus pentru cărbune s-au dus pentru totdeauna. Acum e și totdeauna va fi prea târziu să folosim chibzuit prima jumătate din sursa mondială de petrol. În arta de a trăi putem începe de la început doar cu ce ne-a rămas.

Când ne confruntăm cu fenomenul epuizării petrolului, ne confruntăm de fapt cu sfârșitul iluziei noastre obișnuite de „mai mult”. În orice direcție ne întoarcem de acum înainte, vom găsi o limită dincolo de care nu va mai fi mai mult. A ne lovi de astfel de limite la viteză maximă nu e o alegere rațională. A începe să încetăm, în scopul de a evita catastrofa, este o alegere rațională și viabilă, dacă ne recuperăm sănătatea mentală politică necesară. Desigur că are sens să ne luăm în calcul surse de energie alternativă, cât timp ele au sens. Dar de asemenea va trebui să reexaminăm structurile economice ale vieții noastre și să le conformăm toleranțelor și limitelor locurilor noastre pământeste. Acolo unde nu există mai mult, singura noastră alegere e să ne descurcăm cât mai bine cu ceea ce avem.

(2006)

Soluții simple, pachete de oferte și o lege agrară pentru 50 de ani

Așa cum economia noastră ne arată de mai bine de un an, am devenit o națiune de fanteziști. Cu o credulitate aproape abjectă am ajuns să credem în puterea banilor ca singurii capabili să producă bunuri, că banii înșiși sunt un bun, să credem despre consum că este o activitate economică la fel de vitală precum producția. Credem că a face cumpărături este un act patriotic și un serviciu public. Tolerăm capitaliști teribili care cred că un pariu pe o datorie e un bun.

Devine din ce în ce mai greu să ne amintim – mai ales pentru majoritatea economiștilor, se pare – că viețile noastre depind de economiile folosirii pământului și că economiile care întrebuițează pământul depind, la rândul lor, de ecosferă. Cu toate acestea e evident faptul că nu putem beneficia de viață, sănătate sau bogăție separat de sănătatea naturii – a pământului, apei și aerului. Mai evident și mai solicitant e faptul că pământul, apa și aerul nu pot fi sănătoase fără o economie umană sănătoasă, începând cu agricultura, silvicultura și mineritul.

Am permis mineritului să devină un război industrial împotriva pământului și a tuturor comunităților sale vii, să ia orice are valoare imediată și să lase în schimb ruine și otravă care sunt substanțial mai rele decât nimic. Poate că nu e surprinzător că, ignoranți și nepăsători cum suntem, am permis economiilor agriculturii și silviculturii să copieze economia mineritului, transformând resurse potențial regenerabile și sustenabile în non-regenerabile, luând multă bogăție temporară și dând înapoi pământului și comunităților lui naturale și umane o distrugere neîntreruptă și decisivă.

O națiune antrenată și educată în cultivarea fanteziei va avea probleme în a înțelege și de aceea se va împotrivi înțelegerii faptului că economiile sănătoase bazate pe utilizarea pământului sunt în primul rând complexe și în ultimul rând misterioase – și că ecosistemele sănătoase, de care depind economiile zdravene de utilizare a pământului sunt încă și mai complexe și mai misterioase. Ne place să credem că toate alegerile sunt simple, precum cea între un bine evident și un rău evident, precum între două modele de tacâmuri sau două automobile. Dar în economiile folosirii pământului nu există alegeri simple și nici consecințe care să nu se ramifice probabil la infinit. Rezultatele acestor alegeri nu sunt limitate, nu sunt lineare, dar sunt într-un mod complicat și misterios formale.

În anii '70, având în fața noastră exemplul unor ferme Amish valoroase, prietenul meu Maurice Telleen de la Draft Horse Journal m-a ajutat să văd că prezența cailor de tracțiune sau a catârilor pe acele ferme nu era doar o alegere simplă a unei forme de tracțiune în loc de alta. Era o alegere al unui anumit tip de agricultură și a unui anumit tip de gândire despre agricultură în loc de altul. Ceea ce a înțeles Maury și m-a ajutat și pe mine să înțeleg era că acele animale de povară erau o forță hotărâtoare împotriva specializării și pentru diversitate.

Ele erau parte dintr-un pachet sau un model. Dacă lucrezi cu cai sau catâri, atunci, prin natura lucrurilor și urmărind o logică evidentă, ai pășuni, culturi furajere, terenuri îngrădite, grâne pentru animale și hambare pentru grajd și depozitarea furajelor. Aceste lucruri la rândul lor sunt făcute pentru întreținerea altor tipuri de animale. Diversitatea culturilor și a animalelor duce, la rândul ei, la rotația culturilor, la folosirea culturilor de acoperire, la utilizarea gunoiului de grajd ca îngrășământ. Astfel ferma își sponsoriza mult din energia necesară propriei operări și din fertilitate. Mai mult decât atât, utilizarea animalelor de tracțiune determina mărimea fermei. Fermele trebuiau să fie ceea ce am numi „mici” sau „de mărimea unei familii” – suprafețe ce puteau fi lucrate și menținute printr-un efort rezonabil de animalele de muncă și deci și de către oameni. Un bun fermier Amish mi-a spus că a învățat de la tatăl lui să nu țină niciodată calul înhămat după cină. Acest gest de blândețe garanta destulă odihnă și sănătate pentru cai și de asemenea un pic de timp liber necesar pentru familie.

Dacă folosirea animalelor de povară implică diversitate, energie și fertilitate produse în casă, o dimensiune potrivită și o măsură integrată de sănătate economică a fermei semnificativă, implică de asemenea și diversitate economică și sănătatea comunității locale. Mă gândesc, de exemplu, la Holmes County, Ohio, unde fermele lucrate de cai sunt aprovizionate și servite de o varietate impresionantă de magazine, comercianți și industrii locale: meșteșugarii de hamuri, potcovarii, fabricile familiale de echipament agricol și așa mai departe. Mă gândesc, de asemenea, și la orașelele copilăriei mele, în care supraviețuiau și chiar prosperau tot felul de mici afaceri independente prin participarea la o economie a fermelor mici lucrate de cai sau de mai multe tipuri de animale – în care pantofarii reparau și hamurile și mult echipament agricol era produs, refăcut sau reparat în fierăriile locale.

Dacă putem vedea că animalele de povară la fermă aparțineau unui tip distinct de agricultură și duceau spre acesta, atunci nu avem nicio problemă în a observa că substituirea animalelor cu tractoare aparține de și a dus la o agricultură de un tip radical diferit. Și tractoarele s-au dovedit a fi parte dintr-un pachet, după cum putem vedea acum. Pachetul acesta conținea o dependență crescută de corporațiile producătoare de echipament agricol și de companiile petroliere, dependență crescută de credit, dependență crescută de chimicale toxice, ferme tot mai mari și fermieri tot mai puțini, pierderea diversității, creșterea specializării, mai multe hectare cultivate cu plante anuale și mai puține cu culturi perene, o mai mare eroziune a solului, defrișarea loturilor de pădure, eliminarea gardurilor și a pârluagelor, mai puțină diversitate, atât domestică, cât și sălbatică. Toate acestea implică și au dus la o economie de la distanță a hranei extrem de centralizată și la un declin comensurabil al economiilor și comunităților locale și al întregii structuri sociale a Americii rurale. Și, evident, nu poți să strici structura socială a satelor fără să strici structura socială a orașelor.

În momentul ăsta încep să aud zgomotul îndepărtat a două acuzații pe care experiența m-a învățat să le anticipiez: anume că încerc să „dau timpul înapoi” și că sunt un luddit.

Ei bine, cu siguranță nu încerc să dau timpul înapoi. Știu, de exemplu că nu putem recupera stratul de humus pe care l-am risipit de când am început să ne impunem economia noastră extractivă și insistent colonialistă în așa-zisa Lume Nouă. Știu că nu ne putem recupera comunitățile rurale și culturile agricole locale așa cum erau, greșite cum erau înainte de 1950. Nu avem niciun loc de unde să începem decât de acolo unde suntem, ceea ce nu e o noutate, e doar adevărul. Avem nevoie de o înțelegere autentică a alegerilor pe care le-am făcut.

Pe de altă parte, sunt într-adevăr un luddit, dacă asta înseamnă că nu mi-ar plăcea să îmi văd comunitatea – în măsura încare mai am una – distrusă de vreo inovație tehnologică. Mulți fermieri de azi sunt, din diverse motive, incapabili de a alege să muncească cu cai, așa că nu le-ar fi de mare folos sugestia că nu pot face agricultură bună cu tractoare. Ar putea s-o facă, și mulți o fac, dar pentru asta trebuie să își măsoare și regleze munca după natură, capacitatea de a susține și modelul de suport al fermelor lor, nu după abilitățile mașinilor disponibile.

Deși în momentul de față nu e niciun concurs între animalele de tracțiune și tractoare, nu vreau să omit mențiunea că există în prezent un concurs deja început și în derulare între viețuitoare și mașinării și în acest concurs viețuitoarele au motive serioase de îngrijorare.

Aceleași interese și forțe care au creat economia noastră agricolă centralizată și de la distanță au cauzat, de asemenea, o economie forestieră centralizată și de la distanță. Principiul economic e peste tot la fel: un colonialism domestic care extrage o bogăție imensă din peisajele noastre rurale returnând pământului și oamenilor cât de puțin posibil, nereturnând nimic sau chiar mai rău decât nimic. Producătorii agricoli, aproape toți, aproape tot timpul, sunt la mila pieței și a cumpărătorului. Producătorii de produse forestiere sunt în aceeași situație.

Având în vedere cererea din ce în ce mai mare de hrană locală și numărul în creștere de piețe ale fermierilor și ferme de agricultură susținute de comunitate, devine posibil să ne imaginăm dezvoltarea fermelor și economiilor alimentare locale în care comunitățile și localitățile produc, procesează, vând și consumă produse agricole locale, promovând orice surplus spre cererea externă.

Dar trebuie să facem pași și înspre integrarea silviculturii în economia locală a fermei și hranei, oriunde fermele e posibil să conțină teren împădurit. Când pădurile și regiunile păduroase predomină în peisaj, trebuie să ne gândim la dezvoltarea economiilor silvice locale care, în loc să exporte bușteni bruți, ar produce, procesa sau manufactura și vinde varietatea completă de produse ale pădurii, de la lemn pentru construcții la ciuperci și nuci, de la stâlpi de gard până la lemn de foc, de la decorațiuni de Crăciun la mobilă finisată.

Răspunsul, singurul răspuns la colonialismul economic e a face din produsele rurale locale cel mai mare avantaj local, producând și procesând pentru consumul local în primul rând și abia apoi pentru export. Asta întoarce exact invers principiul economiei coloniale care,

dacă ar putea, i-ar face pe localnici să moară de foame pentru a exporta hrană sau să trăiască în colibe și barăci pentru a exporta bușteni. Pe terenurile carbonifere din munții Apalași economia colonialistă e cea care face de fapt ca oamenii locului să trăiască în peisaje degradate profund și periculoase, în scopul de a facilita exportul de cărbune.

Evident, vorbind despre dezvoltarea economiilor locale bazate pe produse locale, dau un sens îmbunătățit sintagmei plicticoase „creare de locuri de muncă”. Dacă trăiești într-o comunitate care își câștigă traiul în principal prin exportul de materie brută pentru manufactură în altă parte, atunci împreună cu buștenii, grâul, vitele sau mineralele voastre exportați de asemenea slujbe și apoi vă veți exporta și tinerii pentru aceste slujbe. Asta e cât se poate de clar. Am fost deja martori la asemenea situații.

Poate cel mai important lucru în favoarea economiei locale e că, atunci când facem o economie să fie locală, în mod necesar o facem și diversă. Asta pentru că nevoile locale sunt diverse. Dacă am încerca să ne facem peisajele schimbătoare cât mai receptiv posibil la diversitatea nevoilor locale, atunci am rezolva nu una, ci mai multe probleme.

Asta ar fi, bineînțeles, contrar tendinței economice a țării noastre, mai ales în perioada recentă. Tendința noastră a fost de a ne fixa pe un produs local și de a-i permite să decidă economia solului local. Un motiv pentru care nu tânjesc să dau timpul înapoi e că nu găsesc un moment la care să îmi doresc să revenim. Chiar și așa, noi am făcut alegeri și schimbări și trebuie să ne evaluăm critic istoria. Îmi amintesc un tip de agricultură de aici din Kentucky care era diferit, comparativ vorbind, și bine structurat, fermă cu fermă. Îmi amintesc când Louisville trăia, în mare măsură, din peisajul înconjurător. Îmi aduc aminte de turme de oi excelente și cirezi de vaci în ferme frumos întreținute din centrul statului Kentucky, care nu aveau și cai. Îmi aduc aminte când majoritatea familiilor fermierilor subzistau în primul rând din propriul pământ și din economiile domestice. Aceste amintiri nu îmi spun că am trăit odată într-o epocă ideală, deasupra oricărei critici. Ele îmi spun că până acum am devenit mult prea determinați de influențe din afară și prea puțin auto-determinați; prea concentrați, prea specializați și prea vulnerabili; prea nepăsători sau neglijenți cu posibilitățile avantajoase ale terenului și poporului nostru.

Avantajele economice ale diverselor economii locale bazate pe lucrul pământului, precum cele de care vorbesc, sunt destul de clare. Promisiunea lor nu e luxul sau extravaganta de care beneficiază câțiva oameni, ci o prosperitate modestă, decentă și sustenabilă pentru mai mulți. În plus, ar fi un avantaj ecologic la fel de important. Într-o economie locală complexă, în care mulți oameni ar fi dependenți economic de produsele peisajului local, ar exista cel mai puternic sprijin pentru o utilizare bună a pământului. Oamenii conștient dependenți de pământ nu ar vrea să-l vadă lucrat, pășunat, despădurit sau exploatat până la epuizare.

Am prezentat o viziune, deși sunt sceptic în privința viziunilor. Dar această viziune e recomandabilă măcar pentru modestia ei. E la scară mică și așa fi foarte surprins dacă ar produce chiar și un singur miliardar. E de asemenea o viziune practică. Există, fără dubii, în

multe alte versiuni, pentru că pentru unii dintre noi e atractivă. Dar o vom vedea pusă în practică prin eșecurile din ce în ce mai vizibile ale formelor de utilizare industrială a pământului. Nu cred că e nevoie să spun mai mult despre aceste eșecuri dincolo de a le enumera. Principalele sunt acestea:

1. Erodarea și degradarea solului.
2. Poluarea cu chimicale toxice care areca rezulta cursuri de apă în care nu se poate înota, pește necomestibil și o „zonă moartă” de 15500 km² (una dintre cele cel puțin patru sute din lume) în Golful Mexic.
3. Hrană toxică sau cu patogeni.
4. Ecosisteme forestiere degradate sau distruse de tăierea selectivă a celor mai buni arbori, defrișări, monoculturi, turism abuziv, suprapopulație de cerbi.
5. Distrugerea solului în proporție gigantică prin forme de minerit de suprafață culminând cu distrugerea vârfurilor montane.
6. Distrugerea comunităților rurale și a culturii gosodăririi.

De mult timp costurile exorbitante și pagubele cauzate de exploatarea industrială a pământului și a oamenilor erau discutate doar de un grup restrâns de dizidenți și protestatari. Dar acum aceste probleme au intrat în atenția reporterilor consacrați și își fac loc în conștiința publică. Pentru a da numai un exemplu, revista Time din 31 august 2009 avea un articol despre agricultura industrială și mâncarea industrială care ar fi fost inimaginabil cu un an înainte. Articolul spune pe șleau:

“Odată cu epuizarea solului, impactul încălzirii globale și prețul inevitabil crescător al petrolului... stilul nostru industrial de a produce hrană se va termina mai devreme sau mai târziu... Dacă americanii nu își regândesc radical modul în care cultivă și produc mâncare, au în față un viitor cu pământ agricol erodat, spațiu rural pustiit, microbi mai înfricoșători și costuri mai ridicate pentru sănătate...”

Vestea bună e că nu trebuie să fim victimele care aprobă afacerile agrare ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Pentru a da un singur exemplu pozitiv, Wes Jackson și The Land Institute – cu susținerea numeroaselor altor grupuri și instituții – au propus Secretariatului de Stat pentru Agricultură o „lege a fermelor pe 50 de ani” care se adresează direct problemelor eroziunii, toxicității, pierderii diversității și declinului comunităților agrare. Legea agrară pe cinci ani – pe care am avut-o până acum – se ocupă de politicile de export, problemele consumatorilor, subvenții, bonuri de masă etc., cu un os aruncat ecologiei prin programe de conservare care nu sunt niciodată adecvate. „Legea agrară pe 50 de ani”, din contră, se aproprie de agricultură prin ecologie și se confruntă direct cu problemele ce țin de utilizarea pământului. Schimbarea cheie propusă de această lege e mărirea suprafețelor cultivate cu plante perene de la 20% în 2009 la 80% în 2059. Această schimbare ar implica mai întâi o creștere a suprafețelor de pășunat și a culturilor furajere și apoi, începând cu 2019, introducerea grânelor perene.

Tranformarea propusă, utilizarea plantelor perene în agricultură, la fel ca situația cu

calul și tractorul, nu ar fi o alegere simplă. Și ea ar fi o ofertă la pachet și ar merge de-a dreptul la rădăcina problemei noastre. Avocații și furnizorii de tehnologii agro-industriale ne-au încurajat să ne gândim la agricultură ca la o întreprindere care se petrece deasupra pământului. Nu ne-am preocupat îndeajuns de condiția solului, de sănătatea și abundența organismelor subterane, sau de adâncimea, tenacitatea și longevitatea rădăcinilor plantelor. Poate că am evitat aceste chestiuni subterane din cauza întinericului și a complexității lor, care ne micșorează cunoașterea și puterea de a explica.

Folosirea plantelor perene în agricultură ar impune întotdeauna o taxă de umilință și ar cere o anumită deferență în fața misterului. Ai putea, de exemplu, să îți „administrezi” pășunea; o poți îngriji foarte bine printr-o bună gospodărire, menținându-i sănătatea și productivitatea toată viața, dar nu îi vei cunoaște niciodată întregul tipar sau întreaga poveste, de la lungă decompunere a rocilor de la bază, eliberatoare de nutrienți, la coabitarea speciilor de plante, frunzișului și rădăcinilor lor, la comunitățile fecunde ale creaturilor de la mici la invizibile din gazon și humus, la interacțiunile rumegătorilor și culegătorilor domestici și sălbatici și ale prădătorilor lor, la păsările care trăiesc în ea, din ea și deasupra ei, la felurile în care munca și grija ta se răsfrânge asupra tuturor. Nicio limbă sau diagramă pe care o putem concepe n-ar putea să explice toate astea. A trăi cu o pășune an după an înseamnă cu siguranță să înveți din ce în ce mai mult, dar înseamnă de asemenea să afli treptat cât de mică îți este cunoașterea. Predominanța monoculturilor anuale, prin contrast, încurajează o pretenție catastrofală a omniscienței.

O creștere semnificativă doar a suprafețelor cu pășuni și furaje implică – în plus față de rezultatele evidente de scădere a eroziunii solului – o nouă diversificare. Înlocuind porumbul și soia crescute pentru furaj cu ierburi perene și leguminoase ar reduce eroziunea și ar economisi energie; prin extinderea cultivării sezoniere verzi a câmpurilor, ar crește foarte mult recolta de energie solară, și ar lua vitele, porcii și puii din abatoare și le-ar returna la ferme, înapoi pe iarbă, acolo unde aparțin. Diversificarea tinde să reducă dimensiunea și să crească numărul de ferme; ar aduce mai mulți oameni în agricultură, de care cel puțin unii dintre ei aparțin. Acesta e o perspectivă plăcută nouă tuturor celor devotați unui mod de a folosi pământul mai bun și mai blând. Dar implică de asemenea și necazuri și, ca să fiu sincer, aș vrea să vorbesc despre una dintre aceste griji.

Majoritatea oamenilor care înțeleg ce înseamnă o utilizare bună a pământului știu că pentru a ne folosi pământul în mod optim avem nevoie de mai mulți oameni în fermele și pădurile noastre. Ne trebuie un raport mai bun de ochi pe hectar, cum spune Wes Jackson. Ne trebuie mai mulți oameni pricepuți la muncă fizică care au minți practice. Cum vom face rost de ei? Asta e o mare îngrijorare. Cu siguranță ei nu vor veni de-a gata din „bazinul muncii”. Și nici pe departe nu ne putem aștepta să facem bine treaba prin a plăti sub nivel și a exploata o clasă de jos de muncitori migranți – încă o clasă denigrată rasial, condamnată la “slugăreală”. Cred că va trebui să ne întoarcem la vechiul nostru ideal agrar, îmbrățișat printre mulți alții de Thomas Jefferson, al spațiului rural populat cu familii instalate și comunități stabile care își

câștigă o existență decentă din munca și din produsele lor. Și permiteți-mi să subliniez că prin „familii instalate” mă refer la oameni de orice rasă și origine care sunt dornici să accepte responsabilitățile efective și să facă munca efectivă care vine împreună cu proprietatea și utilizarea bună a pământului. Pământul ar trebui să aparțină oamenilor care îl muncesc. El nu ar trebui să fie deținut în proprietăți imense monopolizate de o clasă de proprietari absenți, ca în zilele din urmă ale Imperiului Roman și așa cum se întâmplă acum la noi din ce în ce mai des, în zilele propriei noastre decadente.

A vorbi despre nevoia de familii instalate și comunități stabile în America rurală implică în același timp necesitatea unei schimbări culturale extinse și profunde. Nu se poate aștepta de la oameni cu minți dependente și servile de angajați industriali utilizarea bună și responsabilă a proprietăților de familie. Ce se cere sunt oameni inteligenți și ingenioși în mod independent, pricepuți la munca manuală și cu gândire practică, care au uitat de „profesionism”, „canale oficiale” și de „ore suplimentare”.

Acum sper că am spus destule pentru a mă întoarce mai orientat la problema cu care am început: doctrina noastră populară și periculoasă a soluției simple. În decursul vieții mele am fost martor la apariția câtorva soluții care erau și mari și simple, toate adresate, chipurile, unei probleme sau două. Bomba nucleară, munca savanților „idealiști”, a fost inventată pentru a câștiga un război. Apoi a generat „atomul pacifist” pentru a asigura dominație militară și pentru a rezolva pentru totdeauna nevoia noastră de energie curată, ieftină. Printre alte rezultate neprevăzute e un șir de șase situri industriale și deversări de deșeuri de-a lungul Văii Ohio, de la Portsmouth la Paducah care va rămâne contaminată și extraordinar de periculoasă, teoretic pentru totdeauna.

Asemenea soluții simple ca energia nucleară și, mai recent, biocombustibilii, au fost introduse în contexte, naturale, umane sau ambele, pe care propunătorii lor le-au ignorat. Fiecare dintre ele, pentru a rezolva o problemă sau două, pe care mai mult ca sigur că nu le-a rezolvat, a cauzat noi probleme de care partizanii lor au fost surprinși. Fiecare a fost imens de profitabilă pentru unii, deși costurile ei reale, inclusiv costurile ecologice sau sociale, nu s-au plătit din câștiguri. Nu avem un etalon precis nici măcar al valorii economice nete a vreuneia dintre ele.

În 29 septembrie 2009, New York Times a relatat despre cea mai nouă dintr-o listă lungă de soluții simple în agricultură. Aceasta e „o izbândă mult așteptată” și anume „o metodă de înaltă tehnologie pentru a sorta sperma taurilor de lapte” astfel încât să „producă 90% sau mai mult urmași femele, permițând fermierilor să își extindă cirezile mai eficient”.

Ei bine, cine din societatea noastră nesocotit de inovatoare se va certa cu eficiența? Răspunsul, ca de obicei, e că nu va exista nicio ceartă până când eficiența dorită nu se lovește de o realitate care, ca de obicei, vine ca o surpriză. În această situație marea surpriză a fost „criza economică” care a cauzat „dispariția exporturilor înfloritoare de lactate și cererea internă să se reducă, trimițând prețurile în prăpastie. În același timp, prețul furajelor a rămas ridicat...”. Supraproducția e rezultatul inevitabil, care nu e deloc circumstanța potrivită pentru

introducerea spermei de taur selecționate și creșterea mărimii și a productivității cirezilor de lapte.

Iată, deci, un exemplu de inovație tehnologică făcută cu ignoranță și, de aceea, sfidând contextul. „Sperma aleasă pe sexe” a început să fie folosită pentru că avea un soi de sens financiar iluzoriu: mai multe vaci = mai mult lapte + cerere crescândă = mai mulți bani. Eficiența presupusă a dus direct la dezastru – pentru proprietarii de vaci de lapte, dar presupun că nu și pentru producătorii de spermă aleasă pe sexe – pentru că nu avea sens economic. Trebuie să presupunem că a eșuat în a avea sens economic, deoarece de mult timp industria lactatelor a eșuat în a avea sens din punct de vedere al agriculturii sau ecologiei. În locul unei economii flexibile a lactatelor, bazată în mare parte pe cererea locală și pe mici ferme diversificate capabile să se adapteze repede la schimbări de context, avem o industrie a lactatelor gigantică, supra-finanțată, vulnerabilă financiar, fondată pe cele două baloane de săpun: iluzia Wall-Street și cererea globală.

Eșecurile și pericolele din ce în ce mai greu de negat ale sistemului nostru industrial de producție alimentară se pot atribui în majoritate cultului nostru pentru soluțiile simple. Gândirea rudimentară care produce soluții simple ne-a făcut incapabili să judecăm eficiența industrială și izbânde tehnologice în contextul economiei actuale, al disciplinelor bune utilizări a pământului sau al responsabilității ecologice. Soluțiile simple pot duce la probleme complexe și mințile rudimentare vor fi întotdeauna surprinse .

Din contră, o “Lege a fermelor pe 50 de ani” – propunând diversificarea, detoxifierea, perenitatea și restabilirea peisajelor noastre agricole – nu poate fi gândită ca fiind simplă. Este evident și imediat complexă. Propune un tip de decență și un tip de dreptate față de ecosisteme și ecosferă, față de comunități și culturi de gospodărire a pământului și față de societatea umană. Pesupune multă dificultate. Va lua mult timp. Ce putem spune în favoarea ei e că e necesară, pentru că ar rezolva nu numai o problemă sau două, ci mai multe. Ar aduce mai mulți oameni, mai multe mâini și mai mulți ochi, mai multă inteligență, mai multă conștiință, mai multă afecțiune în serviciul peisajelor noastre economice. Dacă asta s-ar putea întâmpla, ar fi o întoarcere acasă.

(2009)

Partea a II-a

O națiune bogată în resurse naturale

Dacă „economie” înseamnă „adminisitrarea unei gospodării”, atunci avem un sistem de contabilitate națională care nu seamănă deloc cu economia națională, pentru că nu este catalogul vieții noastre de acasă, ci graficul în timp al consumului nostru. Economia noastră națională – a cărei sănătate ar putea fi indicată de produsul național net, obținut prin scăderea pierderilor reale din câștigurile reale – e probabil o informație ultrasecretă, a cărei existență nici măcar guvernul nu o bănuie încă.

Unul dintre motivele acestei stări de fapt e separarea geografică care există în mod frecvent între pierderi și câștiguri. Pierderile din agricultură au loc la fermă și în comunitățile de fermieri, în timp ce toate marile câștiguri din agricultură se nasc în orașe, departe de locul de unde se extrage cărbunele. Aproape întotdeauna profitul e realizat de oameni care nu sunt sub nicio presiune sau obligație de a înțelege pierderile – adică oameni pe care averea și puterea i-au poziționat în așa fel încât nu trebuie să atribuie nicio valoare pe ceea ce pierd. Costul eroziunii solului nu e dedus din profitul pe biftec de vită ambalat, așa cum pierderea pădurii, a solului și a locuințelor de pe un versant de munte din Kentucky nu reduce profitul pe o tonă de cărbune.

Dacă această înstrăinare ciudată dintre pierderi și câștiguri, dintre produse și costul lor real e instituționalizată undeva, e în cuvântul nostru ubicuu „resursă”. O definiție a acestui cuvânt e aproape de rădăcina latină, „resurgere”, a renaște. În acest sens, o resursă e o sursă de care poți depinde (ceea ce putem numi o constantă); o resursă renaște așa cum apare un izvor, reumplându-și bazinul, după ce a fost scoasă o găleată de apă. Asta e ceea ce humusul și cultura umană a agriculturii pot face sub „administrarea adecvată a gospodăriei”, sub economia potrivită: se reînnoiesc și pot dura la fel de mult ca pământul și soarele. Economia potrivită e corectă în măsura în care respectă sursa, respectă puterea sursei de a își reveni și nu cere prea multe.

Altă definiție a resursei, opusă, e „modalitate care poate fi folosită pentru a obține un avantaj”. Asta e, mă tem, definiția cuvântului așa cum îl folosim acum. Considerăm orice ca fiind o resursă, chiar și oamenii; statul Kentucky, de exemplu, are un Departament de resurse umane. La noi o resursă e ceva care nu are valoare până când nu a fost transformat în altceva. Deci un copac are valoare numai în măsura în care poate fi transformat în cherestea și școlile noastre, care sunt tot mai mult înțelese și justificate ca distribuitori de „formare profesională” se bazează pe principiul implicit că elevii nu au nicio valoare până când nu sunt transformați în angajați.

Bunul simț sugerează că nu e posibil să faci un lucru bun dintr-un lucru rău. E clar că nu putem pregăti o masă bună din hrană săracă, nu putem produce mâncare bună din sol sărac, nu putem menține sol bun fără agricultură bună sau să avem agricultură bună fără o

cultură bună – o cultură care pune o valoare adecvată pe întreținerea corespunzătoare a resurselor naturale, astfel încât rezervele necesare să fie disponibile constant. Astfel, hrana e un produs atât natural, cât și cultural și trebuie spus că bucătăria bună începe cu agricultura bună. O economie bună ar plăti alimentația corpului nostru în toate etapele transformărilor sale, de la solul vegetal până ajunge pe masă și dincolo de asta, pentru că, de asemenea, ar pune o valoare adecvată pe excrementele noastre și le-ar returna solului; într-o economie bună nu ar exista ceva ca „deșeurile”, corporale sau de alt fel. În fiecare stadiu al producerii sale, hrana noastră ar fi un produs finit, în sensul că la fiecare stadiu ar fi adusă la un nivel superior al excelenței, dar la niciun stadiu nu ar fi un produs terminat în sensul de total epuizat.

Trebuie de asemenea să observăm că în timp ce energia naturală abordează uzul uman, trece printr-un declin al formelor din ce în ce mai puțin complexe. Un cartof e mai puțin complex decât humusul, o friptură mai puțin complexă decât un bou, o masă gătită mai puțin complexă decât o fermă. Dacă, în economia umană, un dovleac pe masă valorează mai mult decât un dovleac pe câmp și un dovleac pe câmp valorează mai mult decât o baniță de pământ, asta nu înseamnă că hrana e mai valoroasă decât solul; înseamnă pur și simplu că nu știm cum să plătim solul. În complexitatea și longevitatea lui potențială, solul depășește înțelegerea noastră; nu știm să îi atribuim o valoare de piață corectă și nu vom învăța niciodată cum. Valoarea lui e inestimabilă; trebuie să îl plătim, dincolo de orice preț punem pe el, prin a-l respecta.

Economia industrială, pe de altă parte, reduce valoarea unui lucru la prețul lui de pe piață și stabilește prețul pe piață în funcție de capacitatea acelui lucru de a fi transformat în altceva. Deci o fermă e plătită numai pentru capacitatea ei de a produce șeptel și/sau culturi vandabile; animalele și plantele sunt plătite numai în măsura în care pot fi transformate în alimente; alimentele sunt plătite numai în măsura în care pot fi vândute consumatorilor. La orice nivel al procesului industrial se face o diviziune absolută între materiale brute, cărora nu le acordăm niciun respect ca atare, și produse finite pe care le respectăm numai pe măsura valorii lor de pe piață. Se poate spune mult despre calitatea „finisării” acestor produse, dar punctul critic este că în economia industrială valoarea sub formă de respect nu e acordată sursei, iar valoarea sub formă de preț e întotdeauna determinată prin referirea la o utilizare viitoare – nimic nu e plătit pentru ceea ce este.

Dar când nimic nu e plătit pentru ceea ce este, totul e destinat risipei. Odată ce valoarea lucrurilor se referă numai la utilitatea lor viitoare, atunci începe o retragere infinită a valorii din prezentul viu. Nu poate exista nimic (și nimeni) care să nu fie teoretic substituibil cu ceva (sau cineva) mai valoros. Țara pe care noi (sau unii dintre noi) ne-am gândit să ne-o facem casă devine în loc de asta „o națiune bogată în resurse naturale”; abundența utilă a pământului își începe metamorfoza mecanică în resturi, gunoi, nămol, otravă și alte forme de „deșeu”.

Rezultatul inevitabil al unei astfel de economii e că nicio fermă sau nicio altă proprietate utilizabilă nu poate fi privită în siguranță de cineva ca pe un cămin, niciun cămin

nu ne merită în cele din urmă loialitatea, până la urmă nu merită să facem nimic și niciun loc sau activitate sau persoană nu merită să-i devotezi întreaga viață. „Deșeu” într-o astfel de economie, trebuie în cele din urmă să includă câteva categorii de oameni – cei nenăscuți, bătrânii fermieri în care “s-au lichidat orice investiții”, șomerii și cei „neangajabili”. Într-adevăr, odată ce patria noastră, sursa noastră e privită ca o resursă, cu toții alunecăm în jos către grămada de cenușă sau spre lada de gunoi.

(1985)

“Soluțiile elegante se vor baza pe unicitatea locului”

John Todd

Un argument pentru diversitate

Trăiesc și am trăit toată viața mea în partea de nord din departamentul Henry, în Kentucky. Peisajul rural de aici abundă în încrețituri și pliuri; e un peisaj variat ale cărui trăsături principale sunt acestea:

1. Zone înalte deluroase pe care o parte din sol e bună, iar altă parte nu e chiar așa de bună, din cauza abuzurilor. Aceste dealuri se pretează bine la agricultura mixtă, care era, de fapt, tradițională aici, dar care e mai puțin diversificată decât acum o generație. Se poate face aici cultivare pe rânduri alternative, dar chiar și cele mai bine plasate brazde sunt vulnerabile din cauza eroziunii și probabil că în jur de 10 % ar trebui resăpate în fiecare an. E un tip de teren care are nevoie de iarbă și animale care pasc și e excelent pentru această utilizare.

2. Povârnișuri împădurite unde dealurile tălăzuiesc în văile râului Kentucky. Împreună cu aproape toată această regiune, majoritatea acestor costișe au fost defrișate și cultivate într-un moment sau altul. Nu trebuia să fie cultivate niciodată și din cauza vulnerabilității lor extreme la eroziune trebuia să fie exploatate pentru lemn cu cea mai bună îndemânare și grijă. Aceste povârnișuri sunt acum în genere împădurite, deși nu prea sunt arbori seculari.

3. Sub povârnișuri și în alte zone sunt pante cu o înclinare mai mică. Câteva dintre aceste pante sunt acoperite de iarbă și, cu multă grijă, pot fi păstrate ca pășuni. Până la cel de-Al Doilea Război Mondial erau cultivate periodic, într-o versiune de agricultură prin tăiere-și-ardere care a rezultat în stricăciuni serioase prin eroziune. Acum mare parte din acest teren e acoperit de copaci cu vârste de treizeci sau patruzeci de ani.

4. La urmă sunt și albiile pârâurilor și ale râurilor, dintre care unele sunt expuse la inundații. Mare parte din acest teren se pretează la cultivarea intensivă pe rânduri care însă, sub regimul agriculturii industriale, a fost câteodată prea intensivă.

Cu aceste patru diviziuni generale, regiunea e extrem de diversă. Pentru cei familiari cu ea și care au experiență, acest peisaj se divide în multe fațete mai mici sau aspecte diferențiate de tipul de sol și de calitatea sa și de pantă, expunere, scurgere, rocă și așa mai

departe. În cele două secole în care rasele europene au ocupat această parte de țară, cea mai bună parte a pământului a fost câteodată bine folosită, sub influența vremurilor bune și a bunelor intențiilor. Dar teoretic nicio parte din el nu a scăpat de folosirea neadecvată sub influența vremurilor rele sau a ignoranței, a nevoii sau a lăcomiei. O parte din el – zonele mai abrupte și marginale – nu a fost folosită bine niciodată. Se poate spune că pentru tot acest teritoriu economia națională a prescris moduri de utilizare, dar nu și moduri de îngrijire. Acum e imposibil să îți imaginezi vreun mod imediat în care o mare parte din acest pământ ar putea primi o îngrijire excelentă. Economia, așa cum e acum, prescrie jaful proprietarilor și abuzarea pământului.

Legătura economiei americane cu acest loc – în comparație cu, să zicem, legătura economiei americane cu aproape orice universitate – a fost nepăsătoare și lipsită de generozitate. Într-adevăr, legătura a fost aproape total exploatatatoare – și nu a fost niciodată mai exploatatatoare decât acum. Gradual, încă de la început majoritatea banilor obținuți pe produse provenite de aici s-a făcut în alte locuri. Gradual, tinerii cei mai capabili de pe-aici au plecat departe pentru a primi o educație universitară, care le-a dat un „statut profesional” înțeles prea des drept o licență pentru a deveni prădătorii unor locuri ca acesta din care au venit. Distrugerea comunității umane, a economiei locale și a sănătății naturale a unui loc ca acesta e privită acum nu ca un „troc profitabil”, un „preț al progresului” potențial regretabil, ci ca un țel corect și practic național.

Am auzit recent, la o emisiune matinală la radio, un economist universitar explicând beneficiile muncii în afara fermei pentru femeile fermiere: faptul că aceste femei sunt din ce în ce mai mult angajate în afara fermei, spunea ea, le-a făcut „parteneri egali” în economia fermei. Nu mai contează că ăsta e un simptom al disperării economice și o mare nefericire la fermă. Nu mai contează valoarea, care era mai mult decât economică, a contribuției anterioare a acestor femei la fermă, pentru viața familiei și economia fermei – în ceea ce era deja, așa cum ar fi spus multe dintre ele, un parteneriat egal. Acum ele „câștigă 45% din venitul total al familiei”; acum ele joacă „un rol major”. Celor 45% și „rolului major” le este îngăduit să acopere toate celelalte cheltueli. Faptul că acum familia de fermieri furnizează muncă și (prin consumul crescut) venit pentru economia care o distruge e văzut pur și simplu ca o îmbunătățire. Deci valorii abstracte și extrem de incerte a banilor îi este îngăduit cu nechibzuință să înlocuiască valorile specifice și fundamentale ale vieții gospodăriei și comunității. Evident, trebuie să încetăm pentru o vreme să ne mai gândim la funcțiile economice ale indivizilor și să încercăm să ne gândim la funcțiile economice ale comunităților și ale gospodăriilor. Trebuie să încercăm să înțelegem economia pe termen lung a locurilor – adică cele considerate locuințe pentru oameni și creaturile surate, nu resurse exploatabile.

Ce se întâmplă când fermierii își iau de lucru „în afara fermei”? Rezultatul imediat e că trebuie înlocuiți de chimicale și mașini și alte lucruri achiziționate dintr-o economie adversă și antipatică agriculturii, ceea ce înseamnă că fermierii rămași sunt puși sub o presiune economică și mai mare să își abuzeze pământul. Dacă sub presiunea unei economii adverse

solul se erodează, solul, apa și aerul sunt otrăvite, pădurile sunt defrișate și distruse și orice nu produce un câștig economic imediat e neglijat, se pare că majoritatea societății privește toate acestea drept costuri normale al producției.

Asta înseamnă, printre altele, că la pământul și la comunitățile lui umane nu se gândește nimeni din locurile unde se studiază și se conduce, iar acest eșec de a gândi produce daunele. Dar dacă cineva locuiește la țară și iubește acel loc, atunci trebuie să se gândească la el. În condițiile date, nu e ușor să ne imaginăm ce ar putea fi o economie umană corespunzătoare pentru ținutul pe care tocmai l-am descris. Și totuși, dacă cineva îl iubește, trebuie să încerce; dacă îl iubește, nu are cum să reziste încercării acesteia.

Două aspecte se evidențiază imediat. Unul este că economia locală actuală, bazată, precum economiile locurilor predominant rurale, exclusiv pe exportul materiilor prime, este dezastruoasă. Celălalt este că influența unei economii naționale complexe, agresive asupra unei economii locale simple, pasive va fi de asemenea dezastruoasă. Ceea ce este necesar într-o provincie variată și versatilă, fragilă în compoziția ei și extrem de sensibilă la abuz, necesitând îngrijire umană atentă și abilități umane minuțioase, capabilă de a produce și având nevoie să producă o mare varietate de produse de pe pământurile sale, este evident o economie locală puternic diversificată.

Ar trebui să producem cea mai mare varietate de alimente de consumat pe plan local, chiar în provincie și în satele și orașele învecinate: produse din carne, cereale, legume comestibile, fructe și nuci, produse lactate, carne de pasăre și ouă. Ar trebui să avem producție de pește din iazurile și râurile noastre fără a afecta mediul. Pădurile noastre, administrate pentru tăiere continuă, plantate cu grijă și selectiv, ar trebui să asigure o varietate de lemne prelucrate pentru diferite scopuri: lemn pentru foc, stâlpi pentru gard, scândură pentru construcții, lemn de calitate pentru producătorii de mobilă.

Și ar trebui să adăugăm acestor produse valoare pe plan local. Nu de marea fabrică atât de dragă inimilor “dezvoltatorilor” din guvern avem nevoie. A determina întreaga populație să facă computere sau automobile ar fi o greșeală la fel de mare ca și aceea de a utiliza întreaga provincie pentru cultura porumbului sau brazi de Crăciun sau lemn pentru celuloză; ar fi ca și cum nu s-ar ține cont de tot ce avem de oferit ca și comunitate și ca loc; ar disprețui talentele noastre și capacitățile noastre ca indivizi.

În schimb, avem nevoie de un sistem descentralizat de industrii la scară mică pentru a transforma produsele de pe câmpurile noastre și din păduri și din râuri: mici fabrici de unt, fabrici de brânză, fabrici de conserve, mori de cereale, gatere, fabrici de mobilă și altele asemenea. Prin “mic” înțeleg pur și simplu o dimensiune care să nu distrugă aspectul, sănătatea și liniștea regiunii. Dacă o fabrică ar începe să “crească” sau să fie zgomotoasă noaptea sau duminica, asta ar însemna că o altă fabrică mică era necesară în altă parte. Dacă ar apărea deșeuri în orice etapă a proceselor, asta ar indica nevoia de o întreprindere de altă factură. Dacă otrava sau poluarea ar rezulta din orice întreprindere, acest fapt ar trebui înțeles ca un indicator că ceva a mers greșit și că ceva ar trebui îndreptat. La scară mică, desigur,

asemenea schimbări și corecturi sunt mult mai ușor de gândit și mai posibile decât la scară mare.

Îmi dau seama că, de acum, raționamentul meu a depășit o linie de demarcație de care fiecare din societatea noastră “realistă” este acut conștient. Voi fi perceput ca și cum am trecut în “utopic” sau fantezie. Dacă nu iau măsuri să previn asta, voi auzi pe cineva spunând “Toate acestea ar fi foarte frumoase, dacă ar fi posibile. Nu poți fi și tu realist?”

Ei bine, lăsați-mă să iau măsuri ca să previn asta. Recunosc, nu sunt optimist în privința succesului acestui mod de gândire. Pe de altă parte, intenția mea, mai presus de toate, este să fiu realist; doresc să fiu practic. Aici problema este pur și simplu una de convenție. Vreau să fiu realist conform convențiilor economiei industriale și statului militar, sau conform cu ceea ce știu din realitate? Pentru mine, o economie care privește viața unei comunități sau a unui loc ca pe un bun de consum și vede valoarea acestuia doar în termeni de bani nu este acceptabilă fiindcă nu este realistă. Eu gândesc cum cred că ar trebui să gândim dacă vrem să discutăm despre cea mai bună utilizare a oamenilor, locurilor și lucrurilor și dacă dorim să facem loc și sentimentelor în gândurile noastre.

Dacă dorim să folosim optim oamenii, locurile și lucrurile atunci va trebui să avem de a face cu o lege care spune despre acest lucru: cu cât crește calitatea utilizării, scara utilizării (adică dimensiunea operațiunilor) va scade, uneltele vor deveni mai simple și metodele și aptitudinile vor deveni mai complexe. Aceasta este o lege dificil de crezut pentru noi, deoarece o perioadă lungă de timp am presupus altceva și acum experiența noastră sugerează copleșitor că este o lege și că pedeapsa pentru nerespectarea ei este aspră.

Pledez pentru diversitate, nu doar pentru că diversitatea există și este plăcută, ci și pentru că este necesară și că avem nevoie de mai multă. Ca un exemplu, lăsați-mă să revin la regiunea pe care am descris-o la începutul acestui eseu. Sunt familiarizat cu acest loc de la naștere și am auzit vorbindu-se despre el și gânduri care-l privesc. În ultimii douăzeci și cinci de ani m-am implicat din ce în ce mai mult în utilizarea și îmbunătățirea unei mici părți de ale sale. Ca rezultat al câtorva eșecuri și al câtorva reușite am învățat niște lucruri despre spațiul ăsta. Sunt sigur, pe de altă parte, ca nu cunosc cea mai bună cale de a folosi acest pământ. Nici altcineva nu cred că știe. Nu mă aștept să să trăiesc atât e mult încât să îl văd utilizat la modul optim. Dar încep să înțeleg ce este nevoie și peste tot necesară este diversitatea. Asta e necesar pentru fiecare peisaj rural american cu care am intrat în contact. Avem nevoie de o mai mare varietate de specii de plante și animale, de aptitudini umane și metode, în așa fel încât utilizarea pământului să se potrivească din ce în ce mai sensibil și elegant locului. Locurile noastre, pe scurt, ne ridică întrebări – unele din ele urgente – și noi nu avem răspunsuri.

Răspunsurile, dacă e să vină și dacă e să funcționeze, trebuie dezvoltate în prezența celui care folosește terenul și a pământului însuși; trebuie concepute într-o anumită măsură de către utilizator pe teren. Practica actuală de a depinde de politici înalte și de tehnologii dezvoltate, fără a lua în considerare natura și nevoile pământului și ale oamenilor, nu a

funcționat și nu poate funcționa. Agricultură bună și silvicultură nu pot fi “inventate” de către preținși oameni deștepți în birourile și laboratoarele unei economii centralizate și apoi vândute cu cel mai mare profit posibil oamenilor de la țară considerați niște prostănaci. Aceasta nu este o cale de a înfăptui utilizarea optimă a pământului. Și nu contează cum sunt etichetate metodologiile atât de elaborate transmise – indiferent că sunt “industriale” sau “convenționale” ori “organice” sau “sustenabile”, condescența profesională și profesorală, oarbă față de primatul legăturii între omul ca individ și locurile individuale, este distrugătoare. Provocarea adresată așa-zișilor savanți ai unei agriculturi sănătoase din punct de vedere ecologic, cum a scris David Ehrenfeld, este “de a pune la dispoziție răspunsuri unice și specifice la problemele puse de pământul unic și specific ale unui fermier”. Scopul corect, a adăugat el, nu este doar să “înlocuim cultul ecologistului binevoitor cu un cult al reprezentantului de vânzări binevoitor”.

Întrebarea la ce va fi folosită o regiune îndrăgită devine repede de neseplat de întrebări cum sunt: cine o va folosi? sau cine va hotărî cum să fi folosită? și care vor fi modurile de a o folosi? Dacă vorbim pur și simplu de folosirea unui “peisaj la țară” atunci se pune doar prima întrebare și se pune doar de către așa-zișii utilizatori. Abia când vorbim de “o țară dragă” – o țară anume, iubită în mod special – se va pune problema cum va fi folosită. Această întrebare apare deoarece, iubindu-ne țara, vedem unde ne situăm și vedem că modurile actuale de utilizare nu sunt potrivite. Nu sunt potrivite deoarece culturile locale și economiile pe care le-am avut odată au fost oprite din creștere sau distruse. Ca națiune, am fost tentați să înlocuim conceptele de “folosire a pământului” “afacere agricolă”, “dezvoltare” și altele similare cu cultura administrării și gospodăririi agricole. Și această schimbare nu vine doar ca rezultat al presiunilor economice și al valorilor sociale potrivnice; vine și din starea de fapt din sistemului nostru educațional, în special din universitățile noastre.

Este foarte evident, odată ce afecțiunea este admisă în discuția “utilizării terenului”, că viața mentală, cum este ea în prezent formată în universități, nu este de niciun folos. Științele sunt fără folos și de asemenea sunt distructive deoarece lucrează, din principiu, în afara cererilor, verificărilor și corecțiilor aduse de afecțiune. Problema acestei “obiectivități științifice” devine imediat evidentă atunci când știința încearcă să “se aplice” exploatarea terenului. Problema este pur și simplu aceea că cei care utilizează terenul folosesc oameni, locuri și lucruri care nu pot fi folosite bine fără afecțiune. Pentru a fi folosite bine, ființele vii și locurile trebuie folosite cu înțelegere, la fel cum trebuie cunoscute cu înțelegere pentru a fi bine cunoscute. Economistul căruia nu îi pasă dacă o familie își iubește ferma sau nu va ajuta și va fi inevitabil complice la distrugerea gospodăriei familiale. “Savantul zoolog” căruia nu îi pasă dacă animalele suferă, va ajuta și va fi aproape inevitabil complice la distrugerea vechiului ideal decent al îngrijirii animalelor și, în consecință, va crește suferința animalelor. Sper că regiunea în care stau va fi ferită de distanțele, recile abstractizări ale științei universitare.

Dar “științele umaniste”, cum sunt organizate acum în universități, nu sunt nici ele de folos și de asemenea, referitor la utilizarea unei regiuni pe care o îndrăgim, au fost la fel de dis-

tructive. (Cu cât mai mult am ajuns să folosesc termenul “umanist” cu atât mai puțină satisfacție am avut; prin el am vrut să mă refer la tot ce nu este „știință”, un alt termen nesatisfăcător). Științele umaniste a fost distructive nu pentru că au fost aplicate greșit, ci pentru că au fost de atâtea ori înțelese de către administratorii lor academici ca fiind inaplicabile. Idealurile științifice de obiectivitate și specializare s-au infiltrat în umanism și s-au acomodată. Acest lucru s-a întâmplat, cred eu, pentru că umanismul a ajuns să fie infectat cu o suspiciune a inutilității sau lipsei lui de valoare față de demonstrabilitatea sau profitabilitatea științelor aplicate. Acum e foarte răspândită convingerea, de exemplu, că “o operă de artă” nu are alt scop decât acela de a fi ea însăși. Or, dacă este permis ca o poezie, de exemplu, să aibă un sens, atunci este un sens caracteristic doar pentru autor, timpului său sau convețiilor vremii. O poezie, pe scurt, este o relicvă imediat după ce este compusă; poate fi învățată, dar nu te poate învăța nimic. Nu se ridică problema adevărului și relevanței sale deoarece studiul literar este dirijat cu aproape aceeași anxietate pentru “control” ca și studiul științific. Contextul unui poem este textul său, sau contextul istoriei sale și criticile ca un text. Nu am citit desigur toate cărțile și nu am participat la toate cursurile, dar impresia mea este că nu se dă multă importanță adevărului unei poezii. Cred că, de exemplu, “Comus” în majoritatea cazurilor nu prea este luat în calcul ca demonstrație cu un conținut și o continuare cu o mare importanță în dilema noastră de acum. Impresia mea este că marile opere sunt predate din ce în ce mai puțin față de cum a spus Ananda Coomaraswami că ar trebui: cu recunoașterea faptului că “nimic nu va fi realizat dacă viața oamenilor nu va fi afectată și valorile lor schimbate de ceea ce avem de arătat”. Impresia mea este că în domeniile umaniste, la fel ca în științe, lumii i se permite din ce în ce mai puțin să figureze ca și context. Sper ca țara mea să fie ferită de obiectivitatea umanismului.

Fără o țară iubită ca și context, artele și științele se orientează spre carierele practicanților lor și viața intelectuală spre proceduri intelectuale (și birocratice). Astfel, în universități vedem formându-se o elită intelectuală împlinită din ce în ce mai exclusiv în proceduri precum promovare, inovație tehnologică, publicație și obținerea de burse. Contextul unei țări de suflet, mai mult decât atât, implică un standard academic care nu poate crește sau descrește. Standardul – sănătatea fizică, intelectuală, politică, ecologică, economică și spirituală a țării – nu poate fi prea înalt; va fi atât de înalt pe cât de mare ne e iubirea, viziunea și curajul să îl facem.

Mi-ar plăcea ca țara mea să fie văzută și cunoscută cu o atenție educată și competentă. Mi-ar plăcea să fie iubită tot timpul cu o afecțiune și loialitate speciale. Mi-ar plăcea ca munca în interiorul ei să fie practică și iubitoare, respectuoasă și strămoșească. Pentru ca aceste lucruri să se întâmple, științele și umanismul ar trebui să reunească din nou în fața problemelor practice ale locurilor individuale și a cunoașterii locale și iubirii locale pe care o au persoane individuale – persoane capabile să vadă, să știe, să gândească, să simtă și să acționeze coerent și bine fără instinctul modern de respect față de “expertul extern”.

Ce ar trebui să aibă de spus științele unui cetățean în căutarea unor criterii prin care

să determine cea mai bună utilizare a unui loc sau peisaj rural, sau a mijloacelor morale și tehnice prin care să limiteze această folosire la cea optimă? Ce ar trebui să aibă de spus doctrinele umaniste unui savant – sau de fapt unui cetățean – în căutarea instrucțiunilor culturale care ar putea să guverneze eficient utilizarea unui loc iubit? Aceste întrebări sau asemenea întrebări ar putea reuni științele și umanismul. Știu din proprie experiență că un om de știință și un artist pot vorbi și munci împreună pentru a găsi răspunsul la asemenea probleme. Trebuie doar un interes reciproc și o bunăvoință reciprocă de a vorbi o limbă comună. Când prietenii vorbesc fără să țină cont de aceste divizări sau în afara “departamentelor” lor, cu o preocupare reciprocă pentru țara iubită, atunci este clar că aceste discipline separate nu sunt “interese în competiție”, precum sugerează structura universitară și folclorul academic, ci interese cu pretenții legitime asupra tuturor creierelor. Doar atunci când o țară devine o abstracțiune, un premiu de cucerit aceste interese intră în competiție – deși, desigur, când se întâmplă asta toate interesele sunt în competiție.

Dar pentru se asigura că o țară iubită este utilizată cu dragoste, științele și umanismul vor trebui să facă mai mult decât să repare ceea ce a dus la divorțul lor la “nivel universitar” – trebuie să repare separarea de cultura obișnuită, prin care eu nu înțeleg “cultura populară”, ci mai curând cunoașterea locală restrânsă care acum este ori împinsă pe ultimul plan al compartimentelor de antropologie sau folclor sau “istorie orală”, ori nu este deloc băgată în seamă.

Cu ceva timp în urmă, după ce am ținut un curs la o facultate din Ohio a venit un domn și s-a prezentat drept un concetățean din Kentucky.

- Din care parte a Kentucky-ului sunteți? am întrebat.

- O, o localitate mică, probabil nu ați auzit de ea – North Middletown.

- Am auzit de North Middletown, am spus. Acolo a locuit cel mai bun prieten al tatălui meu, John W. Jones.

- Ei bine, John W. Jones a fost unchiul meu.

I-am spus apoi de respectul pe care îl aveam tatăl meu și cu mine pentru domnul Jones.

- Vreau să-ți spun o poveste despre unchiul Jones, a spus el. Și mi-a povestit următoarele:

Când unchiul său John era președintele băncii din North Middletown, politica lui a fost să acorde împrumuturi tuturor absolvenților liceului din North Middletown care doreau să meargă la facultate și aveau nevoie de bani. Această practică a creat mare consternare inspectorilor bancari care au venit și au găsit aceste împrumuturi nesigure în registre și nicio justificare pentru ele în afara convingerii domnului Jones că era bine să le facă.

După cum s-a dovedit, a avut dreptate în mai multe privințe decât simplul principiu, fiindcă în anii, deloc puțini, în care domnul Jones a fost președintele băncii și a acordat acele “împrumuturi nesigure”, toate au fost recuperate; nu a pierdut niciun bănuț din nici măcar unul dintre ele.

Nu vreau să pun aici problema invariabilei valori a educației din facultate, de care mă

îndoiesc. Scopul pentru care am spus această povestire este că domnul Jones a acționat dintr-un fel de cunoaștere, inestimabil valoroasă și probabil indispensabilă, care vine din cultura populară și care nu poate fi predată ca materie a unei programe școlare. Studenților a căror educație a făcut-o posibilă nu li s-a predat această cunoaștere la facultățile pe care le-au urmat. Ceea ce știa – și asta a implicat cunoașterea de sine, tradițiile sale, comunitatea și totul din ea – a fost că încrederea poate genera corectitudine, în circumstanțele date. Acesta este, evident, tipul de cunoaștere care este fundamental pentru a face posibilă viața comunității și pentru a defini potențialul bun din caracterul oamenilor. Cu toate că eu nu cred că se poate preda și învăța într-o universitate, cred că trebuie cunoscută și respectată într-o universitate și nu știu unde ar putea studenții să îi bănuiască existența în științele și umanismul actualmente instituite, cu atât mai mult să și o prețuiască. Cu siguranță nu este o parte a activităților bancare sau a științelor economice, așa cum sunt acum predate și practicate. Este o parte a vieții comunității pe care majoritatea oamenilor de știință o ignoră în practica lor profesională și pe care marea majoritate a umaniștilor par să o considere ca aparținând unui trecut acum inutil sau pierdut sau de care te poți dispensa.

Lăsați-mă să vă dau un alt exemplu fundamental. Fratele meu, care este avocat, a avut recent un client mai în vârstă numit Benny Yearly, care administrase mulți ani o fermă de aproape 122 ha de teren deluros și parțial împădurit. Ferma sa și drumul care ducea la casa lui au suferit stricăciuni din cauza unei companii producătoare de energie electrică.

Căutând să afle valoarea terenului, fratele meu l-a întrebat dacă și-a defrișat vreodată terenul împădurit. Domnul Yearly a răspuns “Da, domnule, încă din 1944. Niciodată nu l-am furat (pământul). Am tăiat întotdeauna doar puțin, acolo unde am considerat că am nevoie. Am obținut multă chereștea și sunt mulțumit... ca atunci când am deschis fabrica aici în 1944”.

Să nu furăm pământul este un principiu foarte des întâlnit în cultura literară. Faptul că a ajuns în literatură din cultura comună este sugerat prin aceea că este exprimat astfel de către oameni care nu au moștenit cultură literară. Se poate învăța și din cărți principiul că nu trebuie să furăm pământul, în niciun fel. Dar metodele de a trăi pe pământ astfel încât să nu îl furi probabil nu pot fi învățate din cărți și asta este evident din conversațiile ulterioare dintre fratele meu și domnul Yearly.

Au ajuns la problema la cât se ridică daunele drumului și bătrânul fermier a spus că firma producătoare de energie a distrus treisprezece sau paisprezece stăvilare. Stăvilarul este o grămadă mică de pietre și pământ construită pentru a devia apa de pe un drum înclinat. Are rol de a preveni eroziunea atât a albiei cât și a terenului de lângă el, acesta fiind unul din modurile de viețuire pe pământ fără să îl furi.

“De cât timp construiserăți stăvilarele acolo?”

“Am muncit mereu să pun sus stăvilarele alea... nu în fiecare zi, e drept, cam doisprezece ani. Am cărat pietre de pe pământurile mele ... și a trebuit să sap, să îngrop pietrele astea și să iau barosul și să bat piatra aici și să fac stăvilarul ăsta”.

Modul de construire a unui drum de țară care nu va fura pământul nu poate fi învățat

deci din cărți, deoarece folosirea îndelungată a unui asemenea drum face parte din modalitatea potrivită de a-l construi și deoarece folosirea și îmbunătățirea drumului sunt intim legate de folosirea și îmbunătățirea locului. Este de importanță capitală că pietrele din care sunt construite stăvilarele au fost scoase de pe câmpuri. Soluția domnului Yeary nu a antrenat crearea unei probleme sau a unei serii de probleme altundeva, cum o face soluția tipic industrială. A implicat crearea unei soluții altundeva: aceeași muncă ce a îmbunătățit drumul a îmbunătățit câmpurile. Asemenea muncă necesită nu numai principii, abilități și industrie, ci și cunoașterea particularităților locale și mulți ani; presupune corecții mici, lente, ca răspuns la problemele ridicate de un loc anume. Și acest lucru este valabil în general pentru modelele și structurile unei utilizări umane corecte a unui țări iubite, după cum o vor arăta din plin, dacă le observăm, ținuturile tradiționale ale Lumii Vechi: au fost create prin utilizare la fel de mult ca și prin aptitudine.

Această implicare a folosirii în facerea artefactelor esențiale și în menținerea peisajului – care înseamnă în mare măsură producerea și menținerea culturii – ne aduce la pasul final inevitabil cu un argument pentru diversitate: realizarea faptului că fără diversitatea oamenilor nu putem menține diversitatea a nimic altceva. Prin diversitatea oamenilor nu înțeleg diversitatea specialiștilor, ci o diversitate a oamenilor adaptați cu eleganță la traiul pe locurile lor și care să le aducă la folosirea optimă, indiferent dacă această folosire este cea a inutilității, ca într-un loc lăsat viran, sau a celei mai mari productivități sustenabile. Cea mai mare abundență de creaturi și moduri nu poate fi ținută în rezervații, grădini zoologice, muzee și altele asemenea, ci doar în ocupațiile și plăcerile unei economii umane diversificate adecvat.

Cred că cele mai bune moduri de folosire a unei țări iubite sunt “științele umaniste” și sunt la fel de complexe, dificile, interesante și valoroase ca toate celelalte. Dar ele disprețuiesc categoriile de intelectuali și academicieni din prezent. Ei sunt știință și artă la un loc, știind și făcând. Oricât de indispensabile sunt aceste metode pentru succesul vieții umane, ele nu au loc și stabilitate în structurile din prezent ale vieții noastre intelectuale. Într-adevăr, scopul structurilor actuale ale vieții noastre intelectuale a fost să le educăm încât să nu mai existe. Cred că știu la care universitate ar fi luat în răs, ignorat sau înregistrat pe ascuns clientul fratelui meu, domnul Yeary. Nu știu unde ar fi corect apreciat. Disciplinele științifice cu siguranță nu îl apreciază, iar cele “umane” aproape la fel de sigur că nu. Ar trebui să ne întoarcem mult înapoi, în tradiția literară – înapoi până la Thomas Hardy cel puțin și înainte de Hardy la Wordsworth – pentru a găsi respectul datorat unei asemenea persoane. El a fost educat până aproape să nu mai existe și totuși a înțeles importanța și valoarea sa ar reînnoi viața mentală în această țară, în universitate și în afara ei.

(1988)

Economie și plăcere

Pentru cei care încă susțin tradițiile gândirii religioase și politice care au influențat conturarea societății noastre și înființarea guvernului nostru, este uimitor și desigur și descurajant să vadă că acum economia e promovată în poziția de legitimator fundamental și de explicație a tuturor întâmplărilor din viața noastră cotidiană și competiția e înscăunată ca principiu suveran și ideal al economiei.

Pe când mii de ferme mici și afaceri locale mici de toate felurile șchioapătă și eșuează sub efectele politicilor economice nefavorabile sau trăiesc sub amenințarea a ceea ce ne complacem să numim “progres științific”, economistul stă liniștit în insula calmă a ținutei profesionale și a subvențiilor guvernamentale, comentând și explicând pentru a lumina presa și publicul larg. Faptul că cei care dau faliment se întâmplă să fie ființe umane, confrăți, vecini, copii ai Domnului și cetățeni ai republicii este în afara competențelor economistului. Pe când fermierii ajung la sapă de lemn și obștile își pierd susținerea economică, în timp ce toată America rurală stă ca și când ar fi condamnată de spectrul “pieței libere” și al “științei revoluționare”, economistul anunță presei pe un ton pontifical că “vor exista câțiva învingători și câțiva învinși” – ca și când asta ar putea justifica și clarifica totul, sau măcar o parte. Științele, din câte înțelegem, servesc cu nepăsare domeniul economic, iar doctrinele umaniste cedează în mod abject științelor. Se pare că toți presupun că definirea legilor economice, legi universale, e ceva ce trebuie să îndurăm fără a putea schimba. Ziarele îi citează pe economiști ca pe niște autorități supreme. Citim declarațiile lor oficiale și știm că s-a spus ultimul cuvânt.

“Știința”, afirmă președintele Reagan, “ne spune că descoperirile în materie de superconductibilitate ne duc pe pragul unei noi ere”. El vorbește la “o conferință federală a aplicațiilor comerciale ale noii tehnologii” și noi știm că prin “știință” el se referă la savanții aflați pe statul de plată al corporațiilor. “Este obligația noastră în cadrul acestei conferințe”, adaugă el, “să aclamăm degrabă noua eră”. O parte din programul său pentru a duce la îndeplinire această obligație este propunerea de “relaxare” a legislației antitrust. Așadar chiar executivul național și sistemul nostru de legi trebuie să țină cont de acum de cererile “economiei”. Orice “nouă eră” ar fi disponibilă în acest moment trebuie întâmpinată urgent cu “aclamații” datorită profiturilor disponibile celor care se grăbesc s-o instituie.

Se pare că am fost reduși la un stat al economiei absolute, în care oamenii și toate celelalte vietăți și lucruri pot fi considerate doar niște “unități” economice sau de producție și în care o ființă umană ar putea fi tratată, așa cum spunea John Ruskin, “cel mult ca o mașină invidioasă”. Și vocile cele mai greu de ascultat sunt cele care spun că toată această muncă de distrugere a geniului nepăsător, a banilor și puterii este regretabilă, dar nu avem ce-i face.

Poate că nu. Cu siguranță am fi nerozi dacă, odată ce am înțeles logica acestui teribil proces, am presupune că el nu ar putea continua în optimismul său pantagruelic până când ajunge la catastrofă, care este sfârșitul său logic. Dar să presupunem că există un remediu.

Dacă este așa, poate cel mai bun început ar fi în înțelegerea falsității și absurdității idealului economic al competiției, care este distructiv atât pentru natură cât și pentru natura umană, deoarece e fals pentru ambele.

Idealul competiției implică întotdeauna și de fapt chiar cere ca orice comunitate să fie divizată într-o clasă a învingătorilor și o clasă a învinșilor. Această divizare este radical diferită de alte divizări sociale: cea a celor mai mult sau mai puțin capabili, cea a bogaților și săracilor, sau chiar și aceea a celor conducătorilor și condușilor. Aceste împărțiri au existat de-a lungul istoriei și cel puțin câteodată au fost ameliorate de idealuri sociale și religioase care i-au învățat pe cei puternici să-i ajute pe cei slabi. Ca ideal pur economic, competiția nu conține și nu implică nicio astfel de învățătură. De fapt apărătorii idealului competiției nu au știut niciodată ce să facă cu sau pentru învinși. Învinșii pur și simplu se strâng în grămezi umane, ca depozitele de deșeuri industriale, până când adună destulă suferință și putere pentru a doborî învingătorii. Ideea că cei strămutați și cei deposedați “ar trebui să caute reeducarea profesională și să treacă într-un alt domeniu de muncă” este, desigur, total cinică; este doar spălarea mâinilor practică de oficiali și experți. Un învins, prin definiție, este cineva cu care nimeni nu știe ce să facă. Nu există limite pentru degradarea și suferința implicite în acest consimțământ că învinșii ar trebui să existe ca preț economic normal.

Pericolul idealului de competiție este că nici nu propune și nici nu implică vreo limită. Propune doar reducerea cu orice preț a costurilor și creșterea cu orice preț a profiturilor. Nu ezită să distrugă viața unei familii sau a unei comunități. Asmute vecin contra vecin la fel de repede cum asmute cumpărătorul asupra vânzătorului. Fiecare tranzacție trebuie să implice un învingător și un învins. Și din acest motiv economia umană este asmutită fără limite asupra naturii. Pentru nelimitata competiție între vecini sau vânzător și cumpărător trebuie folosite toate mijloacele disponibile, niciunul nu trebuie precupețit.

Mi se va spune că totuși există limite ale competitivității economice așa cum se practică ea acum – că de exemplu, nu se permite uciderea competitorului. Dar, lăsând deoparte problema dacă vreo crimă va fi sau nu acceptată ca mijloc economic, presupunând că mizele sunt suficient de mari, este un fapt că distrugerea vieții este parte a treburilor zilnice ale competiției economice, la cum este practică în zilele noastre. Dacă o persoană se învoiește să ia proprietatea altei persoane sau acceptă ruina altuia ca rezultat normal al acțiunii economice, atunci ea este dispusă să distrugă viața celeilalte persoane așa cum este și cum și-o dorește acela să fie. Crușarea existenței biologice a acestei persoane pare doar un mic detaliu; a fost crușată pentru că nu valora nimic. Că această persoană este acum “liberă” să caute “reinstruirea și să treacă într-un alt domeniu de muncă” înseamnă doar că viața sa, așa cum era, a fost distrusă.

Dar există o altă implicație a lipsei de limite a idealului de competiție, chiar mai amenințătoare din punct de vedere politic și anume că o competitivitate economică nelimitată propune o concentrare nelimitată de putere economică. Anarhia economică, ca orice altă dispută cu mulți participanți, tinde inevitabil spre dominația celui mai puternic. Dacă este

normal ca activitatea economică să separe comunitatea în clasa învingătorilor și clasa învinșilor, atunci implicația imposibil de evitat este că cea castă a învingătorilor devine mai mică, iar cea a învinșilor din ce în ce mai mare. Și, evident, asta se întâmplă și acum: proprietatea utilizabilă a țării noastre, odată împărțită oarecum democratic, aparține unui număr de posesori care scade anual. Fatul că președintele republicii poate propune fără teamă “relaxarea” legilor anti-trust pentru a “aclama” apariția unei “noi ere” comerciale sugerează nu numai că “ne grăbim” spre plutocrație, ci și că acum acesta e un țel admisibil pentru așa-zisa clasă învingătoare pentru care vorbește și acționează domnul Reagan și o povară acceptabilă pentru aproape toți ceilalți.

Nicăieri, cred eu, nu s-a acomodat mai bine această versiune simplificată grotescă a economiei decât în universitățile susținute din rodul terenurilor controlate de stat. Facultățile de agricultură de exemplu, oficiind distrugerea acum aproape completă a “circumscripțiilor lor electorale” – fermierii și comunitățile de fermieri – se învălmășesc să se alieze mai puternic decât oricând, nu cu “căminul rural și viața rurală”, care au fost și sunt încă responsabilitatea lor, ci cu scopurile tehnocrate și interesele corporatiste care distrug căminul rural și viața rurală. Acest lucru, desigur, este doar o intensificare a unei vechi alianțe. Revoluția care a început cu mașinile și chimicalele, propune acum continuarea cu automatizare, computere și biotehnologie. E de necontestat că aceasta a fost și este o revoluție. Nu doar o “revoluție științifică”, așa cum le place susținătorilor săi să o numească, ci și una economică, implicând schimbări mari și profunde în deținerea proprietății și distribuția adevăratei bogății. S-a făcut prin tendințe insidioase ceea ce revoluțiile comuniste au făcut prin decret: a depozat oamenii și a uzurpat puterea și integritatea vieții comunității.

Această operă a fost făcută și se face în continuare sub titlul de altruism: obiectivele ei, așa cum nu obolesc niciodată susținătorii săi să repete, este să “servească agriculturii” și să “hrănească lumea”. Aceste obiective, așa cum sunt expuse, sunt ireproșabile, însă felul care sunt puse în aplicare ridică anumite suspiciuni. Agricultură, se dovedește, trebuie slujită strict conform regulilor economiei competitive. Scopul este “să facă fermierii mai competitivi” și să facă “agricultura americană mai competitivă”. Împotriva cui, trebuie să întrebăm, au nevoie fermierii noștri și agricultura noastră să fie mai competitivi? Și trebuie să și răspundem, pentru că știm: împotriva altor fermieri, de acasă și din străinătate. Acum, în cazul în care facultățile de agricultură “slujesc agricultura” ajutând fermierii să concureze unul împotriva altuia, ce propun ele să facă pentru a ajuta fermierii care au fost scoși din competiție? Ei bine, acei oameni nu mai sunt fermieri și pentru asta academicienii care servesc agricultura nu mai au niciun interes față de ei. În plus ei sunt beneficiarii inestimabilei libertăți de a “căuta recalificarea și de a ajunge într-un alt domeniu de muncă”.

Și astfel facultățile de agricultură, chiar dacă li s-a încredințat misiunea să slujească viața rurală și căminul rural, se abandonează unei retorici isterice despre “schimbare”, “viitor”, “frontierele științei moderne”, “competiție”, “limita de competitivitate”, “modern”, “adoptare precoce” și alte asemenea, ca și când nu au nimic de învățat din trecut și nimic de păstrat în

prezent. Ideea de profesor și cărturar drept cineva la care apelăm pentru a păstra și a da mai departe o moștenire naturală și culturală comună a fost aproape în întregime înlocuită cu ideea de profesor și cărturar ca dezvoltator al “capitalului uman” și al avantajului economic. Ambiția este de a face universitatea o “resursă economică” în competiție pentru bogăție și putere locală, națională și globală. Desigur, toate acestea lucrează direct împotriva căminului rural și a vieții rurale, deoarece lucrează direct împotriva comunității.

Competitivitatea, nu se poate nega, este atât o parte a vieții individului cât și a vieții comunității și, între anumite limite, este o parte utilă și necesară. Dar este la fel de evident că niciun individ nu poate duce o viață bună sau satisfăcătoare sub domnia competiției și nicio comunitate nu poate reuși decât dacă limitează cumva competitivitatea membrilor săi. Nu ne putem menține propria “limită de competitivitate” dacă îi ajutăm pe alții. Avantajul “adoptării precoce” ar dispărea – nu s-ar gândi nimeni la el – într-o comunitate care pune valoarea corectă pe ajutorul reciproc. Aceste avantaje nu ar fi luate în considerare de oameni concentrați să își iubească vecinii ca pe ei înșiși. Și este imposibil să îți imaginezi că ar putea exista împăcare între competitivitatea locală și națională și altruismul global. Ambiția de “a hrăni lumea” sau “a-i hrăni pe cei flămânzi” care răsare, așa cum o face acum, din mijlocul luptei pe viață și pe moarte a fermierului cu fermierul, propune nu umplerea stomacurilor, ci devorarea “limitei minime”. Cea mai stranie dintre doctrinele cultului competiției, în care se admite că trebuie să existe învinși precum și învingători, este aceea că rezultatul competiției este inevitabil bun pentru toți, că scopuri altruiste pot fi obținute de către un sistem fără motive sau căi altruiste.

În agricultură, de-a lungul erei industriale competitivitatea s-a bazat pe o schimbare tehnologică mereu accelerată – principiul crucial al competitivității agricole este schimbarea accelerată – și asta a încurajat o dependență din ce în ce mai accelerată de produse achiziționate, produse achiziționate din ce în ce mai departe de casă. Comunitatea, totuși, aspiră spre stabilitate. Se luptă să pună în echilibru schimbarea cu statornicia. Din această cauză viața comunității pune așa mare preț pe iubirea între vecini, fidelitatea în căsnicie, loialitatea locală, integritatea și continuitatea vieții de familie, respectul față de vechi și instruirea tinerilor. Și o comunitate vie își trage viața, cât de mult posibil, din sursele locale. Preferă să își rezolve problemele, de exemplu, prin schimburi non-monetare de ajutor, nu prin cumpărarea de obiecte. O comunitate nu poate supraviețui sub dominația competiției.

Dar universitățile susținute din terenurile controlate de stat, în concubinaj cu determinismul economic a industrialistilor, s-au blocat pe ele însele într-o absurditate logică, aceea că într-un final s-ar putea să descopere că își pot fi periculoase lor înșile. Dacă norma economică este competitivitatea și “limita de competitivitate” este singurul scop recunoscut social, cum pot aceste instituții să justifice sprijinul public? De ce, cu alte cuvinte, ar trebui publicul să fie dornic să permită ca o corporație să profite în particular de pe urma cercetării subvenționate public? De ce să nu li se solicite industriilor să își finanțeze propria cercetare și de ce să nu permită legile competiției și ale pieței libere – dacă sunt într-adevăr așa de

performante cum susține reclama pe care și-o fac – industriilor să își facă propriile cercetări cu mult mai ieftin decât o pot face universitățile?

Problema la care am ajuns în final este una practică, cu toate că nu este una la care se poate răspunde complet prin metode empirice: poate o universitate sau o națiune să își permită această dominație exclusivă a competiției, această economie pur economică? Marele neajuns al acestei abordări a lucrurilor este că este atât de drastic reductivă; nu ne permite să trăim sau să muncim ca ființe umane așa cum ne definește cel mai bine ereditatea. Șobolanii și gândacii trăiesc în competiție sub legea cererii și ofertei – ființele umane au privilegiul să trăiască sub legea dreptății și milei. Este imposibil să nu remarci câți dintre susținătorii idealului de competiție au ceva de spus despre cinste, care este virtutea fundamentală a economiei, și cât de puține au de spus despre comunitate și ajutor reciproc.

Dar ceea ce idealul competiției exclude flagrant și dezastruos este afecțiunea. Sentimentele, spune John Ruskin, sunt “forțe neregulate, care fac ca fiecare calcul al fiecărui economist politic obișnuit să fie ineficace, dar, chiar dacă dorește să introducă acest element nou în estimările sale, nu are nicio putere să se ocupe de el, fiindcă doar sentimentele devin o putere de motivare adevărată atunci când ei ignoră orice altă putere motivațională și condiție a economiei politice”. Astfel, dacă suntem înțelepți, nu ne îndepărtăm și nu ne părăsim copiii mici sau părinții în vârstă pentru că sunt prea tineri sau prea bătrâni ca să muncească. Pentru ființele umane, afecțiunea este motivația ultimă pentru că forța care ne conduce, după cum spune de asemenea Ruskin, nu este “abur, magnetism sau gravitație”, ci “un Suflet”.

Aș dori să încerc să discut acum despre economie din punct de vedere al afecțiunii – sau, cum am de gând să îl numesc, al plăcerii, mergând puțin mai departe de termenul lui Ruskin, pentru că plăcerea este, ca să spunem așa, afecțiune în acțiune. Există, desigur, riscuri în abordarea unei probleme economice într-un mod care este fățiș emoțional – să vorbești, de exemplu, despre plăcerile naturii și plăcerile muncii. Dar mi se pare că merită să îmi asum aceste riscuri, pentru că încerc aici să mă ocup de mâhnirea de care suferim din ce în ce mai mult ca efect al pierderii acelor plăceri.

Este necesar să fac o distincție, încă de la început, între plăcerea adevărată sau legitimă și cea care nu e așa. Știm că o plăcere poate fi debitată la fel de mult ca o economie. Unii oameni s-au gândit, fără doar și poate, că este plăcut, de exemplu, să îndeplinească cele mai împovărătoare misiuni ale economiei lor prin munca sclavilor negri. Dar aceasta s-a dovedit a fi o plăcere temporară și primejdioasă. Această plăcere își câștiga existența printr-o enormă îndatorare care nu se putea plăti în bani, ci, inevitabil prin mizere, risipă și moarte. Plăcerile arderii combustibilului fosil și a “securității” nucleare sunt și ele, așa cum începem să vedem acum, scadente în viitor. Aceste plăceri sunt complet similare cu plăcerile indulgente individuale. Sunt plăceri pe care avem voie să le avem doar în măsura în care putem ignora sau amâna consecințele logice.

Faptul că există plăcere în competiție nu poate fi pus la îndoială. Știm din copilărie că e distractiv să câștigi. Dar probabil începem să ne maturizăm atunci când începem să

empatizăm cu învinsul – adică atunci când începem să înțelegem că întrecerea implică și costuri, pe lângă beneficii. Poate uneori, ca în majoritatea jocurilor nevinovate, beneficiile sunt toate ale învingătorului și costurile toate ale învinsului. Dar când competiția este mai serioasă, când mizele sunt mai mari și se folosește putere mai multă, atunci știm că învingătorul ia parte la pierderi, uneori dezastruos. În război, de exemplu, chiar și învingătorul este un învins. Și asta este la fel de adevărat și pentru economia noastră actuală: în competiția economică fără limite învingătorii sunt învinși; faptul că ei pot părea învingători se datorează doar capacității lor temporare de a-i taxa pe alți oameni sau natura.

Dar o victorie asupra comunității sau naturii poate fi obținută doar cu un preț pe care îl suportăm cu toții. De exemplu, în Statele Unite avem acum multe peisaje care au fost învinse – temporar sau permanent – prin minerit de decopertare, defrișări, otrăviri, prin administrare necorespunzătoare a terenului agricol sau prin diferite stiluri de “dezvoltare” care au supus locurile în întregime scopurilor umane. Aceste peisaje au fost învinse spre beneficiul a ceea ce se presupune că sunt niște peisaje victorioase: dezvoltările de cartiere din suburbii și zonele de distracție (sistemele de parcuri, sălbăticiile recreative) ale învingătorilor – de până acum – din economie. Dar aceste peisaje victorioase și locuitorii lor umani plătesc deja prețul victoriei lor asupra altor peisaje: prin poluarea aerului și apei, suprapopulare, prețuri mari și diverse boli ale trupului și minții. În final, prețul va fi plătit prin deficit sau lipsa bunurilor necesare.

Este posibil să privim dincolo de această “grabă” vorace a câștigului și pierderii spre posibilitatea existenței unei zone rurale, a unei națiuni de zone rurale unde a utiliza nu este sinonim cu a înfrânge? Este. Dar pentru a face asta trebuie să chibzuim asupra plăcerilor noastre. De vreme ce știm cu toții, din experiența proprie și din cea a națiunii, că unele dintre plăceri sunt interzise datorită costului lor și că dintre acestea câteva au ca rezultat pierderi iremediabile și suferință, este natural să ne întrebăm dacă nu cumva ar putea exista un fenomen ca plăcerile nete, plăceri gratuite sau care nu au costuri permanente. Și știm că există. Sunt plăcerile pe care le primim în viața noastră, starea noastră de trezie în lumea aceasta și în compania altor oameni sau altor creaturi – plăceri înnăscute în Creație și în propria noastră muncă bună. În aceste plăceri pe care le posedăm stă asemănarea cu Dumnezeu de care se pomenește în Geneză.

“Această lume stranie pe care o locuim este mai mult minunată decât comodă, mai mult frumoasă decât folositoare, mai mult pentru admirație și bucurie decât pentru utilizare” . Henry David Thoreau a spus asta studenților săi la absolvire, la Harvard în 1937. Putem presupune că aproape tuturor li s-a părut ciudat, așa cum încă ar părea, fără îndoială, majorității absolvenților de la Harvard din 1987. Dar poate vom fi încurajați să îl luăm în serios dacă recunoaștem că această idee nu e una pe care Thoreau s-o fi născocit din senin. Când a emis-o și-a amintit cu siguranță de Apocalipsa lui Ioan 4: 11: “Vrednic ești, Doamne și Dumnezeul nostru, să primești slava, cinstea și puterea, căci Tu ai făcut toate lucrurile și prin voia ta stau în ființă și au fost făcute”. Că Dumnezeu a creat “toate lucrurile” este un gând incomod în sine, fapt pentru care în lumea noastră prozaică putem cu greu evita să preferăm unele

lucruri în favoarea altora și astfel e greu de conceput să nu facem așa. Că Dumnezeu a creat toate lucrurile pentru plăcerea Sa și că ele continuă să existe pentru că Îi fac plăcere este cu siguranță o doctrină formidabilă, atâta timp cât este posibilă atât din punct de vedere al utilitarismului “antropocentric”, pe care unii critici ecologi pretind că îl găsesc în Biblie, cât și din punct de vedere al spiritualității morocănoase a multor creștini.

Ar fi o nebunie, probabil, să sugerăm că plăcerea lui Dumnezeu pentru toate lucrurile poate fi înțeleasă integral sau apreciată de niște simpli oameni. Pasajul sugerează, oricum, că experiența noastră religioasă cea mai adevărată și profundă poate fi plăcerea simplă, nepretențioasă a existenței altor creaturi, plăcere accesibilă oamenilor. Sugerează că plăcerea lui Dumnezeu pentru toate lucrurile trebuie respectată de noi prin felul în care folosim lucrurile și chiar și prin modul în care ne displac anumite lucruri. Se sugerează de asemenea că avem o obligație de a păstra plăcerea lui Dumnezeu pentru toate lucrurile și cu siguranță, asta înseamnă nu numai să nu folosim greșit sau să abuzăm de ceva, ci și că trebuie să existe câteva lucruri și câteva locuri pe care, prin înțelegere unanimă, nu le folosim deloc, ci le lăsăm neatrinse, sălbatic. Acest gând generos și plin de iubire că toate creaturile îi sunt dragi lui Dumnezeu – și potențial plăcute, din acest motiv, pentru noi – este de negândit din punct de vedere al unei economii separate de plăcere, așa cum o avem acum, care desconsideră complet capacitatea oamenilor de a fi atașați de ceea ce fac și ceea ce folosesc și unde locuiesc și de alți oameni și vietăți cu care trăiesc.

S-ar putea argumenta că întreaga noastră societate este devotată plăcerii mai mult decât oricare altă societate care a existat în trecut, că de fapt sprijinim o mare varietate de industrii ale plăcerii și că acestea prosperă mai mult ca niciodată. Dar afirmația aceasta pare să îmi susțină punctul de vedere. Faptul că pot exista industrii ale plăcerii, exploatând incapacitatea noastră aparent nelimitată de a fi mulțumiți, poate doar însemna că economia noastră a divorțat de plăcere și că plăcerea a dispărut de la locurile noastre de muncă și din locuințele noastre. Locurile unde muncim sunt din ce în ce mai mult abandonate producției, iar locuințele noastre consumului. Și asta explică divizarea accelerată a țării noastre în peisaje învinse și peisaje victorioase (dar amenințate).

Din ce în ce des considerăm un fapt de la sine înțeles că munca trebuie lipsită de plăcere. Din ce în ce mai mult presupunem că, dacă vrem să fim mulțumiți, trebuie să așteptăm până seara, până la sfârșit de săptămână sau până în concediu sau până la pensie. Din ce în ce mai mult fermele noastre și pădurile aduc cu fabricile și birourile, care la rândul lor se aseamănă din ce în ce mai mult cu închisorile – altfel de ce am fi atât de doritori să scăpăm de ele? Recunoaștem peisajele învinse prin faptul că din ele lipsește plăcerea. Suntem învinși la locul nostru de muncă deoarece munca nu ne mai oferă plăcere. Ne simțim învinși acasă pentru că nu mai avem muncă plăcută acolo. Ne îndreptăm spre industriile plăcerii pentru a scăpa de înfrângerea noastră și suntem din nou învinși, pentru că industriile divertismentului pot prospera și crește doar pe baza nemulțumirii noastre față de ele.

Unde este mângâierea noastră dacă nu în libertatea, neimplicarea, frumusețea în cele

din urmă misterioasă și în grația acestei lumi pe care nu am făcut-o noi și care nu are preț? Unde este înțelepciunea noastră dacă nu acolo? Unde este plăcerea noastră dacă nu în munca și odihna plăcută în prezența aceste lumi?

Și într-o economie corectă plăcerea noastră nu ar fi doar un adaos sau un produs secundar sau o recompensă, ar putea fi și o împuternicire a muncii noastre și măsura ei indispensabilă. Plăcerea perfecționează munca, spune Ananda Coomaraswami. Pentru a avea timp liber și plăcere noi am mecanizat, automatizat și computerizat munca. Dar ce face acest lucru altceva decât să ne despartă din ce în ce mai mult de munca noastră și de produsele noastre – și, de-a lungul procesul, pe unii de alții și de lume? Ce au făcut fermierii când și-au mecanizat și computerizat fermele? S-au îndepărtat pe ei și plăcerea lor de muncă.

Am avut noroc să îl cunosc, spre sfârșitul vieții sale, pe Henry Besuden din Clark County, Kentucky, cel mai mare crescător de oi din Southdown și unul din cei mai mari fermieri ai timpurilor sale. Mi-a spus odată că prima sa îndatorire din diminețile de primăvară și vară timpurie era să își pună șaua pe cal și să dea un ocol pajiștilor sale ca să vadă starea ierbii atunci când era cea mai proaspătă, de la umezeala și răcoarea de peste noapte. Ceea ce voia să vadă pe pășunile sale în acea perioadă din an, când mieii se îngrașă, era ceea ce el a numit “înflorirea” – prin care el se referea nu la flori, ci la o anumită încântare vizibilă. A recunoscut-o, desigur, prin aceea că îl desfăta. A fost unul dintre cei mai buni crescători de vite tradiționali – un însoțitor sau soț al animalelor sale. Fiind așa, el nu a fost niciodată interesat de “indicatorii statistici” ai “productivității” turmei sale. El dorea ca oile sale să fie mulțumite. Dacă ele erau mulțumite de pășunea lor, mâncau mai mult, se adăpau bine, se odihneau și creșteau. El le știa plăcerea după plăcerea lui.

Ironia aproape intolerabilă a lipsei noastre de satisfacție este că am îndepărtat plăcerea din muncă pentru a îndepărta “corvoada” din viața noastră. Dacă aș putea alege orice regulă a economiei industriale pe care poporul nostru să o reexamineze în detaliu, ar fi aceea care spune că toată munca fizică grea este “corvoadă” și nu merită făcută. Există desigur multe probleme legate de acest subiect: care este munca? În folosul cui este făcută? Unde și în ce condiții este făcută? Cât de bine e făcută și ce rezultat se așteaptă? În compania cui este făcută? Cât durează? și așa mai departe. Dar această problemă este personală, așa că trebuie reexaminată de către toată lumea. Discuția, dacă este o discuție, poate continua doar prin mărturia propriei ale fiecăruia.

Pot să spun, de exemplu, că recoltarea tutunului din regiunea mea presupune cea mai grea muncă pe care am făcut-o, în orice cantitate aș lua-o în considerare. În majoritatea anilor vieții mele, din copilărie până acum, am participat la tăierea tutunului. Această muncă se face de obicei cândva între ultima parte a lui august și prima parte a lui octombrie. De obicei vremea este caniculară, de obicei suntem pe grabă. Munca este foarte solicitantă și deseori, din cauza vremii, are caracter de urgență. Deoarece toată munca încă trebuie făcută manual, acest eveniment și-a păstrat mult din caracterul său vechi; seamănă foarte mult cu felul de muncă pe care experții în agricultură l-au avut în vedere când au vorbit de eliberarea oamenilor de

corvoadă.

E evident că tăiatul tutunului poate fi o corvoadă. Dacă e o cantitate prea mare, dacă durează prea mult, dacă cineva nu e interesat s-o facă, dacă cineva nu se poate împăca cu mizeria pe care o presupune, dacă cuiva nu-i place sau nu se bucură de compania tovarășilor de muncă, atunci corvoadă ar fi numele potrivit pentru asta.

Dar pentru mine, și cred că pentru majoritatea bărbaților și femeilor care mi-au fost tovarăși în această muncă, nu a fost o corvoadă. Niciunul dintre noi nu ar spune că ne-a făcut numai plăcere tot timpul, dar ne face plăcere și uneori plăcerea poate fi intensă și pură. Multe dintre amintirile mele cele mai dragi sunt legate de aceste momete de muncă extenuantă.

Tăierea tutunului este evenimentul social pe care îl lungim cel mai mult din tot anul. Vecinii lucrează la un loc, sunt împreună toată ziua, zi de zi vreme de săptămâni întregi. Liniștea muncii nu este întreruptă de zgomotele de utilaje, deci se vorbește mult. E discuția legată de administrarea muncii. Sunt speculații permanente despre vreme. Se râde mult, datorită dificultății acestei munci aspre se savurează tot ce este vesel și amuzant. Și se creează multe amintiri.

Echipa căreia îi aparțin este produsul înrudirilor și prietenii foarte vechi; amintirile mele timpurii legate de aceasta s-au format cu aproape patruzeci de ani în urmă. Și cât timp lucrăm, nu avem în față doar de recolta de acum și de câmpurile de acum, ci și alte recolte și alte câmpuri de care ne amintim. Tăierea tutunului este un fel de ritual de amintire. Se spun din nou povești vechi, sunt amintiți cei morți și cei absenți. Unele dintre cele mai bune conversații pe care le-am ascultat au avut loc în aceste perioade și mă mișcă adânc când mă gândesc la grija pe care o au oamenii să vorbească bine – adică să vorbească potrivit – despre morți și absenți. Ai sentimentul că această conversație este de fapt una foarte veche. Asemenea discuții în hambare și la capătul rândurilor săpate trebuie să se întoarcă fără întrerupere până la primii fermieri. Cât timp poate ea continua este o întrebare acum tulburătoare, probabil că nu va mai continua prea mult, dar nu avem de unde ști. Știm doar că atâta timp cât durează, ne poate purta adânc în viețile noastre împărtășite și în fericirea de a munci într-o fermă.

Multe zile pe lângă noi erau copilul cuiva sau copiii cuiva, jucându-se în hambar sau în jurul parcelei în timp ce munceam și acestea au fost cele mai bune zile ale noastre. Unul din cele mai regretabile efecte ale muncii industrializate este separarea copiilor. O muncă industrială exclude morții prin mobilitatea socială și schimbarea tehnologică, exclude copii prin grabă și pericol. Scara mică și munca manuală a tăierii de tutun permit toleranțe atât temporale, cât și spațiale care lasă loc jocului copiilor. Copii se joacă și în munca adulților, și în propriul lor joc. În jocul lor copiii învață să muncească, învață să-și cunoască bătrânii și țara. Și prezența copiilor care se joacă înseamnă invariabil că, din când în când, se joacă și adulții.

(Sunt obligat să fiu conștient de problemele și controversile asupra tutunului. Am vorbit aici despre recoltarea tutunului pur și simplu pentru că este singura muncă de fermă rămasă în partea mea de ținut care încă mai implică o într-ajutorare tradițională între vecini).

În cele din urmă, în discuția despre muncă și cum ar trebui ea făcută, cineva poate să ofere doar propria plăcere. Este posibil, după cum am învățat mereu, că cineva s-ar putea afla într-un loc, într-o asemenea companie, sălbatică sau domestică și cu o asemenea plăcere încât nu se poate gândi la un alt loc în care ar prefera să fie – sau la un alt loc în general. Nu îi e dor, și nu regretă trecutul, și nu se teme de viitor și nici nu tânjește după el. A fi acolo este pur și simplu totul și este de ajuns. Asemenea existență dă cuiva standardul fundamental și motivația fundamentală pentru muncă.

În decembrie trecut, când nepoata mea Katie tocmai împlinise 5 ani, a rămas cu mine o zi întreagă, în timp ce restul familiei plecase de acasă. După-amiaza am înhămat un echipaj de cai la căruță și am cărat o încărcătură de pământ pentru podeaua hambarului. Era o zi friguroasă, dar soarele strălucea; am cărat încărcătura noastră peste cărarea pietruită mărginită de pomi aliniați de lângă pârâu – un drum bine cunoscut mamei ei și mamei mele din copilărie. Când am trecut pe acolo Katie a condus pentru prima dată în viață atelajul. S-a descurcat foarte bine și i-am spus că sunt mândru de ea.

Ne-am încheiat excursia la hambar, am descărcat grămada de pământ, am întins-o pe podeaua hambarului și am udat-o să se niveleze. Când am început să ne întoarcem pe drumul de-a lungul pârâului soarele cobora pe după deal și aerul începuse să fie mai aspru. Katie stătea alipită de mine în căruță și nu am spus niciunul nimic o bună bucată de vreme. Eu nu am spus nimic pentru că îmi era teamă că nepoata mea nu spunea nimic fiindcă îi era frig și era obosită și nefericită și poate îi era dor de casă. Era imposibil să mă grăbesc și nu știam cum să o consolez.

Apoi, după un timp, ea mi-a zis: “Wendell, nu-i așa că-i tare distractiv?”

(1988)

Pentru ce sunt oamenii?

De la Al Doilea Război Mondial încoace doctrina guvernantă privind agricultura practică în cabinetele guvernamentale, în universități și corporații este aceea că „sunt prea mulți oameni în ferme”. Această idee a susținut, dacă nu chiar a cauzat una din cele mai consecvente migrații din istorie: milioane de oameni de la sat s-au mutat la oraș într-un ritm care nu a încetinit de la război până în prezent. Și cea mai puternică forță din spatele acestei migrații, atunci la fel ca acum, a fost ruina economică a fermei. În zilele noastre, pe măsură ce sute de familii își pierd fermele în fiecare săptămână, economiștii încă spun, așa cum au spus de la început, că acești oameni merită să eșueze, că au eșuat deoarece sunt „producătorii cei mai puțin eficienți” și că nouă celorlalți ne e mai bine datorită eșecului lor.

Se pare că e ușor să afirmi că sunt prea mulți fermieri atunci când nu ești fermier. Aceasta nu este însă o declarație oficială care se poate auzi des în comunitățile de fermieri. De asemenea, nici fermierii nu au fost încă informați de surplusul periculos al populației din zona „afacerilor” agricole sau a intermediarilor din sistemul alimentar. Niciun economist din domeniul agricol nu a sesizat încă faptul că există prea mulți economiști în agricultură.

Migrația de la sat la oraș a produs evident avantaje economiei corporatiste. Lipsa fermierilor a trebuit înlocuită cu mașini, petrol, chimicale, credite și alte bunuri și servicii scumpe din economia agricolă, care nu trebuie confundată cu economia a ceea ce se numea în trecut agricultură.

Dar aceste avantaje pe termen scurt implică dezavantaje pe termen lung atât pentru sate, cât și pentru orașe. Comunitățile și economiile rurale din toată țara au fost afectate profund de plecarea unui număr atât de mare de oameni. Faptul că pământurile noastre nu mai au îngrijitori este cauzat și de faptul că, din moment ce fermierii au plecat, și terenurile au început să „plece”. Rata de erodare a terenurilor este acum mai accentuată decât era în perioada cunoscută drept Castronul de praf .

În același timp a fost necesar ca orașele să primească un flux mare de oameni nepregătiți pentru viața urbană și incapabili să îi facă față. Un prieten de-al meu, psiholog, care colabora frecvent cu instanțele judecătorești pentru minori dintr-un mare oraș vestic mi-a spus că ocupația principală a poliției locale era să îi țină pe cei „permanent neangajabili” în partea lor de oraș. O astfel de situație nu poate fi bună pentru viitorul democrației și al libertății. Ne întrebăm ar fi privit autorii Constituției noastre categoria celor „permanent neangajabili”.

La fel de importantă este problema sustenabilității stocurilor urbane de alimente. În prezent supermarketurile sunt înțesate cu alimente, iar productivitatea agricolă americană este enormă. Dar aceasta este o productivitate bazată pe prăbușirea atât a producătorilor, cât și a sursei producției. Evident, locuitorii orașelor nu își fac griji cu privire la acest lucru, dar asta se întâmplă deoarece nu știu nimic despre agricultura de fermă. Oamenii care cunosc

acest tip de agricultură, care știu ce necesită terenul de la fermă pentru a rămâne productiv sunt îngrijorați. Atunci când peiererea de sol vegetal e de cinci ori mai mare decât greutatea grâului recoltat (în Iowa) sau de douăzeci de ori mai mare (terenurile cu grâu din partea de est a Washington-ului) există un motiv de îngrijorare.

Atunci când „prea mulți” oameni de la sat vin la oraș, nu sunt catalogați ca fiind „prea mulți”. În oraș ei sunt numiți „șomeri” sau „permanent neangajabili”. Dar ce se va întâmpla dacă economiștii vor constata vreodată că există prea mulți oameni în orașe? Se pare că există doar două posibilități: ori ar trebui să recunoască că diagnosticul inițial a fost o eroare tragică, ori vor ajunge la concluzia că sunt prea mulți oameni atât în mediul rural, cât și urban – și ce fel de soluții inumane vor fi justificate de acest diagnostic?

Marea întrebare care planează asupra acestei probleme, una pe care am tratat-o, în mare parte, cu indiferență este: pentru ce sunt oamenii? Se află marea lor demnitate în a nu fi angajați? Scopul nostru social a devenit faptul că omul este demodat? Așa s-ar putea trage concluzia din atitudinea noastră privind munca, mai ales munca manuală necesară pentru păstrarea pe termen lung a pământului și din graba noastră de a alege mecanizarea, automatizarea și computerizarea. Într-o țară care pune un mare accent pe măsurile de economisire a efortului, zile de muncă mai scurte și pensie, de ce ar trebui să fim surprinși de permanența neangajării și de dependența de ajutor social? Acestea sunt doar nume diferite pentru ambițiile noastre naționale.

Pe de altă parte, la sat există muncă și ea trebuie făcută. Aceasta este munca inevitabil necesară pentru restaurarea și îngrijirea fermelor, a pădurilor și orașelor și comunităților rurale mici – muncă pentru care nu am fost capabili să plătim oamenii timp de patruzeci de ani și pe care, datorită „soluției de 40 de ani a problemei fermelor”, puțini oameni mai știu să o facă.

(1985)

O armonie practică

În 1913, cu șaptezeci și cinci de ani în urmă, Liberty Hyde Bailey s-a retras din postul său de la Cornell după un sfert de secol în care a fost în primul rând profesor de horticultură și apoi director și decan al Facultății de Agricultură a statului New York și directorul Centrului de Cercetare Experimentală. Doi ani mai târziu a publicat o cărticică având titlul remarcabil *The Holy Earth (Pământul Sfânt)*. Acolo el scria: „cel mai dificil în ceea ce privește pământul este efortul de a face ceea ce probabil nu ar trebui făcut... O mare parte a agriculturii este să învățăm să ne adaptăm munca la natură... A trăi într-o relație corectă cu propriile condiții de mediu este una din primele lecții pe care le învață un fermier înțelept sau orice alt om înțelept” .

A fost aceasta poate vreo exaltare a unui suflet neliniștit care a renunțat în sfârșit la legăturile academice? Nu, nu asta a fost. Deoarece în 1905, în al doilea an în funcția de decan, Bailey a publicat o carte intitulată *The Outlook to Nature (Perspectivă asupra naturii)* în care vorbea despre natură ca despre „norma”. „Dacă natura este norma”, a scris el, „atunci necesitatea corectării și transformării abuzurilor civilizației devine, prin contrast, foarte evidentă”. Apoi a adăugat: „Întoarcerea la natură permite însăși mijloacele de a dobândi stimulentele și energia pentru o muncă ambițioasă și constructivă de o mai mare calitate” .

Decanul Bailey nu era, bineînțeles, împotriva preocupărilor necesare ale economiei umane. El dorea doar ca aceste preocupări să fie armonizate cu natura, pe care a înțeles-o ca fiind sursa și tiparul acestora. Îl menționez nu numai pentru că este una din măsurile inevitabile ale istoriei ulterioare a sistemului de universități care se finanțează prin terenuri acordate și gestionate de stat, ci deoarece, ca sol al acestui sistem, el a vorbit despre o perspectivă care, oricât de amenințată ar fi fost în timpul lui și după aceea, se întoarce la rădăcinile experienței noastre ca ființe umane.

Această părere susține că noi putem trăi numai în și din natură și că avem, prin urmare, o obligație inevitabilă de a fi discipolii și administratorii naturii și de a trăi în armonie cu ea. Aceasta este o temă care ține atât de tradiția clasică, cât și de cea biblică. Nu este o temă atât de proeminentă cum ne-am dori, probabil deoarece până nu demult a fost luată de bună, dar este o temă constantă și mult mai proeminentă decât suntem pregătiți să o percepem prin prisma educației moderne. De exemplu, Vergiliu afirmă cu îndrăzneală la începutul „*Georgicelor*”, scrise între 36 și 29 î. Hr.:

„... înainte să arăm un teren necunoscut
E bine să ne informăm cu privire la vânt,
la variațiile cerului,
la trăsăturile și obiceiurile native ale locului,
Ceea ce permite sau ceea ce respinge fiecare loc”

Cu câteva sute de ani înainte de aceasta, Iov, omul din Uz, le-a spus vizitatorilor lui:

... Dar ia întreabă dobitoacele și te vor învăța, și păsările cerului, și te vor lămuri;
Sau vorbește cu pământul și-ți va da învățătură și peștii mării îți vor istorisi cu de-
amănuntul” (Iov 12:7,8).

În tradiția poetică engleză această temă este reluată de o serie întreagă de poeți. Edmund Spenser, spre sfârșitul secolului al șaisprezecelea, a descris natura ca fiind „mama egală” a tuturor creaturilor, care „le leagă pe fiecare de fiecare, ca frate legat de frate”. Probabil, din acest motiv, el o vede ca fiind cea care instruiește toate creaturile pământului și e judecătorul final al purtării lor.

Tema a fost reluată din nou de Shakespeare în *Cum vă place*, în care natura pădurea joacă rolul unui învățător și al unui judecător, un rol recunoscut explicit și de *Touchstone*: „Ai spus; dar chiar dacă e înțelept sau nu, lasă pădurea să judece.” Iar Milton preia și el această temă în *Comus* și o afirmă atunci când Doamna spune despre Natură că:

„(...) ea, care hrănește cu bunătate,
Dăruind hrană doar celor buni
Care trăiesc după legile ei așezate
Și după dictatul sfânt al Cumpătării nesfârșite”.

Și Alexander Pope a afirmat, la fel de limpede ca și alții, în „Epistola către Burlington”, în care îi îndrumă pe grădinari să „facă astfel încât Natura să nu fie uitată niciodată” și „să consulte Spiritul Locului în toate.”

După Pope, din câte știu, această temă dispare din poezia engleză. Poeții ulteriori au fost înclinați să vadă natura și umanitatea ca fiind radical separate și nu au mai fost interesați de problemele unei armonii practice între pământ și locatarii săi umani. Poeții romantici, care au aderat la doctrina modernă a superiorității minții umane au tins să privească natura nu ca pe ceva cu ce pot avea legături practice, ci ca pe un rezervor de simboluri.

În continuare, tema naturii ca instructor și judecător pare să fi fost luată în considerare de o serie de scriitori din secolul nostru care au scris despre agricultură. O numesc „serie” și nu „succesori” deoarece nu știu în ce măsură acești oameni au creat conștient sub influența predecesorilor. Am impresia că succesiunea, atât în poezie, cât și în agricultură, își poate avea rădăcina în transmiterea culturii agrare pe linia familiei sau a comunității și nu într-un șir de învățători și studenți din interiorul culturii literare sau al școlii. De exemplu, nu știu de unde provine gândirea lui Liberty Hyde Bailey, deși aș putea presupune destul de încrezător că este unul din moștenitorii lui Thomas Jefferson. Preocuparea lui Jefferson pentru ceea ce a numit „aratul orizontal” și alte probleme de administrare corectă a fost cu siguranță o încercare a unui „fermier înțelept” de a munci pământul „în relație corectă cu condițiile naturale.” Dar o astfel de coincidență a gândurilor nu stabilește o succesiune. Există posibilitatea – și eu cred că este una temeinică – ca, deși Bailey cunoștea fără îndoială exemplul lui Jefferson, ambii să fi acționat pe baza unor apetențe pentru idei și considerente existente care li s-au transmis în copilărie.

Unul din contemporanii lui Liberty Hyde Bailey a fost J. Russel Smith, ale cărui

interese și linii de devotament ca academician par tot atât de improbabile ca și cele ale decanului Bailey. În 1929, când era profesor la catedra de Geografie economică a Universității Columbia, J. Russel Smith a publicat o carte intitulată *Tree Crops* (Recoltarea copacilor), a cărei țintă era atât ecologică, cât și patriotică. El a mărturisit că lucrarea sa a „fost scrisă pentru oamenii care au imaginație, care iubesc copacii și își iubesc țara.” Peocuparea sa era distrugerea dealurilor prin agricultură: „Omul a adus la deal agricultura de la câmpie”. Soluția lui Smith pentru această problemă a fost că „agricultura ar trebui să se potrivească felului de teren”. „Copacii,” a scris el „sunt plante de recoltă naturale pentru astfel de locuri”. Marea virtute a pomilor este că sunt pereni; un deal pe care se plantează pomi va fi „o instituție permanentă.” El considera că prin cultivarea copacilor se pot restaura sănătatea ecologică și umană a terenurilor deluroase. Viziunea lui era:

„Văd un milion de dealuri verzi cu pomi care dau recoltă și un milion de ferme îngrijite cuibărite pe dealuri. Aceste frumoase ferme de pomi domnesc pe dealurile dintre Boston și Austin, dintre Atlanta și Des Moines. Dealurile din viziunea mea au recolte care li se potrivesc și înlocuiesc pășunile slabe, șanțurile și terenurile abandonate care caracterizează în zilele noastre o mare parte a acestor dealuri”.

Faptul că J. Russel a avut cunoștință de lucrările anterioare ale lui Albert Howard ne este cunoscut dintr-o notă de subsol a cărții sale. Nu știu dacă Howard cunoștea și lucrările lui Smith. Cu toate acestea, când Sir Albert Howard (cum a devenit ulterior) a publicat *An Agricultural Testament* (Un testament agricol) în 1940, mesajul lui a fost cam același ca a lui Smith (și în principal același mesaj ca și al Cărții lui Iov, al lui Vergiliu, Spenser, Shakespeare, Milton, Pope și Liberty Hyde Bailey). Natura, a spus el este „fermierul suprem”. Dacă cineva vrea să afle cum să fie un bun fermier, trebuie să studieze pădurea. Într-un paragraf la fel de alegoric ca Regina zânelor a scris:

„Caracteristica principală a agriculturii Naturii poate fi rezumată prin urmare în câteva cuvinte. Mama Pământ nu încearcă niciodată creșterea plantelor fără cea a animalelor; ea crește întotdeauna recolte combinate; trece prin procese dureroase pentru a păstra solul și pentru a preveni erodarea; amestecul de deșeuri vegetale și animale e convertit în humus; nu există niciun deșeu; procesele creșterii și descompunerii se echilibrează unul pe altul; se iau măsuri ample pentru a menține rezerve mari de fertilitate; se acordă cea mai mare grijă depozitării apei de ploaie; plantele și animalele sunt lăsate să se protejeze singure împotriva bolilor”.

Sir Albert Howard a menționat preria pe aceeași pagină cu pasajul din care tocmai am citat, dar el s-a născut într-o regiune a pădurilor naturale. A rămas ca Wes și Dana Jackson și colegii lor de la The Land Institute să facă următorul pas logic spre propunerea ca, dacă cineva trăiește în prerie, să învețe să cultive studiind preria. Diferența între preria nativă și terenurile moderne cu grâne este una critică și furnizează singura bază posibilă pentru critici și pentru corectarea terenurilor cu grâne. Acest principu este enunțat de Wes în capitolul 8 din *New Roots for Agriculture* (Noi rădăcini pentru agricultură): „Din punct de vedere istoric, tendința

agricolă umană a fost spre monocultura plantelor anuale. Tendința naturii este spre policultura plantelor perene".

Dacă lucrarea echipelor de la The Land Institute este inovatoare, e așa și fiindcă e, parțial, răspunsul la o tradiție lungă și o speranță veche. Nu este doar un alt episod al căutării aleatorii de noutate din zilele noastre. Scopul Institutului, așa cum a fost propus de Wes Jackson și Marty Bender în articolul *Investigations into Perennial Polyculture* (Investigații privind policultura perenă) este nou și în același timp vechi și recunoscut: „Noi credem că cea mai bună agricultură în orice regiune este una care imită cel mai bine ecosistemul natural regional... Scopul nostru este... de a crea câmpuri de grâne ca o prerie".

Obiectivul este armonia dintre economia umană și natură, păstrând și natura, și umanitatea, iar acesta este un scop tradițional. Astăzi lumea este împărțită între cei care aderă la acest scop vechi și cei care nu vor să o facă – o diviziune care are de departe mai multă putere de a influența viitorul lumii decât orice altă diviziune economică națională sau politică recunoscută.

Ceea ce este remarcabil cu privire la această diviziune este relativa ei noutate. Ideea că ar trebui să ne supunem legilor naturii și să trăim în armonie cu ea ca buni păzitori ai darurilor ei este veche. Și cred că până nu demult distrugerea naturii a fost mai mult sau mai puțin involuntară – produsul auxiliar, ca să spunem așa, al ignoranței sau slăbiciunii sau depravării noastre. Nouă sub soare este violarea și tâlhăria lumii naturale în prezent raționalizate elaborat și pe bază de principii.

(1988)

Două economii

I

Cu ceva timp în urmă, într-o conversație cu Wes Jackson în care încercam să definim cauzele ruinerii fermelor datorită modernizării, am ajuns în cele din urmă la economia banilor. Eu am spus că o economie bazată pe energie ar fi mult mai bună, deoarece ar fi mult mai cuprinzătoare. Wes nu a fost de acord.

- O economie bazată pe energie nu ar fi destul de cuprinzătoare.

- Ei bine, am spus eu atunci ce fel de economie ar fi destul de cuprinzătoare?"

A ezitat un moment și apoi, zâmbind, a spus: „Împărăția lui Dumnezeu".

Presupun că Wes a folosit termenul deoarece l-a considerat, în acel moment al conversației, indispensabil; presupun acest lucru, fiindcă, în acel moment, cântărind argumentul său, și eu l-am găsit indispensabil. Ceea ce ne deranjează la economia industrială este exact faptul că nu este destul de cuprinzătoare și că, mai mult decât atât, tinde să distrugă ceea ce nu poate înțelege și că este dependentă de multe lucruri pe care nu le poate înțelege. În încercarea de a critica o astfel de economie, în mod natural o punem în opoziție cu o economie care nu lasă nimic pe dinafară și putem spune, fără a exagera, că primul principiu al Împărăției lui Dumnezeu este că include totul; în ea, căderea fiecărei vrăbii este un eveniment semnificativ. Facem parte din ea, indiferent dacă știm asta sau nu și indiferent dacă vrem sau nu. Un alt principiu ecologic și tradițional este că în Împărăția lui Dumnezeu totul este legat și de ea și de tot ce este în ea; adică Împărăția lui Dumnezeu este organizată. Un al treilea principiu este că oamenii nu știu și nu pot cunoaște vreodată toate creaturile care există în Împărăția lui Dumnezeu, nici tiparul sau ordinea în care le înglobează.

Adevăratele numele de Împărăție a lui Dumnezeu ca, dacă se poate spune așa, nume al unui loc se datorează parțial faptului că încă înseamnă cam același lucru ca întotdeauna. Eu cred că, datorită dificultății pe care a produs-o afirmația printre cei educați, ea nu a fost nici alterată, nici coruptă de procesele dezinteresate ale gândirii academice; este o sintagmă care ne parvine alături de legăturile culturale pe care le are. A spune că locuim în Împărăția lui Dumnezeu înseamnă și a sugera dificultatea condiției noastre și a implica un set destul de complet de instrucțiuni de ordin cultural despre cum să trăim în ea. Aceste instrucțiuni nu sunt întotdeauna explicit ecologice, dar se poate argumenta că întotdeauna ele sunt implicit astfel, deoarece în cele din urmă toate își au baza pe presupunerea pe care afirmat-o în principiul al doilea și al treilea despre Împărăția lui Dumnezeu: că trăim în interiorul unei anumite ordini și că această ordine este mult mai mare și mai complexă decât putem noi cunoaște. Atunci, dificultatea situației noastre devine și mai clară dacă adăugăm și un al patrulea principiu: chiar dacă noi nu putem formula o descriere completă sau chiar adecvată a acestei ordini, ni se pregătesc pedepse severe dacă exagerăm în așteptările noastre față de ea

sau o violentă.

Bineînțeles, eu nu vorbesc numai de percepții biblice. Conform lui Aubrey de Sélincourt, grecii antici au văzut „un tipar moral continuu în vicisitudinile destinului omenesc”, un tipar „format din credința că oamenii, ca oameni, sunt supuși unor anumite limitări impuse de o Putere – numiți-o Destin sau Dumnezeu – pe care nu o pot înțelege pe deplin și că orice încercare de a transcende aceste limitări își are o pedeapsă inevitabilă”. Numele grecesc pentru orgoliul de a încerca transcenderea limitărilor umane era „hybris”, iar hybris era cauza a ceea ce grecii înțelegeau prin tragedie.

Aproape aceeași înțelegere a limitării umane necesare este sugerată și de muștrările repetate ale Vechiului Testament împotriva unei încrederi umane prea mari în puterea „mâinii mele proprii”. De exemplu, armata lui Ghedeon împotriva madianiților a fost redusă intenționat de la treizeci și două de mii la trei sute pentru a preveni israeliții de la a spune: „Mâna mea m-a salvat”. Un scop similar a fost servit de instituția Sabatului, atunci când, prin a nu munci, israeliții trebuiau să vadă eficacitatea limitată a muncii lor și astfel să înțeleagă adevărata lor dependență.

Cu toate că sper ca insistența mea asupra utilității termenului Împărăția lui Dumnezeu va fi înțeleasă, trebuie să recunosc că termenul este local, în sensul că le este la îndemână doar celor al căror limbaj este implicat în tradiția vestică sau biblică. O persoană care are o moștenire orientală, de exemplu, poate vorbi de totalitatea întregii creații vizibile și invizibile cu numele de Tao. Sunt foarte conștient că mulți oameni nu vor folosi de bunăvoie niciunul dintre acești termeni sau orice termen de acest fel. Din aceste motive nu doresc să fac nicio afirmație care să fie specifică sau exclusiv biblică, deci aș dori să introduc un termen care este mai neutru din punct de vedere cultural pentru economia pe care am numit-o Împărăția lui Dumnezeu. Câteodată, gândindu-mă la ea, am numit-o Marea Economie, nume pe care îl voi folosi aici – cu toate că eu voi rămâne la necesitatea personală de a folosi referința biblică. Și aceasta cred că trebuie să fie una dintre pozițiile mele: O putem numi oricum dorim, dar nu o putem defini decât printr-o tradiție religioasă. Marea Economie, Tao sau Împărăția lui Dumnezeu este cunoscută și în același timp necunoscută, vizibilă și invizibilă, inteligibilă și misterioasă. Prin urmare, este condiția ultimă a experienței noastre și a întrebărilor practice care provin din experiența noastră și impune asupra părerii noastre despre aceste întrebări o extremă a seriozității și o extremă a smereniei.

Presupun că Marea Economie, sau oricum o numim, este într-adevăr – și în moduri care sunt, până la un anumit punct, practice – o economie: include principii și tipare prin care valorile sau puterile sau necesitățile sunt divizate și schimbate între ele. Dar dacă Marea Economie cuprinde oamenii și astfel nu poate fi pe deplin cuprinsă de ei, atunci nu este o economie la care oamenii pot participa în mod direct. Ceea ce sugerează acest lucru, de fapt, este că oamenii pot trăi în Marea Economie doar cu mare neliniște, supuși puterilor și legilor pe care le pot înțelege doar parțial. Nu există nicio contabilitate umană pentru Marea Economie. Evident, aceasta este descrierea circumstanței religiei, a circumstanței care

cauzează religia. De Sélincourt caracterizează problema succint: „În fiecare secol religia se preocupă cu regiunile vaste și fluctuante ale experienței pe care cunoștința nu le poate pătrunde, regiuni pe care omul le cunoaște, sau le simte pentru a trece dincolo de cercul îngust a ceea ce poate gestiona cu ajutorul inteligenței sale” .

Dacă nu există negarea dependenței noastre de Marea Economie, nu există nici negarea nevoii noastre pentru mica economie – un cerc mai îngust în care lucrurile se pot controla cu ajutorul inteligenței noastre. Nu cred că Wes Jackson a negat această nevoie atunci când a spus că Împărăția lui Dumnezeu este o economie completă. Mai degrabă cred că a insistat asupra unei priorități care este atât adecvată, cât și practică. Dacă avea un text în minte, acesta trebuie să fi fost capitolul 6 din Matei, unde, după ce vorbește despre grija lui Dumnezeu față de natură, față de păsările cerului și față de crinii de pe câmp, Iisus spune: „Nu vă îngrijiți, dar, zicând: Ce vom mânca? sau: Ce vom bea? sau: Cu ce ne vom îmbrăca? ... Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și neprihănirea Lui și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra” .

Există o atitudine care vede în acest text o negare a valorii oricărei economii în această lume, dar această atitudine face ca textul să nu mai fie de niciun folos și fără valoare pentru oamenii care trăiesc în această lume. Versetele acestea au sens utilizabil doar dacă le citim ca pe afirmații care au o considerabilă semnificație practică cu privire la natura reală a economiei lumești. Dacă acest pasaj a vrut să ne facă să căutăm doar Împărăția lui Dumnezeu, ar avea ciudatul rezultat de a face ca oamenii buni să fie nu numai inutili, ci și dependenți de oamenii răi care se ocupă cu alte căutări. Mai degrabă ni se spune, să căutăm, mai întâi Împărăția lui Dumnezeu, ceea ce, evident dă prioritatea necesară Marii Economii față de mica economie pe care aceasta o cuprinde. Pasajul include foarte clar natura în Marea Economie și afirmă bunătatea, chiar și sanctitatea creaturilor naturale.

Zburătoarele cerului și crinii de pe câmp trăiesc total în natură în Marea Economie, dar oamenii, cu toate că sunt total dependenți de ea, trebuie să trăiască în ea parțial și prin artificii. Păsările pot trăi în Marea Economie doar ca păsări, florile doar ca flori, oamenii doar ca oameni. Spre deosebire de animalele sălbatice, oamenii pot alege să nu trăiască în ea – sau mai degrabă, datorită faptului că nicio creatură nu poate fugi de ea, pot alege să acționeze ca și cum nu ar locui în ea sau pot alege să încerce să locuiască în ea după condițiile lor. Dacă oamenii aleg să trăiască în Marea Economie după condițiile acesteia, atunci trebuie să trăiască în armonie cu ea, având încredere în ea și învățând să ia în considerare viața animalelor sălbatice.

Este clar că sunt implicate restricții economice, iar aceste restricții au în mare parte de-a face cu economia viitorimii. Noi știm din alte pasaje din Evanghелиi că ni se cere să ne pregătim și să facem rezerve pentru viitor. Se poate ca această pregătire să fie parte din obligația noastră de astăzi și din acest motiv trebuie „să nu ne îngrijorăm de ziua de mâine” . Dar este clar că astfel de pregătiri pot fi duse la extrem, că putem să adunăm prea mult pentru viitor. Păcatul unui „anumit om bogat” în capitolul 12 din Luca este că și-a adunat „prea multe

bunuri pentru mulți ani" și prin urmare crede că poate să „mănânce, să bea și să se înveselească". Greșeala lui este că a adunat prea mult, iar în procesul adunării a minimalizat viitorul, reducându-l la mărimea speranțelor și așteptărilor lui. El este pregătit pentru un viitor în care va prospera, nu pentru unul în care va muri. Noi știm din experiență că este posibil să trăim în prezent diminuând viitorul atât în mod practic, cât și spiritual. Adunând „multe bunuri" în prezent – și, în acest proces, epuizând bunuri ca solul, combustibilul mineral și pânda freatică – ne facem datorii pe care nu le putem plăti față de viitor. Prin urmare, diminuăm viitorul prin fapte pe care le numim „utilizare," dar pe care viitorul le va numi „furt." Astfel, putem spune că, parțial, căutăm Împărăția lui Dumnezeu prin comportamentul nostru economic și nu reușim să o găsim dacă acest comportament este greșit.

Dacă citim Matei 6:24-34 ca învățătură practică și spirituală în același timp, așa cum cred eu că trebuie să facem, atunci trebuie să privim aceste versete ca definind condițiile pentru modelul unui tip de mică economie sau economie umană. Și pentru că citez dintr-un text creștin, o putem numi economie creștină. Dar nu este necesar să o numim astfel. Un budhist s-ar putea uita la principiile funcționale ale economiei despre care vorbesc și ar putea-o denumi economie buddhistă. E. F. Schumacher spune de fapt că scopul „economiei buddhiste" este să „obțină maximum de bunăstare cu minim de consum", ceea ce eu cred că este parțial sensul din Matei 6:24-64. Sau putem numi această economie (din Matei 6:28) o economie „cumpătată" sau pur și simplu o economie bună. Indiferent de nume, economia umană, dacă e să fie o economie bună, trebuie să se armonizeze bine în interiorul și trebuie să corespundă cu Marea Economie; în anumite puncte importante trebuie să fie analoagă cu Marea Economie.

Un al cincilea principiu al Marii Economii care trebuie adăugat primelor patru este că nu îi putem prevedea sfârșitul: aceleași lucruri de bază se vor transforma veșnic, din câte cunoaștem, trecând dintr-o formă în alta. Dintr-un punct de vedere uman, aceasta este o durabilitate lipsită de suflet. Așa cum cinicii subliniază câteodată, conservarea are întotdeauna efect, pentru că orice lucru pierdut sau risipit într-un loc apare întotdeauna în alt loc. Prin urmare eroziunea solului din Iowa nu este nicio pierdere, deoarece solul este conservat în Golful Mexic. Unor astfel de oameni le place să afirme că eroziunea solului este tot atât de „naturală" ca și cântecul păsărilor. Și este, dar acești oameni nu observă că și conservarea solului este naturală și că, înaintea apariției agriculturii, natura și-a făcut eficient treaba păstrând solul vegetal din Iowa în Iowa. Dar a spune că eroziunea solului este naturală înseamnă a spune că sunt câteva lucruri pe care Marea Economie nu le poate face pentru oameni. Doar mica economie, doar o economie umană bună, ar putea defini valoarea păstrării solului vegetal acolo unde se află.

Deci o economie umană bună este una care definește și valorifică bunurile umane și pe care, ca și Marea Economie, le conservă și le protejează. Își propune să dureze. Ca și Marea Economie, o economie umană bună nu își propune un termen stabilit de oameni. Lipsa

termenelor, cu toate limitele și restricțiile umane implicate, este un bun uman.

Diferența dintre Marea Economie și orice altă economie umană este în mare diferența dintre gâsca ce face ouă de aur și ouăle de aur. Pentru ca gâsca să aibă valoare ca depunător de ouă de aur, ea trebuie să fie vie și astfel să facă parte din ciclul vieții, ceea ce înseamnă că e legată de tot felul de lucruri, tipare și procese care mai devreme sau mai târziu trec dincolo de înțelegerea umană. Oul de aur, pe de altă parte, poate fi pe deplin valorificat de oameni în funcție de model, greutate și mărime – dar nu va ecloza și nici nu va fi mâncat. Pentru ca valoarea oului să fie luată pe deplin în considerare, trebuie să îl „aurim,” să îl extragem din viață. Dar dacă, evaluându-l, vrem să luăm în considerare relația lui cu gâsca, trebuie să facem o altfel de evaluare, mai corectă dacă e mai puțin precisă. Adică, dacă dorim să valorificăm oul ca să putem păstra gâsca ce l-a făcut descoperim că trebuie să ne purtăm nu științific, ci uman; trebuie să ne înțelegem pe noi ca oameni pe cât ne permite cunoașterea noastră tradițională despre noi înșine. Participăm considerabil la mica noastră economie umană, adică, prin cunoaștere faptică, prin calculare și prin manipulare; participarea noastră la Marea Economie de asemenea necesită aceste lucruri, dar necesită și smerenie, simpatie, îngăduință, generozitate și imaginație.

O altă diferență critică, subînțeleasă în cele de mai sus, este aceea că, deși economia umană poate evalua, distribui, folosi și păstra lucrurile de valoare, nu poate crea valoare. Valoarea poate origina doar în Marea Economie. Este foarte adevărat că oamenii pot adăuga valoare lucrurilor naturale: putem transforma copacii în scânduri și putem transforma scândurile în scaune adăugând valoare prin fiecare transformare. Într-o economie umană bună, aceste transformări vor fi făcute prin muncă dreaptă care va fi valorificată corect, iar muncitorii vor fi răsplătiți pe măsură. Dar o economie umană bună ar recunoaște în același timp că are de-a face cu materiale și cu puteri pe care nu le-a creat. Nu a creat pomii, nu a creat inteligența și talentul muncitorilor. Ceea ce au adăugat oamenii la fiecare pas este ceva artificial, făcut prin artă și, cu toate că valoarea artei este critică în viața omului, este o valoare secundară.

Atunci când oamenii consideră că ei creează valoare, de fapt creează o valoare care este în primul rând abstractă, apoi falsă, tiranică și care distruge valoarea reală. De exemplu, se poate spune că valoarea banilor este adevărată doar atunci când reprezintă corect și stabil valoarea bunurilor necesare cum sunt hainele, mâncarea și adăpostul care își au în cele din urmă originea în Marea Economie. Oamenii pot crea valoarea banilor prin lucruri abstracte, însă numai prin inflație și uzură, ceea ce falsifică valoarea lucrurilor necesare și dăunează surselor lor naturale și umane. Inflația și uzura și daunele pe care le provoacă pot fi înțelese, probabil, ca pedeapsă pentru prezumția că oamenii pot crea valoare. Atunci putem spune că economia umană naște, administrează și distribuie valori secundare sau adăugate, dar, dacă se vrea ca ea să dureze, trebuie de asemenea să gestioneze lucrurile astfel încât să păstreze mereu disponibile valorile primare sau pe cele date, valorile secundare ținând în principal de administrare și încredere. Economia mică trebuie să le primească cu recunoștință și să le

folosească în așa fel încât să nu le diminueze. Se poate face o listă lungă cu ceea ce am putea descrie drept valori primare, care vin direct din Marea Economie în mica economie, dar vreau să vorbesc despre o valoare cu care avem cea mai intimă relație de lucru: este solul vegetal sau humusul.

Nu putem vorbi despre humus, nu putem ști ce este acesta fără să pornim de la prezumția că noi nu îl putem crea. Ne poate păsa de el (sau nu), putem chiar, cum zicem noi, să îl „construim,” dar putem face acesta doar încuviințând, conservând și probabil colaborând cu propriile sale procese. La procesele lui nu putem contribui cu nimic. Nu putem crea humus și nu putem crea niciun substitut pentru el; nu putem face ceea ce face el. Aparent este imposibil să se facă o descriere adecvată a solului într-un tip de limbaj pe care am ajuns să îl numim „științific.” Cu toate că orice eșantion de humus poate fi redus la calitățile lui inerte, o mână de pământ adevărat are viață în ea, este plină de creaturi vii. Și dacă încercăm să descriem comportamentul acestei vieți vom vedea că face ceva pe care, dacă nu suntem atenți, îl vom numi „nepământesc”: creează viață din moarte. Nu cu mult timp în urmă, dacă am fi știut ce știm acum, l-am fi numit probabil „miraculos.” Într-un timp în care moartea este privită aproape de toată lumea cu dușmănie, este greu de crezut că pământul pe care trăim și viețile pe care le trăim sunt daruri ale morții. Și cu toate astea așa e, humusul e cel care face acest lucru. De fapt, vorbind despre sol este greu să evit limbajul religios. Atunci când în *This Compost* (Acest îngrășământ) Whitman spune: „La înviere, grâul răsare cu fața palidă din propriul mormânt”, el vorbește în tradiția creștină și, în același timp, descrie ceea ce se întâmplă într-un limbaj exact și potrivit. Și atunci când, în cele din urmă, spune despre pământ că „dăruiește materiale atât de divine omului”, avem sentimentul că sensul cuvintelor nu rezultă din convenție, ci din adevărul transformării straniei pe care acest poem cere să ne-o imaginăm, ca și în cum am asculta îndemnul „priviți crinii de pe câmp”.

Chiar și în ce privește funcțiile lui care, pentru mecanici, par mecanice, humusul se comportă complex și minunat. Un sol sănătos, de exemplu, are imediat capacitatea de a reține apa și de a se drena bine în același timp. Când vorbim de sănătatea pânzei freatice, vorbim exact despre această capacitate, iar cuvântul „sănătate,” pe care îl folosim atunci când vorbim despre ape ne avertizează că nu vorbim doar de mecanică. Un sol sănătos este format din viața care moare în el și din viața care trăiește în el. Suntem foarte îndatorați dublei abilități a solului de a drena și de a reține apa, pentru că datorită ei avem nu numai recolte bune, ci și controlul eroziunii solului, al inundațiilor, precum și o sursă constantă de apă.

Evident, solul și nu energia sau banii, reprezintă cantitatea esențială în agricultură. Iar solul este o cantitate; avem nevoie de el în cantitate. Acum avem nevoie de mai mult decât avem; trebuie să îl ajutăm să se înmulțească. Este însă o cantitate dintre cele mai ciudate, deoarece este inseparabilă de calitate. Solul vegetal este prin definiție un sol bun și poate fi păstrat în folosința omului doar dacă e îngrijit. Atunci când oamenii văd în el doar cantitate, tind să îl și facă să fie doar atât, distrug viața din el și încep să îl măsoare în centimetri, metri și tone cât au „pierdut.”

Atunci când considerăm solul ca fiind fundația locuinței creaturilor vii și a susținătorilor lor fără viață, pe care o numim astăzi „ecosistem,” dar pe care unii dintre noi o înțelegem mai bine ca fiind o „vecinătate”, descoperim că suntem datori pentru alte beneficii care zăpăcesc logica noastră mecanică și ne disprețuiesc măsurătorile. De exemplu, unul dintre principiile unui ecosistem este că diversitatea crește capacitatea – sau, altfel spus, complicațiile formei sau ale tiparului cresc foarte mult între limite cantitative. Presupun că aceasta poate fi adevărat până la un anumit punct, dar de asemenea presupun că acel punct este dincolo de capacitatea umană de a înțelege sau de a face diagrame în care să înglobeze tipare.

Într-o fermă clădită pe un tipar ecologic sănătos este valabil același principiu. Henry Besuden, marele fermier și cioban din Clark County, Kentucky compară mica turmă de oi cu două linguri de zahăr care pot fi adăugate într-o cană plină ochi de cafea, care apoi devine „mai delicioasă, [dar] nu curge pe lângă. Poți să îți umpli ferma până la limita maximă și încă poți adăuga o turmă mică de oi”. În modul lui caracteristic, el spune aceasta după ce a respins eforturile specialiștilor în oi de a trece dincolo de „limita fizică naturală a oii” împerechiind în afara sezonului pentru a obține trei seturi de miei în doi ani sau prin forțarea fătării astfel încât să depășească capacitatea optimă naturală, gemenii. Decât să se supere pe „limitele fizice naturale,” el a folosit modul elegant al naturii de a se îmbogăți în interiorul limitelor fizice prin diversificare, prin complicarea tiparului. În loc să forțeze capacitatea productivă a oii, a lărgit, fără tensionare, capacitatea productivă a fermei – o procedură mai sănătoasă, mai sigură și mai ieftină. Ca mulți alți fermieri tradiționali buni, Henry Besuden este suspicios față de „măsurarea pământului în lungime și în lățime,” pentru că el se gândește și la „adâncimea și calitatea” acestuia .

O turmă mică de oi, potrivită corect într-un tipar de fermă dispare efectiv în fermă și o face bine, tot așa cum dispare efectiv și în timpul și energia unei ferme de familie și o face bine. Și, potrivită bine în tiparul fermei, mica turmă dispare efectiv din zona datoriilor contabile ale fermei, dar apare din plin pe partea sporului. Această „dispariție” este posibilă, nu la nivelul în care ferma devine un artifact uman care aparține economiei umane, ci în măsura în care, urmând principiul natural, aparține Marii Economii.

Se poate spune că mica economie este bună, în măsura în care percepe excelența acestor beneficii, le administrează și le păstrează. Doar prin menținerea acestui standard al lucrului bun putem vedea ce este greșit cu economia industrială. Economia industrială nu se vede ca fiind mica economie; se vede ca fiind singura economie. Astfel, se consideră exclusivă prin simplu avantaj de a prețui doar ceea ce poate folosi – adică, doar ceea ce poate considera „material brut” care poate fi transformat mecanic în altceva. Ceea ce nu poate folosi descrie în mod caracteristic ca fiind „nefolositor” sau „fără valoare”, „incidental” sau „sălbatic” și îl numește „haos”, „dezordine” sau „deșeu” – și astfel îl ruinează sau îl ieftinește, pregătindu-l pentru vreo utilizare ulterioară. Prin faptul că deșerturile vestice și munții estici au fost cândva percepuți ca fiind „nefolositori” a fost ușor să li se confere demnitate prin „folosirea” lor

la minerit. Totuși, odată ce recunoaștem existența Marii Economii suntem uimiți și ne înspăimântăm atunci când constatăm cât de multe din întreprinderile moderne sunt rezultatul excesului, al hybrisului apărut în afara limitei umane stabilite de tradiția antică. Economia industrială se bazează pe invazia și pe jaful Marii Economii.

Slăbiciunea economiei industriale se vede foarte clar atunci când își impune termenii în agricultură, pentru că acești termeni nu pot defini principiile naturale atât de esențiale pentru viața și longevitatea fermelor. Chiar dacă economiștii industriei și-ar permite să facă asta, ei nu ar putea descrie dependența de natură a agriculturii. Dacă li s-ar cere să ia în considerare crinii de pe câmp sau li s-ar spune că grâul se naște din propriul mormânt, industrialiștii din agricultură ar spune „mintea mea de inginer tinde mai puțin spre poetic și filozofic și mai mult spre ce e practic și posibil”, fiind incapabili chiar și să suspecteze că o astfel de diviziune a minții induce orbire față de posibilitățile preocupărilor celor mai practice.

Faptul că solul bun drenează și reține apa și cel că diversitatea crește capacitatea sunt adevăruri la fel de străine logicii industriale. Industrialiștii văd retenția și drenajul ca fiind funcții diferite și opuse și o promovează pe una în detrimentul celeilalte. La fel, diversitatea fiind privită ca dăunătoare procedurii industriale, se vor dedica interesului lor nefericit de a crește capacitatea prin mărirea suprafeței. Ei sunt stânjeniți astfel de dependența de soluții mecanice care pot da rezultate doar prin izolarea și simplificarea problemelor. Industrialiștii sunt condamnați să acționeze cu ajutorul mecanismelor. Pentru a facilita retenția de apă, ei trebuie să recurgă la un procedeu specializat care reține apa, cum ar fi o terasă sau un baraj; pentru a facilita drenajul, ei trebuie să folosească plăci de drenaj sau să facă un șanț sau să „adâncească brazda.” Știu, este posibil să se argumenteze că această analiză este prea generală și există excepții, dar nu cred că poate fi negat faptul că disciplina conservării solului aparține acum inginerului, nu fermierului sau administratorului pământului. Aceasta este acum chestiune de săpare a pământului și nu de îmbogățire a lui.

Nu vreau să spun că sistemele ingineresti sunt întotdeauna nepotrivite; ele își au locul lor, chiar și în restaurarea pământului abuzat de sistemele ingineresti. Ceea ce vreau să spun este că, pentru a facilita atât retenția de apă, cât și drenarea ei în același loc, trebuie să ameliorăm solul, care nu este un dispozitiv mecanic, ci, printre altele, un cimitir, un loc al învierii și o comunitate de creaturi vii. Aparatele pot ajuta câteodată, dar până la un anumit punct, deoarece solul este îmbunătățit la fel de mult și de ceea ce oamenii nu fac, pe lângă ceea ce fac. Administrarea cuviincioasă a solului necesită acțiuni mult mai complexe decât acțiunile industriale, deoarece sunt condiționate de abilitatea de a nu acționa, prin indulgență sau prin abținere, înțelegere sau generozitate. Actul industrial este pur și simplu stabilit de gândire, dar actul îmbunătățirii solului este de asemenea limitat de gândire. Construim solul știind ce să facem, dar și ce să nu facem și când să ne oprim. Ambele tipuri de cunoaștere sunt necesare, pentru că invariabil, la un moment dat, capacitatea umană de a cunoaște devine limitată și în acel moment lucrarea economiei umane trebuie să se oprească din respect absolut pentru lucrarea Marii Economii. Aceasta, înțeleg eu, este semnificația practică a ideii

Sabatului.

A forța munca dincolo de acel punct, invadând Marea Economie, înseamnă a deveni vinovați de exces și de a presupune că suntem mai măreți decât suntem. Noi nu putem face ce face solul vegetal, tot așa cum nu putem face ceea ce Dumnezeu face sau ceea ce face o rândunică. Putem zbura, însă doar ca oameni – grosolan, gălăgios și fără grație. Putem arunca și cadavrele și gunoiul, dar nu putem, prin intermediul aparatelor noastre, să le transformăm în fertilitate și într-o viață nouă. Și descoperim, spre marea noastră neliniște, că nu putem arunca deloc unele dintre așa numitele noastre deșeuri care sunt toxice și radioactive. Putem să ne însușim și într-o anumită măsură să folosim niște puteri divine, dar nu le putem folosi în siguranță și nu putem controla rezultatele. Adică această condiție umană rămâne pentru noi ceea ce a fost și pentru Homer și pentru autorii Bibliei. Acum că ne-am adus în ajutorul nostru (sperăm) puteri așa de mari, pare mai necesar ca niciodată să observăm cât de inexorabil aparținem totuși condiției umane. Noi facem doar ceea ce pot face oamenii, iar mașinile noastre care, cu toate că par că ne măresc posibilitățile, sunt invariabil infectate de limitările noastre. Câteodată, în timp ce măresc aria posibilităților, ne restrâng limitele și ne lasă mai puternici, dar mai puțin mulțumiți, mai puțin siguri și mai puțin liberi. Mijloacele mecanice prin care ne propunem să scăpăm de condiția umană nu fac altceva decât să o extindă; dorind să ne transcedem definiția de creaturi muritoare, am reușit doar să colonizăm tot mai multe teritorii la est de Eden.

II

La fel ca bogatul din parabolă, industrialistul se gândește să scape de obligațiile persistente ale condiției umane prin adunarea de „bunuri stivuite pentru mulți ani” – cu alte cuvinte, prin cantitate: resurse, aprovizionări, stocuri, fonduri și rezerve. Dar acesta este un vis care simplifică îngrozitor de mult lucrurile, deci e unul periculos. Toate marile bunuri naturale care fac agricultura puternică – unele dintre ele le-am discutat – au de-a face cu cantitatea, dar trebuie de asemenea să aibă de-a face și cu calitatea, implicând principii care nu sunt statice, ci active; ele au de-a face cu procesele formale. Humusul există ca atare deoarece transformă continuu moartea în viață, furnizând fără încetare mâncare și apă pentru tot ce trăiește în el și din el; altfel „tot ce este carne ar pieri deodată și omul se va întoarce în țărână”. Dacă vrem să trăim bine pe și din pământul nostru, trebuie să trăim cu credință în continuitatea proceselor și în disponibilitatea și putința noastră de a colabora cu el. Rugăciunea lui Cristos pentru „pâinea cea de toate zilele” este o afirmare a unei astfel de credințe, la fel și repudierea credinței în „bunuri stivuite”. Viața și mijloacele noastre de trai sunt daruri din partea humusului și a bunăvoinței și abilității noastre de a-l îngriji, de a crește un grâu bun, de a face o pâine bună; acestea nu vin din stocuri de materie brută sau din acumulări de putere de cumpărare.

Economia industrială poate defini potențialitatea, chiar potențialitatea solului vegetal

viu, doar ca fond și, prin urmare, trebuie să accepte sărăcirea drept condiție inevitabilă a abundenței. Modul invariabil în care ea relaționează cu natura și cu cultura umană este minarea: extragerea dintr-un fond limitat până când fondul este golit. Se elimină fertilitatea naturală și munca omului în agricultură, așa cum se elimină hrana și munca omului din procesul de fabricare a pâinii. Prin urmare pământul este redus la cantități abstracte și vandabile care țin de lungime și de lățime, iar pâinea la o marfă cu valoare mare la vânzare, dar valoare alimentară mică. Odată, Guy Davenport mi-a spus: „Pâinea noastră este mai obscenă decât filmele noastre”.

Dar folosirea industrială a oricărei „resurse” implică epuizarea ei. Din acest motiv, economia industrială a fost acompaniată de o creștere susținută a cercetării și explorării, motivul acestora nefiind o „întreprindere liberă” sau „spiritul interogării libere” așa cum doresc să credem savanții și apologeții industriei, ci disperarea care acompaniază în mod natural și logic lăcomia.

Unul dintre cuvintele favorite ale economiei industriale este „controlul”: Vrem să „ținem lucrurile sub control”; vrem (sau așa spunem) să „controlăm” inflația și eroziunea; avem o disciplină numită „controlul mulțimilor”; credem în „creștere controlată” și în „dezvoltare controlată,” în „controlul traficului” și în „autocontrol.” Dar, datorită faptului că întotdeauna vrem să controlăm ceva ce refuzăm să limităm, am făcut din control un proiect permanent și neputincios. Dacă nu vom limita cauzele, nu vom putea controla efectele. Care va fi soarta autocontrolului într-o economie care încurajează și răsplătește egoismul fără limite?

Mai mult decât orice altceva, am vrea să „controlăm forțele naturii,” refuzând în același timp să impunem orice limită asupra naturii umane. Noi presupunem că un astfel de control și o astfel de libertate sunt „drepturile” noastre, ceea ce pare să garanteze că mijloacele noastre de control (asupra naturii și a orice ni se pare străin) vor fi violente. Este surprinzător să recunoaștem gradul în care economia industrială depinde de exploziile controlate – în mine, arme, cilindrii motoarelor, în tiparul economic cunoscut drept „avânt și faliment.” Această dependență este rezultatul unui progres în favoarea căruia se pot aduce argumente, dar cei care îl susțin trebuie să recunoască că, în toate aceste mijloace, rezultatele bune sunt slujite de un principiu distructiv, o asociere dificil de controlat dacă nu este limitată; mai mult decât atât, ei trebuie să recunoască că eșecul nostru în a limita această asociere a ridicat spectrul unei explozii necontrolate. Holocaustul nuclear, dacă va veni, va fi detonarea finală a unei economii explozive.

O economie explozivă, în acest caz, nu este numai o economie dependentă de explozii, ci una care nu își impune nicio limită. Orice mică economie care se vede ca fiind nelimitată evident este una care se orbește pe sine. Nu vede relația ei reală de dependență și obligația sa față de Marea Economie; de fapt, nu vede că există o Mare Economie. În schimb, numește Marea Economie „materie primă” sau „resurse naturale” sau „natură” și continuă afacerea punerii acestora „sub control”.

Dar „control” este aici un cuvânt care transmite mai mult decât o revelație obșnuită, deoarece rădăcina lui înseamnă a se roti în contra, ca o roată mică care se învârtte invers. Atunci principul controlului implică în mod necesar principiul diviziunii: un lucru se poate întoarce împotriva altuia doar prin faptul de a fi divizat de acesta. Această diviziune și schimbare mecanică în opoziție, a fost înțeleasă de William Blake ca un rău. Poetul a vorbit despre „roțile lui Satan” și de „morile lui Satan”: „roată fără roată cu zimți tiranici/ Care sub constrângere se mișcă una pe alta”. Prin roată fără roată, Blake vorbește despre roata din afara roții, o roată care comunică celeilalte mișcarea, ca două roți zimțate, ideea fiind că o roată poate mișca o altă roată exterioară doar într-o direcție opusă cu a ei. Presupun că este destul de acceptabil pentru a fi considerat un mecanism. Devine „satanic” atunci când este o metaforă guvernantă și este folosită pentru a descrie și a organiza relațiile fundamentale. Împotriva „roții fără roată” satanice, Blake a așezat roțile Edenului, care sunt „roată în roată, care se rotesc libere în armonie și în pace”. Aceasta este „roata din mijlocul roții” din viziunea lui Ezechiel și este o imagine a armoniei. Faptul că această relație nu este mecanică îl cunoaștem din Ezechiel 1:21: „duhul ființelor era în roți”. Roțile opuse sunt contrare duhului creaturii vii.

Ceea ce s-a întâmplat, așa cum Blake a văzut corect și față de care a avut o frică explicabilă, a fost o schimbare fundamentală în relația umanității cu restul creației. Undeva între să spunem versurile lui Pope despre Lanțul Ființei în „Eseu asupra omului” și „Londra” lui Blake, mințile dominante au început să vadă rasa umană nu ca pe o parte sau ca membră a Creației, ci ca fiind în afara și opusă ei. Revoluția industrială a fost doar o parte a acestei transformări, dar este adevărat faptul că, atunci când au început să se învârtă roțile revoluției industriale, ele s-au rotit împotriva naturii, care a devenit numele întregii Creații, considerate inferioară umanității, precum și, întâmplător, împotriva a tot ceea ce înainte s-a crezut a fi deasupra umanității. Probabil că aceasta ar fi fost destul de sigur, dacă natura – adică, dacă tot restul Creației – ar fi fost, așa cum s-a propus, supusă pasiv scopului uman.

Bineînțeles că asta nu s-a întâmplat niciodată. După cum a prevăzut Blake și după cum știm acum, lucrurile cărora ne împotrivim se întorc împotriva noastră. Imaginea lui Blake cu roțile zimțate care se învârt într-o opoziție neînduplecată este foarte de potrivită, deoarece intrând în război față cu natura, acesta va riposta. Pământul poate răspunde zgândăririlor și înghiontirii noastre „doar cu primăvară” așa cum a spus e. e. cummings, dar dacă ciupim și înghiontim prea mult, poate să răspundă și cu inundații sau secetă, cu eroziune catastrofală a solului, cu epidemii și cu foamete. Multe dintre evenimentele pe care le numim „acte ale lui Dumnezeu” sau „accidente ale naturii” sunt pur și simplu răspunsuri naturale la provocările umane. Nu întotdeauna se întâmplă astfel. Nu vreau să insinuez că trăind în armonie cu natura putem evita inundații și furtuni, secete și cutremure sau erupții ale vulcanilor; vreau doar să subliniez, așa cum au făcut-o și mulți alții, că, trăind în opoziție cu natura, putem cauza calamități naturale pe care altfel le-am putea evita.

Problema pare să fie faptul că o economie umană nu își poate prescrie termenii pro-

priului succes. În aceste vremuri în care dorim să credem că oamenii sunt singurii autori ai adevărului, că adevărul este relativ și că judecățile de valoare sunt în întregime subiective este greu să spunem că o economie umană poate fi greșită și cu toate acestea avem motive bune, logice, practice să o facem. Într-adevăr, este posibil ca o economie umană să fie greșită – nu relativ greșită, cu sensul de „neajustată” sau inechitabilă conform unei definiții umane a corectitudinii sau slabă conform propriei definiții a scopurilor sale – ci absolut greșită, conform unor măsuri practice. Bineînțeles, dacă vedem economia umană ca fiind singura economie, îi vom vedea erorile ca fiind eșecuri politice și vom continua să vorbim despre „recuperare”. Doar atunci când gândim mica economie umană în relație cu Marea Economie începem să ne înțelegem greșelile așa cum sunt și să vedem semnificațiile calitative ale măsurilor noastre cantitative. Dacă vedem economia industrială în termenii Marii Economii atunci începem să înțelegem deșeurile și pierderile industriale nu ca pe un „compromis” sau ca pe niște „riscuri necesare”, ci ca pe o serie de costuri pe care, ca toate costurile, cineva, cândva le va suporta.

A crede că ne prescriem termenii propriului succes, că ne trăim viața separat sau ignorând Marea Economie sunt cele mai mari erori. Ele ne condamnă la o viață fără standarde care oscilează în confuzie inevitabilă de la meschina mulțumire de sine la meschina nemulțumire de sine. Dar, de vreme ce nu avem unde trăi decât în Marea Economie, fie că știm asta sau nu, problema de căpătâi e dacă acționăm corespunzător și nu doar cu privire la economie, ci și la viața umană însăși.

Este posibil să practicăm o economie mică, așa cum e cea prezentă, care este atât de lipsită de viziune și în care contabilitatea este un termen atât de limitat încât dă impresia că viciile sunt necesare și practic justificabile. Când facem din economia noastră o roată care merge în opoziție cu ceea ce numim „natură” stabilim competitivitatea ca principiu de bază în explicarea realității și în înțelegerea noastră privind economia. Facem, vrând-nevrând, din competitivitate o virtute. Dar competitivitatea ca principiu de bază și ca virtute impune o logică extrem de dificil, poate chiar imposibil de controlat. Acea logică explică motivul pentru care mașinile și hainele noastre sunt de calitate inferioară, „deșeurile” noastre sunt toxice și armele noastre de „apărare” sunt sinucigașe; explică motivul pentru care este atât de dificil să se tragă o linie între „întreprinderea liberă” și crimă. Dacă idealul nostru economic este profitul maxim cu responsabilitate minimă, de ce ar trebui să fim surprinși de faptul că atât de frecvent corporațiile sunt chemate în instanță și că furtul este în creștere? De ce ar trebui să fim surprinși atunci când descoperim că medicina a devenit o industrie exploatare, profitabilă direct proporțional cu viteza și indiferența ei mecanică? Oamenii care plătesc pentru produsele de proastă calitate și pentru serviciile nepăsătoare și oamenii care sunt furtați direct sunt toți victime ale jafului, singura diferență fiind că hoții patentati nu sunt vinovați de fraudă.

Pe de altă parte, în cazul în care ne vedem trăind în Marea Economie, sub imperiul necesității de a ne dezvolta mica economie umană în interiorul ei, respectându-i termenii, cu

roata cea mică învârtindu-se după roata cea mare, primindu-și identitatea și mișcarea din ea, atunci vedem și că virtuțile tradiționale sunt necesare și sunt justificabile practic. În plus idealul se schimbă, pentru că în Marea Economie, toate tranzacțiile contează și bilanțul nu „se închide” niciodată. Constatăm că nu ne putem permite un profit sau o putere maximă cu o responsabilitate minimă, deoarece, în Marea Economie, pierderile învinsului îl ating în cele din urmă pe câștigător. Acum idealul trebuie să fie „maximul bunăstării cu minimum de consum”, ceea ce definește și pretinde dragoste față de aproape. Competitivitatea nu poate fi principiul dominant fiindcă Marea Economie nu este o „parte” la care ne putem asocia și nici nu există astfel de „părți” în ea. Prin urmare, nu este „suma părților,” ci o apartenență a părților care se leagă indisolubil una de alta, care se datorează una alteia, care primesc semnificație și valoare una de la alta și de la întreg. Trebuie să fie luați în considerare „crinii de pe câmp” nu pentru că sunt crini sau pentru că sunt extraordinari, ci pentru că sunt membri împreună cu noi și, ca membri, noi și crinii suntem asemănători în câteva feluri esențiale.

A spune că în Marea Economie virtuțile sunt necesare și justificabile din punct de vedere practic înseamnă a le elimina din practica specializată, sfântă, condescendentă a virtuții care nu are umor, nu are sens și este intolerabilă față de beneficiarii ei. Pentru un om, o alegere bună în Marea Economie este să își înțeleagă apartenența la ea ca pe o vecinătate și să se vadă pe sine ca vecin. Sunt convins că virtuțile contează într-o vecinătate – „să-ți iubești aproapele ca pe tine însuși” implică ajutor din partea tuturor celor șapte – dar sunt la fel de sigur că într-o vecinătate virtuțile nu pot fi practicate ca atare. Cumpătarea nu are aparență sau acțiune de sine stătătoare, la fel este și justiția, prudența, curajul, credința, speranța sau caritatea. Ele pot fi doar angajate în anumite ocazii. „Cel care face un bine altuia,” spune William Blake, „trebuie să o facă în Detalii Amănunțite”. Adică, pentru a ne ajuta unul pe altul trebuie să trecem dincolo de caritatea rece a „binelui general” și să ne punem pe treabă acolo unde suntem:

„Muncește bine Detaliile Amănunțite, ai grijă de cei mici,
Iar cei care se află în suferință mult nu mai pot rămâne acolo
Doar de ne facem datoria: muncește bine pământul fecund”

Marea Economie, nu mica economie este cea care investește în detaliile amănunțite o importanță mare și finală. În Marea Economie, fiecare parte reprezintă întregul și e atașată de el; întregul este prezent în parte și în sănătatea ei. În opoziție, economia industrială încearcă întotdeauna și eșuează să facă fragmentele (părți pe care ea le-a stricat) să se adauge într-un întreg mereu fugar.

Munca plasată autentic și înțeleasă în interiorul Marii Economii schimbă virtutea în virtuozitate – adică în abilitate, sau competență tehnică. Nu are rost să ne ajutăm vecinii la muncă dacă nu știm cum să muncim. Atunci când virtuțile sunt practicate corect în Marea Economie, nu le numim virtuți. Le numim agricultură bună, îngrijirea corectă a pădurilor, tâmplărie bună, administrație bună, țesut și cusut bun, construirea corectă a casei, îngrijirea corectă a copiilor și așa mai departe. Principiile generale sunt cufundate în particularitățile

îndatoririlor lor față de lume. Lao Tzu a văzut că aparența virtuților ca atare, în mod abstract, este indiciul pierderii lor:

„Atunci când oamenii au pierdut din vedere felul în care trăiesc
Au apărut codurile iubirii și ale onestității...
Atunci când diferențele au slăbit legăturile familiale,
Au apărut tații binevoitori și fii ascultători;
Și când pământurile au fost dezbinat și greșit guvernate,
Au apărut agenți lăudați drept loiali.”

Aceste rânduri pot fi citite ca o formulare elaborată a avertizării împotriva aparențelor binelui de la începutul celui de-al șaselea capitol din Matei.

Munca micii economii, atunci când este plasată cu pricepere în interiorul Marii Economii, detaliază amănunțit virtuțile și pune principiile în practică; în măsura în care face asta, se debarasează de specializare. Economia industrială necesită specializarea extremă a muncii – separarea dintre muncă și rezultate ei – deoarece ea dăinuie pe baza unor diviziuni de interese și trebuie să nege înrudirea fundamentală a producătorului și a consumatorului, a vânzătorului și a cumpărătorului, a proprietarului și a muncitorului, a muncii, muncitorului și produsului, a materialului și produsului obținut din el, a naturalului și a artificialului, a gândurilor, cuvintelor și faptelor. Separați de aceste înrudiri, artiștii și savanții specializați se identifică drept „observatori” sau „observatori obiectivi” – adică persoane care privesc din afară, fără să aibă nicio responsabilitate sau implicare. Dar artele și științele industrializate sunt false, diviziunea lor este o minciună deoarece nu există o specializare a rezultatelor.

Nu există niciun „privitor din afară” al Marii Economii, nicio evadare în specializare sau generalizare și nicio „pauză.” Nici chiar insignifianța nu e o scăpare, deoarece în cazul comunității Marii Economii fiecare lucru are semnificație; orice facem contează. Dacă nu servim ceva care are coerență și durabilitate înseamnă că servim ceea ce dezintegrează și distruge. Putem presupune că suntem în afara comunității care ne include, dar această supoziție afectează comunitatea – și bineînțeles și pe noi, împreună cu ea.

În economia industrială, artele și științele sunt „profesii” specializate, fiecare având limbajul ei și nu comunică una cu alta. Dar Marea Economie propune artele și știința comunității: moduri de a face lucrurile și moduri de a cunoaște care nu pot fi divizate unul de altul sau în interiorul fiecăruia și care folosesc limbajul comun al comunităților în care sunt practicate.

(1988)

Activitatea culturii locale

Timp de mulți ani, plimbările mele mă purtau spre un gard vechi dintr-un lăniș dintr-o pădure, locul unde a fost cândva ferma bunicului meu. O găleată galvanizată turtită atârna de un par al gardului, aproape de marginea lănișului. Niciodată nu treceam pe acolo fără să mă uit înauntru. Pentru că ce se petrecea în acea găleată era cel mai spectaculos lucru pe care îl cunosc, cel mai mare miracol de care am auzit vreodată: producea pământ. Vechea găleată a atârnat acolo timp de mai multe toamne, frunzele au căzut în jurul ei, iar câteva în ea. Au căzut în ea ploii și zăpezi, iar frunzele căzute au menținut umezeala și au putrezit. Au picat acolo alune, sau au fost cărate înauntru de veverițe; șoarecii și veverițele au mâncat miezul alunelor și au lăsat coaja; ei și alte animale și-au lăsat acolo excrementele; insectele au zburat în ea și au murit și s-au degradat; păsările au rătăcit în ea și și-au lăsat și ele excrementele și probabil și o pană sau două. Această activitate încheie a creșterii și a morții, a gravității și a degradării care este activitatea principală a lumii, a produs acum pe fundul găleții câțiva centimetri de humus negru. Mă uit cu fascinație în găleată deoarece sunt și eu un fel de fermier și un fel de artist și recunosc acolo o lucrare de artă și o agricultură care îmi este cu mult superioară, mie și oricărui om. Am văzut același proces la lucru și pe vârful bolovanilor din pădure și a acționat din cele mai vechi timpuri pe majoritatea suprafețelor terestre din lume. Toate creaturile mor în el și trăiesc din el.

Vechea găleată a creat un pământ mult mai bun decât ai putea cumpăra astăzi. Cred că atârna de acel par de vreo cincizeci de ani. Cred acest lucru deoarece, când eram mic, am auzit povestea unei găleți care nu poate fi alta decât aceasta. Câțiva din angajații de culoare ai bunicului meu au ieșit într-o dimineață de primăvară să ardă o miște de tutun și au luat niște ouă să le fiarbă pentru cină. Când a venit momentul cinei și au căutat ceva în care să fiarbă ouăle, au găsit doar o găleată veche în care fusese odată smoală. Apa fierbinte a înmuiat depunerile de smoală și unul dintre ouă a ieșit negru. Muncitorii au făcut multe glume pe seama cui va mânca oul negru, distrându-se pe în miezul zilei de muncă. Omul care a trebuit să mănânce oul negru a fost Floyd Scott, de care îmi amintesc foarte bine. În găleată încă se mai văd bucăți uscate de smoală.

Oricât de neînsemnat este semnul de hotar al găleții, nu este unul oarecare. Este unul din semnele prin care îmi recunosc regiunea natală și pe mine însumi. Și pentru mine este incredibil de sugestiv felul în care colectează frunze și alte resturi care cad în timp. Găleata colectează, în același timp, și povești, așa cum alunecă ele prin timp. Este irezistibil de metaforic. Face în mod pasiv ceea ce comunitatea umană trebuie să facă în mod activ și cu mare atenție. Și o comunitate omenească trebuie să adune foi de istorie și povești și să le valorifice. Trebuie să construiască solul și îi construiască o memorie de sine – prin învățături, povești și cântece – care vor deveni cultura sa. Aceste două moduri de acumulare, al solului local și al culturii locale, sunt intim legate unul de altul.

În pădure găleata nu reprezintă o metaforă, ci pur și simplu arată ce se întâmplă întotdeauna în pădure dacă este lăsată în pace. Bineînțeles, în majoritatea locurilor din regiunea unde locuiesc eu comunitatea umană n-a lăsat pădurile în pace. Au tăiat copacii și i-au înlocuit cu pășuni și cu recolte. Dar aceasta nu a revocat legea pădurilor care spune că pământul trebuie protejat de un strat de vegetație și că ceea ce a crescut în ani trebuie să se reîntoarcă – sau să fie returnat – pământului ca să poată putrezi și forma pământ. O cultură locală bună, în una dintre funcțiile ei cele mai importante, este o colecție de amintiri, de moduri, de abilități necesare pentru observarea, în limitele vieții domestice, a acestei legi naturale. Dacă o cultură locală nu poate conserva și îmbunătăți solul local, atunci, așa cum ne informează și rațiunea și istoria, comunitatea locală va decădea și va pieri și natura își va relua activitatea de formare a solului.

Prin urmare, o comunitate umană, dacă vrea să aibă o viață lungă, trebuie să exercite un fel de forță centripetală făcând ca solul și amintirile locale să rămână pe loc. Practic, societatea umană nu are nicio altă activitate mai importantă ca aceasta. O dată ce am înțeles acest principiu, putem doar să ne alarmăm când vedem cât de tare este ignorat. Deoarece, cu toate că societatea noastră actuală generează o forță centripetală de mare putere, aceasta nu este o forță locală, ci una centrată, aproape în mod exclusiv, în marile noastre orașe comerciale și industriale, care, în mod irezistibil, au atras spre ele atât produsele de la sat cât și oamenii și talentele comunităților de la sat.

Există în societatea noastră, așa cum se poate presupune, o forță compensatorie centrifugală care, de asemenea, funcționează, dar aceasta returnează satului nu rămășițele culturilor pământului pentru a fertiliza câmpurile, nu învățăturile și experiența unei lumi mai bune gata să treacă la treabă pe plan local și nici chiar – sau nu foarte des – o compensație financiară corectă. În schimb se returnează bunuri fabricate care au prețuri exagerate, poluare sub diferite forme și gunoi. Un depozit de deșeuri la granița zonei Kentucky, unde se află și satul meu natal, primește zilnic în jur de optzeci de mașini de gunoi. Între cincizeci și șaizeci din aceste mașini vin din orașele New York, New Jersey și Pennsylvania. Prin urmare, rezultatul fenomenalei productivități moderne a zonelor rurale este o zonă decăzută, care zilnic devine din ce în ce mai neplăcută și, inevitabil, mai puțin productivă.

Orașele, care au impus o astfel de inversiune a forțelor asupra zonelor de la sat, nu au putut să se ferească de aceleași consecințe. Orașul tipic modern este înconjurat de un cerc de suburbii îmbeșugate, măcinându-și calea spre exterior, ca și pecinginea, lăsând așa-zisul centru al orașului pustiu, murdar, urât și periculos.

Plimbările mele pe dealuri și pe vâlcelele din jurul casei mele m-au făcut să conștientizez inevitabil că trăiesc într-o zonă care se micșorează. Zona rurală a fost și este în continuare redusă prin marele proces al centralizării reprezentat de economia noastră națională. În timp ce mă plimb, întotdeauna îmi amintesc de formarea înceată și răbdătoare a solului din pădure. Și îmi aduc aminte de evenimente și de oamenii din viața mea – deoarece,

după atâta timp, plimbările mele sunt evenimente culturale. Dar sub pomi sau pe câmp văd și șanțurile și cicatricile vindecate sau vindecându-se sau altele prospete, lăsate de exploatări forestiere neglijente și de îngrijirea proastă a pământului. Văd zidurile de piatră care se surpă și gardurile de sârmă care ruginesc din anii 1930. La întoarcere, prin pădurișul crescut în vâlcele văd hambare încovoiate și prăbușite, case goale, în ruină, hornuri și fundații rămase din construcții care acum nu mai există. Pe măsură ce mă uit la această dovadă a vieții umane greșit fundamentate, epuizate și distruse, încerc să înțeleg, să îmi fac o idee de cum a fost acest loc la început: semeții stejari și fagii și nucii, alunii și arțarii, teii și frasinii și liriiodendronii înălțându-se într-o frumusețe și demnitate acum inimaginabile, solul negru pe care creșteau, la fel de greu de imaginat, întinzându-se jos la poalele lor – un drept nativ incalculabil care a fost vândut pe bani, din care majoritatea nici nu au ajuns la noi. Majoritatea banilor câștigați din produsele acestui loc a dispărut în buzunarele oamenilor din orașe îndepărtate care nu au produs nimic dintre acestea.

Dacă plimbările mele mă duc de-a lungul drumurilor sau al izvoarelor, văd și gunoiul și vechiturile, fabricate neglijent și aruncate nepăsător deoparte, sticle și cioburi, plasticul și aluminiul care vor rămâne aici mai mult decât vor trăi copacii – probabil mai mult decât viața speciei noastre. Și știu că și acesta este încă un lucru pe care trebuie să îl arătăm ca să dovedim că am participat la economia americană, deoarece majoritatea banilor câștigați pe aceste lucruri au fost de asemenea făcuți altundeva.

Ar fi un pic mai plăcut pentru oamenii din zonele rurale dacă ar putea da toată vina pe orașeni. Dar vechea opoziție între sat și oraș – cu toate că este adevărată, și din punct de vedere economic chiar foarte adevărată, deoarece zona rurală este mai mult decât oricând o colonie a orașului – este prea simplă pentru a explica problema. Oamenii din zona rurală trăiesc tot mai mult ca cei de la oraș și astfel își încuviințează propria lor ruină. Tot mai mulți oameni din zona rurală permit, asemeni celor de la oraș, ca standardele lor economice și sociale să fie stabilite de televiziune, de agenți de vânzare și de experți din exterior. Gunoiul nostru se amestecă cu gunoiul din New Jersey la groapa noastră de gunoi locală și va fi greu de spus care cui aparține.

Pe măsură ce comunitatea locală se degradează odată cu economia locală, peste zonele rurale se stabilește o amenzie generală. Pe măsură ce solul expus și disprețuit e spălat de ploii, tot așa cunoștințele și amintirile locale se îndreaptă spre orașe sau sunt uitate datorită influenței discursului omogen de vânzări, a diversității și a educației. Această pierdere a înțelepciunii și memoriei locale – adică a culturii locale – a fost ignorată sau amortizată ca unul dintre cele mai ieftine „prețuri al progresului” sau a devenit afacerea folcloriștilor. Cu toate acestea, cultura locală are o valoare și o parte a acestei valori este de ordin economic. Acest lucru poate fi demonstrat destul de bine.

De exemplu, atunci când o comunitate își pierde memoria, membrii ei nu se mai cunosc între ei. Cum să se cunoască dacă au uitat sau dacă nu au aflat niciodată poveștile fiecăruia? Dacă nu își cunosc poveștile cum pot să aibă încredere unul în altul? Oamenii care

nu au încredere unul în altul nu se ajută unul pe altul și chiar se tem unul de altul. Aceasta este situația dificilă în care am ajuns acum. Datorită neîncrederii și suspiciunii generale, nu numai că pierdem ajutorul și camaraderia celuilalt, ci trăim și sub amenințarea de a fi dați în judecată.

Nu avem încredere în „funcționarii publici” deoarece știm că ei nu ne respectă. Și nu ne respectă, din câte înțelegem, pentru că nu ne cunosc, nu ne știu poveștile. Ei se așteaptă să îi dăm în judecată dacă fac vreo greșală, așa că trebuie să se asigure, iar acest lucru îi costă și pe ei și pe noi. Doctorii dintr-o comunitate rurală trebuie să își trimită pacienții la specialiștii de la oraș, nu neapărat pentru că ar crede că greșesc diagnosticul, ci pentru că știu că nu sunt infailibili și trebuie să se protejeze de procese, iar aceasta ne costă scump.

Administrația din zona mea, care are o populație de aproximativ zece mii de oameni, plătește o asigurare de garanție premium anuală de 34.000\$. Adăugați la această sumă asigurările care sunt plătite de fiecare persoană a cărei profesie prezintă „un risc” în comunitate și vă veți da seama de povara pe care o cărăm. Valoarea bugetului câtorva familii cu un trai decent este plătită anual firmelor de asigurări pentru un serviciu care este doar negativ și provizoriu.

Toți acești bani sunt pierduți pentru noi prin eșecul comunității. După cum știm, o comunitate bună se asigură prin încredere, prin bună-credință și bunăvoință, prin ajutor reciproc. Cu alte cuvinte, o comunitate bună reprezintă o bună economie locală. Depinde de ea însăși pentru multe din nevoile ei esențiale și astfel este, ca să spunem așa, modelată din interior – spre deosebire de majoritatea populațiilor moderne care depind de achiziționarea de la distanță a aproape tot ce se poate, fiind astfel modelată din exterior prin scopurile și influența agenților de vânzări.

Într-o duminică după-amiază, cu câțiva ani în urmă, mă plimbam cu un prieten mai în vârstă. Am trecut pe la cabana de bârne ruinată care aparținuse bunicilor și străbunicilor lui. Casa a stârnit amintirile prietenului meu și mi-a povestit cum oamenii de demult obișnuiau să se viziteze seara unul pe altul, mai ales în lungile seri de iarnă. În partea noastră de țară exista un fel de instituție cunoscută drept „statul până la ora culcării”. După cină, când nu erau prea obosiți, vecinii traversau câmpurile ca să se viziteze unul pe altul. Făceau floricele din porumb, spunea prietenul meu, mâncau mere și povesteau. Își spuneau povești unul altuia. După câte știam și eu, își spuneau povești pe care le mai auziseră deja cu toții. Câteodată povesteau unii despre alții sau despre ei înșiși, trăind din nou în amintire și păstrându-și astfel amintirile vii. Printre cei care ascultau aceste povești erau întotdeauna și copiii. Când venea timpul de culcare, vizitatorii își aprindeau felinarele și mergeau acasă. Prietenul meu mi-a povestit asta, s-a gândit puțin și apoi a spus: „Aveau orice, numai bani nu”.

Erau săraci, așa cum au fost și sunt adesea oamenii de la sat, dar se aveau unul pe altul, își aveau economia locală în care se ajutau unul pe altul, aveau mângâierea celuilalt la nevoie și își aveau poveștile, istoria adunate în acel loc. A avea orice, numai bani nu înseamnă a avea multe. Iar oamenii din zilele noastre rămân uimiți când se gândesc la acei vecini care își țineau

de urât o seară întregă fără să aibă vreo distracție importată sau fără a asculta măcar un minut vreun discurs de vânzări.

Majoritatea urmașilor acelor oameni s-au mutat, parțial datorită eșecurilor culturale și economice pe care le-am menționat mai devreme și majoritatea nu mai stau seara să vorbească cu nimeni. Majoritatea se uită la televizor până la ora culcării, expunându-se la fiecare câteva minute unor discursuri de vânzări. Mesajul programelor de televiziune și al reclamelor este că privitorii ar trebui să cheltuiască tot ce trebuie pentru a fi ca toți ceilalți.

Prin televiziune și prin alte mijloace publice suntem încurajați să credem că suntem mult mai avansați decât statul până la ora culcării cu vecinii pe o creastă în Kentucky și sigur mai avansați decât orice am fi fost înainte. Dar dacă, de exemplu, ar apărea o pană de curent de 48 de ore ne-am afla în împrejurări mult mai înapoiate decât strămoșii noștri. Pentru început, ce am face ca să ne distrăm? Ne-am spune povești? Dar mulți dintre noi nici măcar nu mai vorbim unul cu celălalt, darămite să ne mai spunem și povești? Acum ne spunem povestea, în mare parte, doctorilor, avocaților, psihologilor, asiguratorilor sau poliției, nu vecinilor, pentru plăcerea lor (și a noastră). Poveștile care ne distrează acum sunt create pentru noi în New York sau în Los Angeles sau în alte centre ale acestui fel de comerț.

Dar o pană de curent de 48 de ore ar implica niște lipsuri inimaginabile. Ar fi dificil de călătorit, mai ales în orașe. Majoritatea activităților fundamentale nu ar putea fi făcute. Școlile noastre moderne fără geamuri sau alte clădiri de acest fel care depind de aer condiționat nu ar putea fi folosite. Frigiderul nu ar funcționa; mâncarea s-ar strica. Ar fi dificil sau chiar imposibil să se pregătească mâncarea. Dacă s-ar întâmpla iarna, sistemele de încălzire nu ar merge. La sfârșitul celor 48 de ore multora dintre noi ne va fi foame.

O astfel de calamitate (și este una modestă, dintre cele pe care timpul nostru le-a făcut posibile) ne va arăta cât de departe trăim majoritatea față de sursele culturale și economice și cât de mult am distrus fundamentele vieții locale. Ne-ar arăta cât de mult ne-am îndepărtat de viața centrată local, de comunități ca cea descrisă de prietenul meu – o viață bazată, în mare măsură, pe ceea ce acum numim energie solară, care este descentralizată, democratică, curată și gratuită. Dacă observăm că o mare parte din diferența despre care vorbim poate fi explicată drept o creștere a dependenței de sursele de energie care sunt centralizate, nedemocratice, murdare și scumpe, vom fi realizat un fel de parabolă istorică. Cum s-a întâmplat aceasta? Existe multe motive. Unul din cele mai importante este că peste tot în țara noastră succesiunea locală a generațiilor s-a întrerupt. Putem urmări această schimbare printr-o serie de povestiri pe care le putem considera pietre de hotar culturale.

Aproape pretutindeni în literatura noastră, era normal ca generațiile să se succedă una înlocuind-o pe cealaltă. Povestirile memorabile apăreau atunci când succesiunea nu mai avea loc sau devenea dificilă sau era cumva amenințată. Norma este dată de Psalmul 128, în care succesiunea este privită ca fiind una din recompensele celui neprihănit: „să-i vezi pe fiii fiilor tăi! Pacea să fie peste Israel!”

Dorința de a obține acest rezultat pare să fi fost universală. Este dominantă și în

„Odiseea”, în care dorința lui Odiseu de a se întoarce acasă este privită ca fiind firească. Și această povestire e de asemenea preocupată de psihologia succesiunii familiei. Telemah, fiul lui Odiseu se maturizează pregătindu-se pentru întoarcerea tatălui care a lipsit foarte mult timp. Se pare chiar că lui Odiseu i se permite să se întoarcă acasă datorită realizărilor fiului său care a ajuns să fie destul de matur să poată merge în căutarea lui. Mult după întoarcerea tatălui și a fiului, viața lui Odiseu va fi completă, așa cum știm din profeția lui Tiresias în cartea a XI-a, care este asemănătoare cu Psalmul 128:

O moarte pe mare
blândă ca această mână de ceață va veni peste tine
atunci cât vei fi obosit de zile,
megieșii tăi vor fi în pace binecuvântată în jurul tău.

Biblia pune accent pe ceea ce este înțeles ca succesiune normală în istorisiri cum sunt cele ale lui Avraam, Isaac și Iacov, sau ca cea a lui David și a lui Solomon în care fiii duc la sfârșit lucrarea sau destinul tatălui lor. Pilda fiului risipitor este pregătită de astfel de istorisiri din Vechiul Testament precum cea a lui Iacov, care greșește, se întoarce, este iertat și își ia locul în descendența familiei.

De-a lungul vieții sale de scriitor, Shakespeare a fost preocupat de tema separării și a reunirii dintre părinți și copii. Cu această temă deschide „Comedia erorilor” și încă se gândește la ea atunci când scrie „Regele Lear”, „Pericle” și „Furtuna”. Atunci când regele Lear pășește pe scenă cu Cornelia, moartă în brațele lui, tema reîntoarcerii este împlinită, dar de data aceasta prin tragedie.

Poemul lui Wordsworth, „Michael”, scris în 1800, descinde din aceeași idee. Este povestea fiului risipitor, iar reîntoarcerea încă este privită ca normă; înainte de plecarea băiatului, el face un „legământ” cu tatăl său să se întoarcă acasă ca să continue viața tatălui ca cioban pe pășunile lor ancestrale. Dar tema străveche prezintă aici două diferențe importante: fiul pleacă de acasă din motive economice și nu se mai întoarce. Bătrânul Michael, tatăl, a fost de mult „legat/ De garanția fiului fratelui său”. Acest nepot a eșuat în afacerile lui, iar Michael „este chemat să achite penalitățile”. În loc să facă acest lucru vânzând o parte din proprietatea lor, părinții, care sunt în vârstă, decid că trebuie să își trimită fiul să muncească la o rudă din oraș ca să câștige banii necesari. Toți oamenii de la sat sunt săraci, acasă nu se pot câștiga bani. După ce fiul va achita datoria petru teren, se va întoarce să „îl ia în posesie, liber ca vântul/ care trece pe deasupra sa”. Dar fiul merge la oraș, este corupt viața de acolo și în cele din urmă comite o infracțiune și este forțat „să își caute o ascunzătoare dincolo de mare”.

„Michael” este un fel de cumpănă culturală. Duce mai departe tema reîntoarcerii care apare de la începuturile culturii vestice, dar întoarcerea este acum doar o dorință și o amintire, în poezie ea nu mai are loc. Datorită acestui eșec, vedem în „Michael” nu doar o istorioară locală din Țara Lacurilor, din Anglia, ceea ce și este, ci istoria familiilor rurale din națiunile industrializate din timpul lui Wordsworth până astăzi. Copiii merg la oraș din motive impuse de economia externă și nu se mai întorc; în cele din urmă părinții mor și terenul familiei, ca

și cel al lui Michael, este vândut unui străin. Până acum aceasta s-a întâmplat de milioane de ori.

Transformarea vechii istorisiri este aproape încheiată. În general, societatea noastră a uitat sau a repudiat tema întoarcerii. Tinerii cresc încă în regiuni rurale, pleacă la oraș și nu se mai întorc. Dar acum acest lucru este simțit ca ceva ce trebuie făcut. Acum norma este plecarea fără întoarcere. Iar acest lucru se aplică și familiilor de la oraș și celor de la sat. În economia urbană prezentă, succesiunea părinte-copil este posibilă doar printre cei care sunt privilegiați din punct de vedere economic. Foarte probabil ca vlăstarele subalternilor din industrie să nu continue munca părinților lor și nu au niciun motiv să își dorească să o facă. Nu vom avea un „Michael” industrial, în care să se considere tragic faptul că fiul nu își urmează tatăl la banda de producție.

Conform noului standard, destinul copilului nu este să își urmeze părinții, ci să fie mai modern decât ei; succesiunea a lăsat loc saltului în evoluție. Iar această normă este instituționalizată nu în frumoase istorisiri locale, ci în sistemul de educație. Școlile nu mai sunt orientate spre moștenirea culturală, pe care ar avea datoria să o transmită mai departe neștirbită, ci spre carieră, adică spre viitorul copilului. Prin urmare, orientarea este în mod necesar teoretică, speculativă și mercenară. Copilul nu este educat să se întoarcă acasă și să fie de folos locului și comunității, el sau ea sunt educați să își părăsească locul natal și să câștige bani pentru un viitor provizoriu care nu are nimic de-a face cu locul sau cu comunitatea. Iar părinții cu copiii la se trezesc separați de copiii lor și puși în situația de a nu le mai fi utili, din pricina intervenției noilor tehnici, tehnologii, metode și limbaje educaționale. Sistemele școlare inovează la fel de compulsiv și cu aceeași înflăcărare ca fabricile. Nu este de mirare că, în aceste circumstanțe, „profesorii” tind să îi privească pe părinți ca având o influență defavorabilă asupra copiilor și doresc să îi ia de acasă cât de curând posibil. Iar mulți părinți într-adevăr descoperă că propriii lor copii sunt o povară acasă, căci nu au acolo nicio muncă utilă de făcut și se bucură să îi dea pe mâna statului pentru a fi folosiți în viitor. Măsura în care această ordine a lucrurilor este acum dominantă este sugerată de un articol recent dintr-o revistă care vorbește despre descoperirea a ceea ce se pretinde a fi o nouă idee:

„Idea că părintele poate fi acasă un profesor a atras atenția educatorilor... Părinții nu trebuie să fi absolvit la Harvard sau la Yale ca să își ajute copiii să învețe și să realizeze lucruri”

Deci ideea unui cămin în care copilul poate învăța devine ideea unui „educator” de profesie care își arogă această descoperire. Casa, așa cum subliniază articolul, nu trebuie să fie un loc în care copiii pot învăța singuri, ci un loc în care sunt învățați de către părinți urmând instrucțiunile „educatorilor” profesioniști. De fapt Institutul Home and School, Inc. din Washington D. C. (cunoscut, bineînțeles, ca „HSI”) a fost fondat „pentru a arăta... cum pot să se implice familiile în educația copiilor lor”.

Prin astfel de metode, nucleul familiei și al comunității a fost invadat de organizații, la fel ca nucleele celulelor și atomilor. Și trebuie să fim atenți pentru a vedea că vechile centre

culturale ale familiei și ale comunității au fost făcute vulnerabile la această invazie din pricina eșecului lor ca economii. Dacă nu există o economie a familiei sau a comunității, atunci membrii familiei și vecinii nu își mai sunt de folos unii altora. Atunci când oamenii nu își mai sunt de folos unii altora, forța centripetă a familiei și a comunității eșuează și oamenii ajung să fie dependenți de economii și de organizații exterioare. Hegemonia profesioniștilor și a profesionismului se ridică pe baza eșecului local și de atunci înainte localul, regiunea există doar ca piață pentru bunurile de consum și ca sursă de „materie primă,” umană și naturală. Școlile locale nu mai servesc comunității locale, ci economiei guvernului și guvernământului economiei. Spre deosebire de comunitatea locală, guvernul și economia nu pot fi slujite cu afecțiune, ci doar cu zel profesional sau plictiseală profesională. Profesionism înseamnă mai mult interes în salarii și mai puțin interes în ceea ce este cunoscut ca disciplină. Și astfel ajungem la ideea, repetată la nesfârșit în mass-media, că educația poate fi îmbunătățită prin salarii mai mari pentru profesori – ceea ce poate fi adevărat, dar educația nu poate fi îmbunătățită, așa cum sugerează mult prea des susținătorii, doar prin salarii mai mari. De asemenea trebuie să existe plăcerea de a învăța și dragostea față de tradiția culturală și față de excelență – iar această dragoste nu poate exista, deoarece nu ar avea sens, dacă nu există dragoste față de un loc și față de o comunitate. Fără această dragoste, educația este doar un import în comunitatea locală a unui model de „formare de carieră” definit de la centru și proiectat pentru a facilita exportul tinerilor de carieră.

Atunci, copiii noștri sunt educați să plece de acasă, nu să stea acasă, iar costurile acestei educații au fost mult prea puțin recunoscute. Unul dintre costuri este cel psihologic, iar altul este atât cultural, cât și ecologic.

Cursul natural sau normal al creșterii umane trebuie să înceapă cu un fel de rebeliune împotriva părinților, deoarece este foarte clar că nu poți crește dacă rămâi copil. Dar copilul, în procesul de rebeliune și de obținere a independenței emoționale și economice la care ar trebui să conducă rebeliunea, ajunge în final să își înțeleagă părinții ca pe niște semeni umani și confrăți de suferință și, într-o anumită măsură, se întoarce la ei ca prieten, iertat și iertând inevitabilele greșeli a vieții de familie. Acesta este vechiul standard.

Noul standard, după care copilul pleacă de acasă ca student și nu se mai întoarce niciodată întrerupe vechiul curs al maturizării în punctul rebeliunii, iar copilul poate să rămână blocat în adolescență, neajungând niciodată la reconciliere sau la prietenie cu părinții. Bineînțeles, astfel de întoarcere și reconciliere nu pot fi obținute fără recunoașterea nevoilor practice mutuale. Cu toate acestea, în economia actuală în care dependențele individuale sunt atât de exterioare familiei și comunității, membrii familiei nu au nicio nevoie sau utilizare practică reciprocă. De aici rezultă inutilitatea recentă a încercărilor de a obține o reconciliere pur psihologică și emoțională.

Iar această interpunere a rebeliunii și apoi a distanței geografice și ocupaționale între părinți și copii poate justifica ciudata intensitate emoțională pe care societatea noastră o atașează inovației. Se pare că noi urâm tot ceea ce a fost înainte, cam tot așa cum adolescentul

urăște regulile părintești și privim demodarea a ceea ce a fost ca pe un un fel de răzbunare. Numai astfel putem explica importanța obsesivă pe care industria o dă „modelului anului,” sau preocuparea „educatorilor” profesioniști pentru inovație teoretică și metodologică. În același mod, în literatura modernă punem de mulți ani accentul pe „originalitate” și pe „anxietatea influenței” (o teorie critică adolescentină) spre deosebire de, să spunem, admirația filială a lui Spenser pentru Chaucer sau Dante sau Virgil.

Dar dacă noul standard întrerupe dezvoltarea relației dintre copii și părinți, aceeași întrerupere, ramificându-se într-o comunitate, distruge continuitatea și astfel integritatea vieții locale. Pe măsură ce copiii pleacă, generație după generație, locul își pierde amintirile, adică istoria și cultura. Iar istoria locală, dacă reușește să supraviețuiască, își pierde locul. Nu are nicio importanță faptul că istoricii, folcloriștii și antropologii adună cântece, istorisiri și învățături care constituie cultură locală și le depozitează în cărți și arhive. Ei nu pot aduna și arhiva – pentru că nu pot cunoaște – tiparul amintirilor care poate supraviețui doar într-o comunitate vie, aparținând unui loc anume. Acesta este modelul care reprezintă viața culturii locale și care o aduce în minte cu plăcere și în mod util. Separat de reperele și evenimentele locale, cultura locală poate fi subiectul curiozității sau al studiului, dar în același timp e moartă.

Pierderea culturii locale, este, în parte, o pierdere practică, dar și o pierdere economică. Aceasta se întâmplă deoarece o astfel de cultură conține și transmite generațiilor următoare istoria modului în care un anumit loc a fost exploatat și informațiile despre cum trebuie trăit în acel loc și cum trebuie folosite resursele sale. În al doilea rând, tiparul amintirii implică afecțiune față de loc și respect pentru el, deci, în cele din urmă, cultura locală va transmite cunoașterea felului în care un anumit loc trebuie exploatat cu dragoste și corect, cu porunca implicită de a-l folosi doar cu dragoste și corect. Singurul „manual de operare pentru nava pământ” adevărat și eficient nu este o carte pe care vreun om o va putea scrie vreodată, ci e compus din sute de mii de culturi locale.

În lipsa unei culturi locale autentice, un loc este expus exploatării și în final distrugerii de la centru. De exemplu, am ascultat recent un interviu la radio cu decanul unei faimoase facultăți de agricultură. El a fost întrebat ce am învățat din seceta de vara trecută. El a răspuns că „noi” trebuie să dezvoltăm plante care sunt mai rezistente la secetă și că avem nevoie de o „plasă de siguranță” din partea guvernului pentru fermieri. Ar fi putut spune că fermierii trebuie să își reanalizeze fermele și împrejurimile prin prisma secetei și să se gândească din nou la subiecte ca diversificarea, dimensiunea parcelei și ajutorarea reciprocă a vecinilor. Dar nu a spus acest lucru. Pentru el, seceta a fost doar o oportunitate pentru corporațiile agricole și pentru guvern prin care fermierii și comunitățile rurale pot deveni și mai dependenți de economia care îi distruge. Acesta este un exemplu la fel de bun ca oricare altul privind gândirea centralizată a unei economii centralizate – la care singurul răspuns eficient pe care îl cunosc este o comunitate locală puternică cu o economie locală puternică și o cultură locală puternică.

Deja de mult timp ipoteza predominantă este aceea care spune că, dacă un popor este în regulă, atunci toate localitățile sale vor fi și ele în regulă. Eu nu prea găsesc motive să cred că acest lucru este adevărat. În prezent atât economia națiunii, cât și cea națională trăiesc pe cheltuiala localităților și comunităților locale – așa cum au motive să creadă toți oamenii din orașele mici și din regiunea rurală. În America rurală, care este în multe feluri o colonie formată din ceea ce gândește guvernul și corporațiile despre o națiune, majoritatea dintre noi am experimentat pierderile despre care am vorbit: plecarea tinerilor, dispariția solului, a altor așa-numite resurse naturale și a memoriei locale. Ne simțim din ce în ce mai aglomerați într-un prezent fără dimensiuni, în care trecutul este uitat și viitorul, chiar și în cele mai optimiste „proiecții”, este amenințător și de temut. Cine își poate dori un viitor care este determinat în întregime de scopurile celor mai bogați și mai puternici și de capacitățile mașinilor?

Rămân deci două întrebări: Este posibilă o schimbare în bine? Și cine are puterea să facă o astfel de schimbare? Eu încă mai cred că o schimbare în bine este posibilă, dar mărturisesc că această credință a mea este parțial speranță, parțial credință. Nimeni din cei care speră într-o îmbunătățire nu ar trebui să nu vadă și să nu respecte semnele care spun că ne apropiem de un fel de cascadă istorică, după care, dacă nu ne schimbăm gândirea, nu vom putea schimba nimic. Știm că oricând un eveniment ecologic, sau tehnologic sau politic pe care l-am permis ne va lua puterea de a face o schimbare și ne va lăsa doar cu simpla necesitate de a ne supune. Dincolo de aceasta, cele două întrebări devin una singură: posibilitatea schimbării depinde de existența unor oameni care au puterea de a se schimba.

Apartine această putere formei de guvernământ național? Mie mi se pare destul de îndoielnic. Oricine a citit ziarele din timpul recente campanii prezidențiale trebuie să fi înțeles foarte clar că la cel mai înalt nivel de guvernământ nu există nicio discuție politică, la modul propriu. Există probabilitatea să ne ajute corporațiile? Știm, din îndelungată experiență, că niciodată companiile nu își asumă o responsabilitate care nu le e impusă cu forța de guvern. Rapoartele privind corporațiile redau mult prea clar pagube verificabile pentru a ne permite să ne așteptăm la prea multe de la ele. Să ne uităm la universități pentru ajutor? Ei bine, universitățile sunt din ce în ce mai mult slujitoarele guvernului și ale corporațiilor.

Majoritatea oamenilor de la oraș presupun că totul este bine. Ei trăiesc prea departe de sursele exploatare și puse în pericol ale economiei lor ca să trebuiască să presupună contrariul. Unii oameni de la oraș devin deranjați de contaminarea aerului, a apei și a mâncării, ceea ce este promițător, dar nu sunt destui ca să conteze. Există prea multe probleme în „orașele din interior” ca ele să poată deveni locuri ale schimbării. Evident, în ele are loc o schimbare, dar este o schimbare disperată și distructivă. Pentru a desăvârși exploatarea de către alți oameni, oamenii din „orașele centrale” se distrug pe ei și locurile lor.

Eu cred că dacă ameliorarea va începe de undeva, va trebui să înceapă de la sat și din orașele mici. Și aceasta nu datorită unei virtuți intrinseci care poate fi atribuită oamenilor de la sat, ci datorită circumstanțelor lor. Oamenii de la sat trăiesc și au trăit mult timp în locul în

care se află problema. Ei văd peste tot în jurul lor, în fiecare zi, semnele și cicatricile unei economii naționale exploatare. Până acum li s-au dat multe motive să știe cât de mic este ajutorul real care poate fi așteptat din altă parte. Mai mult decât atât, ei încă posedă reminiscentele istoriei și comunității locale. Iar în comunitățile rurale încă există ferme și afaceri mici care pot fi schimbate după voința și dorința indivizilor.

În acest timp dificil al așteptărilor publice dezamăgite, când oamenii îngrijorați se întreabă unde să caute speranță, încă mă întorc în mintea mea la reînnoirea comunităților rurale. Eu știu că o comunitate rurală reînviată va fi mult mai convingătoare și mai încurajatoare decât toate programele guvernamentale și ale universităților din ultimii cincizeci de ani. Și mai cred că ar fi începutul reînnoirii țării noastre, deoarece reînnoirea comunităților rurale implică în cele din urmă reînnoirea celor urbane. Dar, pentru a fi autentic, ca să existe o încurajare reală și un început adevărat, ar trebui să existe o trezire înfăptuită în principal de comunitatea însăși. Nu ar trebui să fie făcută din exterior prin instruirea experților în vizită de lucru, ci din interior, prin regulile vechi ale vecinătății, prin dragostea față de lucrurile prețioase și prin dorința de a fi acasă.

(1988)

Deșeuri

Ca om care trăiește la țară, adesea am senzația că sunt la capătul puterilor în ceea ce privește problema deșeurilor. Locuiesc pe malul râului Kentucky la aproape 16 km de intrarea lui în Ohio. Kentucky, care din foarte multe puncte de vedere este un râu minunat, este poluat din abundență de minele de cărbune din estul statului și din orașele din centru. Când râul crește, aduce o sumedenie de cutii, sticle, pahare de plastic, bucăți de polistiren expandat sau alte reziduuri neperisabile. După ce nivelul apelor scade și eu, la fel ca mulți alți fermieri, trebuie să strâng gunoaiele înainte de a-mi putea folosi pământurile “din jos”. Am văzut râul Ohio, al cărui nume (Oyo în irocheză) înseamnă “fluviul frumos”, atât de năpădit de aceste deșeuri fabricate încât o furnică se poate târî din Kentucky până în Indiana fără să-și ude picioarele. Marginile drumurilor și terenurile aflate la marginea lor sunt permanent acoperite de conserve, sticle, ambalaje de plastic de la mâncăruri, scutece de plastic folosite, de cele mai multe ori saci întregi cu gunoaie. În prezent în regiunea noastră avem acum un depozit de “resturi menajere”, în care sunt aduse zilnic, pe lângă producția locală, între 50 și 60 de încărcături cu gunoi din Pennsylvania, New Jersey și New York.

Mai mult, o verificare mai minuțioasă a zonelor rurale va scoate la iveală că de la un capăt al Americii până la celălalt sunt împrăștiate mii de automobile abandonate și inutile, rulote, frigider, cuptoare, congelatoare, mașini de spălat și uscătoare, precum și mii de gropi neregulate de gunoi de-a lungul malurilor de râuri și marginilor drumurilor, pline nu numai cu containere “de unică folosință” dar și cu prăjitoare de pâine stricate, televizoare, jucării de toate felurile, mobile, veioze, casetofoane, radiouri, filtre de cafea, mixere, blendere, mașini de popcorn, uscătoare de păr și cuptoare cu microunde. Mare parte din problemele cu care ne confruntăm în ceea ce privește deșeurile se datorează șubrezeniei intenționate și imposibilității de a fi remediate care caracterizează dispozitivele și ustensilele de economisire a muncii de care am ajuns dependenți.

Evident că impresia pe care o am uneori, că sunt capătul care capătă problemele acestea, este falsă, deoarece și cei care locuiesc la țară contribuie din plin la toată situația. Adevărul este că noi, americanii, cu toții, am devenit un soi de gunoi uman, trăindu-ne viața în mijlocul unei omniprezente dezordini blestemată, fiind deopotrivă victime și făptași.

Probabil că suntem cu toții victime fără voie, iar unii dintre noi suntem involuntar făptași; cu toate acestea însă trebuie să ne numărăm alături de cei vinovați, fără discuție. În gospodăria mea ne producem singuri mare parte din mâncare și încercăm să ne descurcăm pe cât posibil fără prea multe „necesități” frivole – și totuși, asemeni celorlăți, trebuie să facem cumpărături, iar atunci când facem asta trebuie să aducem acasă o încărcătură de plastic, aluminiu și recipiente de sticlă care sunt fabricate cu scopul de a fi aruncate și „aparate electrocasnice” făcute să se strice repede și să fie aruncate.

Mărturisesc că sunt foarte supărat pe producătorii acestor lucruri. Sunt zile când mi-

ar face mare plăcere ca anumiți directori de corporații să fie cumva obligați să-și mănânce produsele. Nu înțeleg de ce toate aceste gunoaie și toate celelalte forme de "deșeuri" fabricate – solide, lichide, toxice, sau de orice alt fel – nu sunt ilegale. Nu are niciun sens și e curată negliobie să se protesteze în legătură cu profanarea drapelului în timp ce batjocorirea țării căreia îi aparține e tolerată, justificată și încurajată ca ocupație cotidiană.

Problema legată de deșeuri nu e însă doar vina producătorilor. E vina unei economii risipitoare de la vârf până la bază – o simbioză a unei lăcomii fără margini aflate în vârf cu tendința leneșă, pasivă și mult prea indulgentă a consumului aflată la bază – și cu toții facem parte din acest proces. Dacă ne dorim să corectăm această economie, trebuie să fim atenți, să înțelegem foarte bine și să demonstrăm câtă risipă de viață umană implică procesul de respire a bunurilor materiale ale Creației. De exemplu, mare parte din gunoiul care desfigurează acum țara noastră se datorează direct masivei secesiuni sau excluderii majorității de la participarea activă la economia alimentară. Implicarea minimă în creșterea și producția propriei hrane a devenit un ideal social. Aceasta este una dintre "degajările" cele mai dragi aduse de belșugul nostru. Cu toate acestea, cu cât mai dependenți devenim de industriile mâncatului și băutului, cu atât mai multe deșeuri vom produce. Mizeria care ne înconjoară poate fi astfel înțeleasă nu doar ca simplă problemă la propriu, dar ca și simptom al unei probleme mult mai mari și mai grave: centralizarea economiei noastre, adunarea proprietății și a puterii productive în mâini din ce în ce mai puține, distrugerile consecvente ale economiei locale a locuințelor, vecinătăților și comunității, care au loc peste tot.

Aceasta este sursa problemei șomajului, și nu mă refer aici doar la șomajul membrilor eligibili ai forței de muncă. Este de asemenea vorba de șomajul copiilor și al celor vârstnici, care, în gospodării și economii locale viabile, ar avea de lucru astfel încât să fie de folos atât pentru ei înșiși, cât și pentru ceilalți. Distrugerea ecologică cauzată de centralizare și deșeuri este astfel strâns legată de distrugerile umane. Astfel, ca și rezultat avem nu numai o țară urâtă, profanată și periculoasă, în care să trăim până când ajungem să fie otrăviți de ea, precum și o problemă constantă și acum general acceptată a șomajului sau a muncitorilor neangajabili, ci și săli de clasă pline cu copii lipsiți de experiența și disciplina valorilor umane fundamentale și diverse instituții pline de persoane în vârstă încă apte de muncă și capabile, dar care sunt total nefolositoare și singure.

Cred că trebuie să învățăm să percepem gunoiul de pe străzi și de pe malurile râurilor, din râuri și din pădurile și câmpurile noastre nu ca pe un efect secundar al "mai multor locuri de muncă", așa cum producătorii insistă invariabil că e, ci ca pe o dovadă a muncii bune care nu a fost făcută de către persoanele în stare să o facă.

(1989)

Conservarea comunităților forestiere

Locuiesc în districtul Henry, aproape de capătul de jos al văii râului Kentucky, într-o mică fermă pe un teren pe jumătate împădurit. Pornind de la ușa din spate, aș putea merge zile întregi și să nu ies din pădure decât eventual pentru a trece pe partea cealaltă a drumurilor. Deși districtul Henry este cunoscut ca unul al fermierilor, 25% este împădurit. De pe coasta de deal din spatele casei mele pot să văd sute de hectare de pomi din districtele Henry, Owen, și Carroll.

Majoritatea pomilor stau pe pantele abrupte ale râului și văile pârâurilor care au fost curățate și arate la distanțe egale, începând cu primii ani în care oamenii s-au stabilit acolo până aproape de Al Doilea Război Mondial. Totuși, sunt niște păduri bogate. Solul, deși nu mai e la fel de adânc cât era odată, își revine din traumele cauzate de abuzul agricol, iar datorită pădurilor îi crește fertilitatea. Comunitățile de plante constă în câteva soiuri de cedru și o mare diversitate de lemn tare, tufișuri și flori sălbatice.

Istoria acestor pante, acum împădurite, de-a lungul ultimelor două secole poate fi caracterizată drept o alternare ciclică de abuzuri și neglijențe. În cel mai bun caz, până acum, au fost neglijate – însă chiar și neglijarea a implicat deseori degradarea, cauzată de pășunatul turmelor. Până acum, aproape nimeni nu a încercat să își dea seama sau măcar să se întrebe care ar fi cea mai bună metodă de utilizare și îngrijire pentru astfel de locuri. Deseori acești pomi au fost priviți ca simple obstacole pentru cultivarea pe rânduri, care, datorită faptului că terenul este foarte abrupt, a cauzat cu siguranță pierderi serioase de sol datorită acțiunii de erodare a apei. Dacă s-ar face vreodată o analiză, am rămâne șocați aflând cât de mult capital ecologic a necesitat acest tip de agricultură, cu un rezultat neglijabil din punct de vedere economic: mii de ani de formare a solului s-au dus pe apa sâmbetei pe câteva culturi de porumb sau tutun.

Nici în partea mea de Kentucky și nici în alte părți nu am dezvoltat niciodată o economie a pădurilor și cred că asta se întâmplă datorită faptului că noi suntem mai preocupați de tutun. Pe perioada iernii, atunci când fermierii din New England, de exemplu, sunt implicați în lucratul la pădure, oamenii noștri se retrag în camerele de păpușit tutunul. Deși la început am depins de crângurile de arțari pentru sirop și zahăr, nu ne-am ocupat de asta prea mult. În acest secol, combustibilii fosili au "înțârcat" majoritatea gospodăriilor, înlocuind lemnul de foc. Din aceste motive și din altele nu am privit niciodată copacii, consecvent și competitiv ca pe o resursă economică.

Și astfel, privind peisajul natal, sunt bucuros să văd că sunt în mare măsură un locuitor al pădurilor. Mă întristez însă de fiecare dată când privesc – de fapt peisajul înuși îmi amintește – că sunt un locuitor într-o pădure unde, la modul propriu vorbind, nu există nici cultură și nici economie locală a pădurii. Cu alte cuvinte locuiesc într-o pădure amenințată.

Astfel de păduri precum cele pe care le-am descris sunt astăzi în mare parte ignorate,

cât mai sunt încă tinere. După ce pomii au ajuns la o mărime potrivită comercializării, mai ales într-o perioadă de criză a agriculturii, proprietarii de terenuri sunt presați să-i vândă. Apoi se repetă vechiul ciclu, din moment ce neglijența este încă o dată înlocuită de abuz. Copacii vandabili sunt marcați, iar drumul cherestelei este vândut cuiva care s-ar putea să nu aibă nicio legătură, economică sau de alt fel, cu comunitatea locală. Pomii vor fi probabil doborâți și târați din pădure în feluri care vor distruge terenul și copacii tineri mai mult decât este necesar. Troluiul ar putea duce buștenii direct în susul pantei, lăsând cicatrici care vor fi destul de greu de acoperit sau care se vor transforma în șanțuri care nu se vor vindeca niciodată (în funcție de modalitatea de prevenire a alunecărilor de teren). Nu există un interes local în a conecta lucrătorii din pădure cu pădurea însăși. Pentru ei pădurea nu reprezintă o resursă permanentă, mai degrabă este percepută ca o "recoltă" cumpărată care trebuie "recoltată" cât mai repede și cât mai ieftin cu putință.

Astfel de economie forestieră este capabilă să devină la fel de jalnică pe cât e ecologia care se ocupă de ea. Cel mai probabil se utilizează doar primul buștean al fiecărui copac – adică un copac culcat la pământ este tăiat în două sub prima creangă majoră, lăsând mulți metri pătrați de scândură în bușteni scurți (care și ei ar putea fi utilizați dacă ar exista mici ateliere de tâmplărie locale) precum și multe așchii de lemn de foc. Acești arbori neglijent recoltați vor părăsi cu siguranță comunitatea locală și statul sub formă de bușteni de gater, sau în cel mai bun caz sub formă de cherestea brută. Singurul beneficiu economic local ar putea să fie o unică filă cec plătită de către compania de cherestea proprietarului terenului.

Este foarte probabil ca micii proprietari să nici nu primească beneficiul optim, fiindcă presupunerile dominante și condițiile economice îi încurajează sau chiar le cer să își vândă concomitent toți copacii care pot fi comercializați. Dacă proprietarul nu este de asemenea și tăietor de lemne, având experiența și modalitățile de tăiere și transportare a lemnului din pădure, micul teren împădurit privat nu va putea fi considerat o sursă stabilă de venit, căci va produce doar câțiva copaci pe an sau o dată la câțiva ani. Pentru majoritatea proprietarilor de terenuri din Kentucky o vânzare de cherestea e ceva care se poate întâmpla doar o dată sau cel mult de două ori în viață.

Mai mult, astfel de proprietari sunt acum obligați, cum era de așteptat, să-și vândă lemnul pe o piață în care nu au nici cea mai mică influență, în care puterea o deține aproape în exclusivitate cumpărătorul. Bineînțeles că cei care vând pot alege să nu o facă – dar asta numai în cazul în care își permit să nu vândă. Proprietarii particulari ai pădurilor din Kentucky sunt cam în aceeași situație în care se găseau producătorii de tutun din Kentucky înainte de a forma Asociația Cooperativă a Crescătorilor de Tutun din Burley – și în aceeași situație dificilă ca majoritatea fermierilor americani de astăzi. Pot merge cu produsele la piață doar dacă se lasă la mâna celor care stăpânesc piața. Acest lucru nu este deloc lipsit de importanță și este un factor de îngrijorare într-un stat american rural în care 90,9 % din totalul de teren împădurit "este deținut de aproape 440000 de proprietari particulari non-industriali, a căror proprietate are în medie 10,5 ha" .

Am descris o versiune a situației actuale a silviculturii comerciale din Kentucky – poate fi numită versiunea lejeră.

Mai avem însă în vedere și o altă versiune. Este versiunea cu sume mari de bani, cea a marilor corporații. Aceasta implică construirea unei fabrici mari într-o regiune împădurită, acțiune în mod predictibil acompaniată de publicitate politică privind ”crearea de locuri de muncă” și ”îmbunătățirea economiei locale”. Această fabrică, în loc să prelucreze copacii în scândură, îi va reduce la celuloză pentru hârtie, sau îi va toca sau așchia pentru a face componente arhitecturale prefabricate prin lipire.

Evident, există și unele avantaje ale acestor metode. Transformarea în celuloză sau așchiera folosește mai mult dintr-un copac decât, să zicem, un gater. Procesul de fabricare a cherestelei laminate poate produce un material de construcție bun obținut din copaci de calitate inferioară. Și cu siguranță nu se poate nega necesitatea hârtiei și materialelor de construcție în societatea noastră.

Dar, atât din punctul de vedere al pădurii cât și din cel al comunității umane locale, există un număr de probleme pe care le implică acest tip de acțiune. Problema fundamentală este aceea că este foarte costisitoare și mare ca dimensiune. Se situează astfel mult peste nivelul micilor comunități rurale și vor fi astfel conduse nu în beneficiul localnicilor, ci al unor investitori absenți. Și, datorită costului și dimensiunii, o fabrică mare de produse din lemn stabilește într-o pădure locală un apetit enorm pentru copaci.

Eficiența unui gater – posibilitatea sa de a folosi copaci mici sau de calitate inferioară – îl predispune în mod necesar la defrișare completă mai degrabă decât la producție selectivă și susținută. Și o binecunoscută predispoziție a acestor industrii este către monoculturile de pădure, care nu au stabilitatea ecologică a pădurilor naturale.

Așa cum locuitorii din Kentucky știu din îndelungată experiență, relațiile de non-exploatare dintre industriile mari și micile comunități sunt extrem de rare, dacă nu cumva chiar inexistente. O vastă activitate industrială poate fi probabil stabilită pe baza celor mai generoase și tolerante principii ale silviculturii și cu cele mai bune intenții în ceea ce-i privește pe localnici. Dar trebuie să ne amintim că această vastă activitate implică o investiție foarte mare. Și experiența ne-a învățat că marile investiții tind să aibă prioritate față de ecosisteme și comunități. Într-o perioadă de conflicte economice, comunitatea și pădurea vor fi sacrificate înaintea fabricii. Idealul unor astfel de acțiuni este profitul maxim al proprietarilor sau acționarilor, care e puțin probabil să facă parte din comunitatea locală. Aceasta înseamnă ceea ce a însemnat de fapt dintotdeauna: munca și materialele trebuie procurate cât de ieftin posibil, iar costurile reale umane și ecologice trebuie ”externalizate” – taxe plătibile de către contribuabili sau de către viitorime.

Astfel că, în prezent, silvicultura din Kentucky este de două feluri: exploatarea accidentală și neglijentă care nu este nimic mai mult decât un fel de gând tardiv al agriculturii și exploatarea la scară mare de către proprietarii absenți ai corporațiilor. Niciuna dintre variante nu este satisfăcătoare, cel puțin din perspectiva măsurilor care trebuie luate, pentru

un stat în care resursele naturale principale vor fi întotdeauna solurile sale productive și ale cărui peisaje naturale sunt pe jumătate acoperite de pădure.

Kentucky are 5.139.507,66 ha de pădure – aproape 52.000 km². Foarte puțin din această suprafață este pădure matură, căci aproape toți arborii de pădure virgină au fost tăiați înainte de 1940. Pădurile din Kentucky sunt cu toate acestea o valoroasă resursă economică, întreținând în prezent o industrie a lemnului cu un stat de plată anual de 300 milioane \$ și aproximativ 25.000 de angajați. În plus, pădurile noastre contribuie semnificativ la atragerea turiștilor, vânzătorilor, pescarilor și amatorilor de camping către Kentucky. Ei contribuie în mod indirect la economie prin protejarea bazinelor noastre hidrografice și a sănătății noastre.

Dar, indiferent cât de valoroase sunt acum pădurile noastre, nici nu se pot compara cu adevărata valoare la care ar putea ajunge. Dacă folosim la modul optim puietul pe care îl avem acum și dacă îl îngrijim așa cum trebuie, acesta va continua să înmulțească metrii cubi de lemn și să contribuie la sănătatea și la frumusețea peisajului vreme de multe generații umane viitoare. Dar deja ne confruntăm cu probleme care ar putea să limiteze sever valoarea și utilitatea acestei resurse pentru poporul nostru, din cauză că am neglijat să învățăm să gestionăm corect pădurile.

Mai mult, noi nu am înțeles niciodată că singurul răspuns uman corespunzător la un ecosistem diversificat la pădurilor este o economie diversificată a pădurilor locale. Am eșuat până acum în a ne imagina și în a așeza la locul potrivit micile industrii silvice și de produse din lemn cu proprietari locali, care ar fi cele mai bune garante ale folosirii bune pe termen lung și ale bunei îngrijiri a pădurilor noastre. În prezent se estimează că până la 70% din producția de cherestea din pădurile noastre părăsește statul sub formă de bușteni sau lemn de construcție brut.

În cazul în care nu considerați că situația și problemele pe care le-am evidențiat aici sunt de interes doar pentru "iubitorii de copaci", permiteți-mi să vă reamintesc că pe parcursul majorității istoriei statului nostru, peisajele și comunitățile noastre rurale au fost vasalele unei colonialism economic care a exploatat și a folosit greșit atât terenul cât și oamenii. Această exploatare a devenit din ce în ce mai severă odată cu dezvoltarea tehnologiei industriale. Și-a avut vârful cel mai acut și mai evident pe terenurile miniere din estul Kentucky-ului, dar s-a simțit și și-a produs efectele cumplite peste tot. Cu câteva excepții, oamenii noștri de la țară, generație după generație, au fost furnizori de combustibil ieftin și materii brute folosite sau prelucrate în alte părți și pentru profitul altor oameni. Nu au adus niciun plus de valoare la ceea ce au produs și au intrat pe piețe neprotejați. Și-au vândut munca, drepturile minerale, recoltele, vitele și copacii fără să înțeleagă că prețul oferit este cel pe care trebuie să îl accepte. Cu excepția programului de tutun și a uniunii minerilor de cărbune, sătenii din Kentucky au fost în mare parte un popor care nu și-a cerut prețul. Am dezvoltat o psihologie de popor supus, dispuși să luăm orice ni se oferea și să credem orice ni se spunea de către "superiorii" pe care noi înșiși ni i-am desemnat.

Acum cu cele două ramuri economice principale – cărbune și tutun – puse la îndoială,

ne întrebăm ”În ce ne putem transforma?”. Aceasta este o întrebare pentru fiecare locuitor din Kentucky, dar se transformă într-o întrebare imediată pentru toate comunitățile rurale. Este o întrebare pe care ar trebui să ne-o ținem în fața ochilor o bună bucată de vreme, fiindcă răspunsul va fi complex și dificil. Dacă, totuși, ca parte din răspuns am spune ”cherestea”, cred că vom avea dreptate.

Dar trebuie să fim precauți. În trecut am fost de prea multe ori încrezători că economia corporatistă sau guvernul vor folosi resursele naturale într-un mod optim pentru bunăstarea pământului și a oamenilor. Sper că nu vom mai face asta niciodată. Această încredere fost de multe ori acordată greșit și cu efecte catastrofale. De acum înainte, ar trebui să nu mai credem că vreo corporație vine în vreo regiune rurală pentru a face bine, pentru a ”crea locuri de muncă”, sau pentru a aduce localnicilor beneficiile așa-numitei piețe libere. Va fi o tragedie dacă membrii comunităților rurale din Kentucky vor mai permite vreodată pasiv să fie ”vânduți la solduri” ca furnizori de bunuri ieftine și muncă ieftină. Să încredințăm bunăstarea și bogățiile pământului nostru, singura noastră avere, celor care nu locuiesc aici și nu-i împărtășesc soarta va fi întotdeauna o greșeală. Fiindcă factorii care determină soarta pământului sunt cei care determină și soarta oamenilor. Dacă este ceva ce putem învăța din istoria Kentucky-ului, este exact acest lucru.

Însă particularitatea istoriei noastre, cel puțin până acum, este aceea că noi nu a trebuit să învățăm această lecție. Atunci când popoarele din vechime s-au stabilit aici au descoperit o bogăție naturală atât de vastă încât nu și-au imaginat că aceasta va putea dispărea vreodată sau se va putea epuiza. Datorită faptului că era atât de mare și teoretic un întreg continent se deschidea către vest, mulți dintre strămoșii noștri au considerat de cuviință să folosească terenul fără nicio grijă și să își justifice inconștiența pe baza presupunerii că pot să scape de ceea ce au stricat. Această inconștiență inițială privind consecințele ne-a infestat caracterul și până acum a dominat atât viața economică, cât și politică a statului nostru. Până acum, pentru fiecare locuitor din Kentucky, cum e Harry Caudill, dornic să vorbească despre limitele naturale în interiorul cărora ne-am dus până acum viața, au fost mulți alții care au dorit doar să își umple buzunarele și să meargă mai departe, lăsând-și datoriile ecologice să fie plătite de către copiii celorlați.

Până acum perioada economiei de tip ”taie și fugi” ar fi trebuit să se încheie. O astfel de economie nu poate fi apărută și nici măcar scuzată rațional. Dovezile imensei sale nebunii, cruzimi și distrugerii sunt peste tot. Eșecul acestui sistem ca metodă de abordare atât a lumii naturale, cât și a societății umane nu mai poate fi negat, dacă suntem sănătoși la minte. De asemenea, persistența acestui sistem economic și dezvoltarea lui în ciuda eșecului evident nu au nimic de-a face cu raționalul, sau, mai concret, cu dovezile evidente. Încă persistă deoarece, întrupat acum în corporații multinaționale, a descoperit terifiantul adevăr: dacă poți controla economia unui popor, nu trebuie să-ți faci griji pentru politica acestuia; ea a devenit irelevantă. Dacă vei controla alegerile oamenilor legate de faptul dacă vor lucra sau nu, unde vor lucra, ce vor face și cât de bine vor face, ce vor mânca și ce vor îmbrăca și cosmetizarea

genetică a recoltelor și animalelor, ce vor face pentru a se distra, atunci de ce să te îngrijezi în legătură cu libertatea de expresie? Într-o economie totalitară, orice "libertate politică" pe care oamenii ar putea-o păstra pur și simplu nu va mai fi relevantă. Dacă, așa cum se întâmplă deja în majoritatea cazurilor, nu pot fi aleși oameni care nu sunt destul de bogați și dacă nimeni nu poate fi bogat fără să depindă de economia corporatistă, atunci la ce mai contează votul vostru? Cetățeanul devine astfel supus al economiei.

O economie totalitară s-ar putea "autocorecta", bineînțeles, printr-o catastrofă totală – o explozie totală, o contaminare totală sau epuizare ecologică totală. O și mai bună corectare, totuși, ar fi un proces cumulativ prin care statele, regiunile, comunitățile, gospodăriile, sau chiar indivizii ar începe să lucreze înspre autodeterminare economică și măsură potrivită pentru independența locală. Un astfel de curs de acțiune ne-ar implica într-o reînnoire a felului în care ne gândim istoria și situațiile dificile. Trebuie să ne întrebăm din nou dacă vrem sau nu cu adevărat să fim un popor liber. Trebuie să regândim legăturile dintre pământ, proprietate, folosirea terenului și libertate. Și trebuie să ne întrebăm, cu o seriozitate pe care nu am mai avut-o până acum, care sunt cele mai bune modalități de a folosi și de a avea grijă de pământul nostru, de vecinii noștri și de resursele noastre naturale.

Dacă economiștii ar fi cât de cât atenți la astfel de detalii, ar putea afla că, pe măsură ce dimensiunile unei întreprinderi cresc, standardele sale devin din ce în ce mai simple, răspunzând unui număr din ce în ce mai mic de nevoi ale comunității locale. De exemplu, în vara lui 1982, potrivit unui articol din California Forestry Notes (Note silvice californiene), trei oameni folosind 5 cai au eliminat 946 m³ de lemn de pe un drum al cherestelei de aproximativ 14 ha, pe un teritoriu din pădurea de stat Latour. Aceasta a fost o operațiune de "subțiere". Doi dintre bărbați au lucrat cu normă întreagă drept căruțași, folosind câte doi cai fiecare, un al treilea om doboră copacii și îi transporta cu un singur cal. Au fost necesare 64 de zile pentru a termina treaba. A fost profitabil atât pentru pădurea de stat, cât și pentru cel care a executat munca. În timpul celor 64 de zile cei care cărau au încărcat un total de opt copaci, dintre care numai unul a fost distrus atât de tare încât să fie nevoie să fie îndepărtat. Pagubele aduse solului pe parcursul operațiunii au fost catalogate ca fiind "ușoare".

La sfârșitul acestui articol autorul estimează că un tractor ar fi putut scoate buștenii chiar de două ori și jumătate mai repede decât caii. Astfel el ridică întrebarea la care nu îndrăznește să răspundă: este mai bine pentru doi oameni și patru cai să lucreze 64 de zile, sau un singur om și un utilaj să facă aceeași treabă în 25 de zile și jumătate? Presupunând că muncitorii ar fi toți membri ai comunității locale, este evident că acea comunitate, fabrica de cherestea și producătorul de troluiri mecanice ar răspunde la această întrebare în feluri diferite. Fabrica și producătorul ar răspunde luând în considerare pură eficiență economică: nevoia de a produce cel mai mare volum, deci și cel mai mare profit, în cel mai scurt timp. Comunitatea, din contră – ar fi și un subiect ce țin de propriul interes – ar putea prefera, în mod rezonabil, metoda de lucru care angajează cât mai mulți oameni pentru cea mai mare durată de timp, care să distrugă cât mai puțin pădurea și terenul. Concluzia comunității ar

putea fi aceea că utilajele, pe lângă costurile ecologice ale producerii și utilizării lor, nu doar că înlocuiesc munca unui om, dar înjumătățesc timpul de lucru al altuia. Din punctul de vedere al comunității, nu este o îmbunătățire atunci când numărul de lucrători este redus prin introducerea utilajelor care fac economie de efort.

Întrebarea care tehnologie e mai bună este una pe care societatea noastră nu s-a gândit niciodată să o pună din partea comunității locale. Este cu toate acestea clar că standardele corporatiste de evaluare, atât în acest caz cât și în celelalte, sunt radical simplificate, iar standardele comunității sunt suficient de complexe. Folosind mai mulți oameni pentru a lucra mai bine, nevoile economice sunt împlinite, dar la fel sunt și altele, precum cele sociale și ecologice, culturale și religioase.

Putem să prezicem că de acum încolo, pentru o lungă perioadă de timp, vor exista oameni în poziții de putere care vor dori să rezolve problemele noastre locale prin aducerea de corporații multinaționale. Ei vor dori să folosească milioane de dolari din banii publici pentru “un pachet de stimulări”, să merite osteneala pentru ca respectivele corporații să plătească salarii mici pentru munca noastră și să plătească prețuri mici pentru, să spunem, cheresteaua noastră. Este bine cunoscut faptul că nimic nu gădilă mai tare glandele unui capitalist pe piața liberă decât oferta unei subvenții guvernamentale.

Dar înainte de a fi din nou de acord cu această măsură radicală, care produce profituri maxime pentru cei care locuiesc în altă parte și beneficii minime și costisitoare pentru noi și pentru vecinii noștri, trebuie să ne întrebăm dacă nu putem în vreun fel să concepem soluții locale pentru problemele noastre locale și dacă nu cumva soluțiile locale sunt cele mai bune. Nu este suficient doar să contrazicem revigorarea vechii economii coloniale. Trebuie să ne gândim și la ceva mai competent.

Dacă nu vrem să ne lăsăm pădurile pe mâinile exploatatorilor în absentia, trebuie să ne întrebăm ce fel de economie silvică vrem să avem. Prin ”noi” mă refer la toți locuitorii statului, bineînțeles, dar mai ales la cei din regiuni, orașe și comunități rurale.

Evident că nu pot vorbi decât în nume personal. Dar ca și cetățean al acestui stat și membru al uneia dintre comunitățile sale rurale, aș dori să ofer o descriere a ceea ce consider eu a fi cea mai bună economie silvică. Ce urmează nu sunt ideile mele, după cum veți vedea, ci vin în urma muncii multor oameni care au pus în lista lor de priorități supraviețuirea și sănătatea comunităților lor.

O bună economie forestieră, ca orice altă economie bazată pe munca pământului, are ca scop unirea comunității umane locale cu cea naturală sau cu ecosistemul într-un mod cât mai conservant și sănătos posibil.

Astfel, o bună economie forestieră ar fi o economie locală, iar cea a unui stat sau a unei regiuni va deveni o economie descentralizată. Singurul motiv pentru centralizarea unei astfel de economii ar fi concentrarea profiturilor în mâinile câtorva persoane. O economie silvică bună ar avea proprietari locali. Ar permite un trai decent localnicilor. Și și-ar propune să servească nevoile locale și să îndeplinească mai întâi cerințele locale, înainte de a căuta piețe

de desfacere în altă parte.

O bună economie forestieră ar păstra diversitatea nativă a pădurilor locale, calitatea, sănătatea, bogăția și frumusețea acestora. Nu ar face diferență între prosperitatea proprie și cea a ecosistemului pădurii. De asemenea, ar funcționa și ca un fel de lobby pentru buna folosire a pădurii.

O bună economie forestieră ar fi proporționată în mod corect. Întreprinderile individuale nu ar fi mai mari decât e necesar pentru a asigura cea mai bună muncă și cel mai bun trai pentru muncitori. Cea mai importantă regulă este aceea de a-ți face treaba deranjând cât mai puțin ecosistemul local și comunitatea umană locală. Menținerea dimensiunii între limite rezonabile este benefică pentru pădure. Numai o economie silvică locală de proporții mici poate să permită, de exemplu, o exploatare oportună și selectivă a micilor parcele de pădure. Un alt beneficiu al parcelelor de mici dimensiuni este acela că păstrează democrația economică și dreptul la proprietate privată. Granițele proprietății, așa cum ar trebui să ne amintim mereu, sunt niște convenții umane, folositoare în a defini nu doar privilegiu, ci și responsabilități, astfel încât utilizarea să poată fi mereu însoțită de informații, afecțiune, grijă și abilități. Astfel de granițe există doar datorită faptului că societatea ca întreg acceptă existența lor. Dacă dreptul de proprietate a pământului este folosit doar pentru a apăra dorința unui proprietar de a abuza sau de a distruge terenul, de care până la urmă depinde bunăstarea comunității, atunci e de înțeles că interesul societății în a menține convenția scade. Și astfel sunt multe de câștigat, în interesul democrației și al drepturilor de proprietate, din menținerea la scară mică a industriilor, în special a celor bazate pe utilizarea pământului.

O bună economie forestieră ar fi complexă la nivel local. Oamenii din comunitățile locale ar fi angajați în administrarea silvică, în exploatarea forestieră și gatere, în diferite fabricuțe care adaugă un plus de valoare produsului, în mici magazine și în industrii satelit sau de susținere. Astfel, economia ar permite comunității locale să obțină venitul maxim din resursele locale. Acesta este opusul unei economii colonialiste. Ar răspunde fără echivoc la întrebarea "Cui i se adaugă valoare?"

Mai mult, o economie silvică locală care trăiește urmărind criteriul sănătății economice ar putea fi condusă nspre niște modificări surprinzătoare ale tehnologiei exploatării. De exemplu, e aproape sigur că ar trebui să revizuiască folosirea animalelor de tracțiune. Asta nu numai că ar fi mai benefic pentru pădure, ci ar fi și o altă modalitate de dezvoltare a economiei locale, necesitând investiții mai scăzute și mai puține cheltuieli în afara comunității.

O bună economie face silvicultura mai atractivă pentru proprietari, furnizând venituri pentru din utilizarea în scop recreațional a pădurilor, din piețe pentru produse forestiere, altele decât bușteni și așa mai departe.

O bună economie silvică ar trebui, evident, să fie interesată de educația locală. Ar trebui, desigur, să transmită mai departe copiilor marea moștenire culturală a lecturii. Dar, de asemenea, atât în școală cât și acasă, ar dori ca acești copii să acumuleze cunoștințe competente de geografie locală, ecologie, istorie, istorie naturală și cântece și legende specifice

locului. Și și-ar dori un sistem de ucenicie care să pregătească constant tineri pentru a duce mai departe munca locală la modul optim.

De la început am sugerat că de fapt o bună economie forestieră ar fi o economie limitată. Ar fi limitată atât în proporții, cât și limitată de anumite lucruri pe care nu le-ar face. Ar fi de asemenea limitată de necesitatea de a lăsa câteva poteci sălbatice pe o suprafață serioasă de terenuri nefolosite. Din cauza tendinței de a fi mândru și lacom, caracterul uman are nevoie de această cedare practică spre lucrurile care sunt mai presus decât el; și aici vorbim, cred eu, despre o stimă religioasă. De asemenea, din motive de interes personal și pentru propria noastră supraviețuire, avem nevoie de sălbăticie ca standard. Ea ne oferă schema indispensabilă și criteriul sustenabilității.

Pentru a mă asigura că ceea ce am descris ca fiind o bună economie este o posibilitate reală, am fost să vizitez pădurile tribale ale indienilor Menominee din nordul Wisconsinului. Ca încheiere aș dori să spun ce am învățat despre pădure – din ceea ce am citit, din discuțiile cu Marshall Pecore, directorul silvic și alții și din ceea ce am văzut cu ochii mei.

Cei din tribul Menominee au locuit inițial un teritoriu care avea probabil 4046856 ha din Wisconsin și partea de nord a Michigan-ului. La jumătatea secolului XIX, când țara a fost invadată de coloniștii albi, proprietățile tribului au scăzut la 95101 ha din care aproape 89030 ha erau împădurite.

Conducătorii au înțeles că dacă cei din trib voiau să trăiască, erau nevoiți să renunțe la vechile obiceiuri de vânatoare și cules și să exploateze lemnul din păduri ca ramură de bază a economiei și existenței lor; au înțeles, de asemenea, că dacă indienii Menominee voiau să supraviețuiască, ca popor, erau nevoiți să și protejeze pădurile în timp ce trăiau de pe urma lor. Astfel că în 1854 au început exploatarea instituind înainte de asta măsuri pentru a se asigura că nici natura și nici capacitatea de producție nu vor fi distruse de munca lor. Astăzi, 140 de ani mai târziu, managementul forestier al celor din tribul Menominee a devenit sofisticat din punct de vedere tehnic, dar are încă rădăcini adânci în tradiția culturală, scopul rămânând exact același: să păstreze identitatea unei comunități umane cu pădurea, să acorde prioritate absolută integrității ecologice a pădurii. Rezultatul, în comparație cu toate celelalte rezultate obișnuite în ceea ce privește folosirea pământului în Statele Unite, este unul uimitor. În 1854, când a început exploatarea, pădurile aveau aproximativ 2.359.737 m³ de cherestea în arbori. Nu există documente pentru primii 13 ani, dar din 1865 până în 1988 pădurea a produs aproape 4.719.474 m³. Astăzi, după 140 de ani de exploatare continuă, încă se mai crede că pădurea mai conține 2.359.737 m³ de cherestea brută. De-a lungul acestor 140 de ani diametrul mediu al copacilor s-a micșorat cu doar 1,27 cm – și asta în ceea ce privește forma, deoarece pădurarii vor mai puțină cucută.

Aproape 20% din pădure este gestionată în arboret de formă regulată de plop tremurător și conifer *Pinus banksiana*, care sunt recoltați prin tăiere totală și care se regenerează în mod natural. Cealaltă parte de pădure este împărțită în 109 compartimente, iar pădurarii se întorc o dată la 15 ani în fiecare dintre ele pentru a selecta copacii care trebuie

tăiați. Regula lor este de a tăia ce e rău și de a păstra ce e bun. Astfel tăietorii vor tăia doar acei copaci care e puțin probabil să supraviețuiască încă 15 ani, pe aceia care sunt piperniciți sau au alte probleme și pe aceia care trebuie tăiați pentru a îmbunătăți lotul. Copacii bătrâni care sunt sănătoși și care încă mai cresc nu sunt tăiați. Rezultatul e o pădure bătrână care are cucută în vârstă de 350 de ani, de exemplu, precum și cedri probabil și mai bătrâni. Vârsta medie a arșarilor cultivați este între 140 și 180 de ani.

Pentru a susține această tăiere selectivă, pădurea este în permanență studiată și evaluată. Tăietorii din pădure sunt verificați și supravegheați cu strictețe. Chiar dacă topografia pădurii este destul de nivelată, troliurile trebuie să fie mici și cu cauciuri. Furnizorii de bușteni trebuie să folosească mereu căi cu frânare. Toți antreprenorii trebuie să participe la cursuri de pregătire.

Economia pădurii Menominee are nevoie în prezent 215 de angajați, membri ai tribului, aproape 16% din populația adultă din rezervație – în domeniul administrării, exploatarei forestiere, la gaterie și alte acțiuni. Așa cum bine știu și cei din trib, nu este suficient – economia pădurii are nevoie de mai multă diversitate. Produsele actuale sunt lemn tăiat, butuci, lemn pentru furnir, pentru celuloză și produse speciale precum panouri sau muluri. Este nevoie de mai multe industrii care adaugă valoare produselor, iar cei din trib se ocupă de această problemă. Un observator bine informat a estimat că "ei ar putea probabil să obțină un profit de două ori mai mare cu jumătate din pământul gestionat, dacă ar folosi mai multe metode secundare de prelucrare".

Locuitorii din Kentucky care se află în căutarea unui model de succes pentru o economie a pădurii locale, ar trebui cred, să conchidă că exemplul Menominee nu este destul de complex, însă din toate celelalte puncte de vedere este excelent. Avem foarte multe de învățat de la el. Lecția crucială este fără îndoială aceea că economia silvică a tribului Menominee are atât de mult succes deoarece nu este percepută doar ca o economie. Toți cei cu care am vorbit până acum pe parcursul vizitelor mele m-au făcut să ajung la concluzia că pădurea este baza unei culturi, iar imperativul cultural implacabil este acela de a păstra pădurea intactă – de a-i păstra productivitatea și diversitatea copacilor, atât ca specii, cât și ca vârstă. Scopul a fost întotdeauna o pădure diversificată, bătrână, sănătoasă, frumoasă, productivă, care să ajute comunitatea și care nu este doar căminul viețuitoarelor sălbatice, ci și al oamenilor. Pentru a asigura acest țel, membrii tribului ghidați de credințele culturii lor, și-au făcut întotdeauna treaba ținând cont de necesitățile urmașilor de până la a șaptea generație.

Și astfel, pentru a încheia descrierea unei bune economii forestiere, trebuie să adaug că aceasta este o economie pe termen lung. Economia noastră modernă este în continuare una eminamente de tip recoltă-pe-an – ca și cum industrialismul ar avea la bază cel mai prost tip de agricultură. Idealul unei economii industriale este de a scurta cât mai mult posibil intervalul dintre investiție și plată; își dorește ca lucrurile să se întâmple rapid, în special când e vorba de bani. Dar chiar și cele mai sumare cunoștințe în ceea ce privește statisticile vitale ale

copacilor ne plasează într-o altă lume. Într-o pădure lucrurile se petrec mai încet; o bună economie silvică ar trebui astfel să fie o economie răbdătoare. Ar trebui de asemenea să fie una lipsită de egoism, deoarece silvicultorii buni trebuie să aibă mereu în vedere culturi pe care nu vor mai trăi ca să le recolteze.

(1994)

Economia Totală

Haideți să începem presupunând ceva ce pare să fie adevărat: că așa-numita criză a mediului înconjurător este acum un fapt destul de cert în era noastră. Problemele poluării, speciile pe cale de dispariție, pierderea habitatelor sălbatice, pierderea terenurilor pentru agricultură și a stratului de humus pot fi în continuare ignorate sau privite cu ironie, dar nu pot fi negate. Îngrijorarea cu privire la aceste probleme a câștigat un anumit statut, un grad la care rămân subiecte constante de discuție, atât în media cât și în anumite instituții științifice, academice și religioase.

Acesta este un lucru bun, bineînțeles, evident că nu putem spera să rezolvăm aceste probleme fără o creștere a îngrijorării și lucidității publice. Dar într-o eră sufocată de "publicitate", trebuie să fim conștienți că din momentul în care anumite subiecte cresc în popularitate, crește și pericolul ca ele să fie simplificate. Este necesar să discutăm despre acest pericol mai ales atunci când ne confruntăm cu caracterul distructiv al relației noastre cu natura, caracter care este în primul rând rezultatul simplificării.

"Criza mediului înconjurător" a apărut deoarece gospodăria omului sau economia se află mereu în conflict cu gospodăria naturii. Ne-am construit gospodăriile pe presupunerea că o gospodărie naturală este simplă și poate fi foarte ușor de folosit. Am presupus din ce în ce mai des în ultimii 500 de ani că natura este pur și simplu o rezervă de "materiale brute" și că putem să le avem pur și simplu luându-le. Această acțiune de "a lua", pe măsură ce metodele tehnice s-au dezvoltat, a implicat întotdeauna mai puțin respect sau stimă, mai puțină recunoștință, mai puține cunoștințe locale și mai puține abilități. Metodele noastre de utilizare a pământului s-au îndepărtat de vechile noastre încercări înțeleghătoare de a imita procesele naturale și au ajuns să semene din ce în ce mai mult cu procedeele miniere, chiar în timp ce mineritul însuși a devenit mai puternic din punct de vedere tehnologic și mult mai brutal.

Deci vom da greș dacă vom încerca să corectăm ceea ce percepem ca fiind probleme 'ale mediului înconjurător' fără să corectăm simplificarea economică care le-a cauzat. Această simplificare excesivă este astăzi fie o chestiune de comportament corporatist, fie una de comportament aflat sub influența unui comportament corporatist. Acest lucru este suficient de clar pentru mulți dintre noi. Ceea ce nu este destul de clar, poate pentru niciunul dintre noi, este gradul nostru de complicitate, ca indivizi și în special consumatori individuali, la comportamentul corporațiilor.

S-a întâmplat că majoritatea oamenilor din țara noastră și aparent mulți dintre cei din lumea "dezvoltată" au împuternicit corporațiile să producă și să furnizeze toată mâncarea, îmbrăcămintea și acoperișul de deasupra capului. Mai mult decât atât, oamenii cresc rapid numărul delegărilor acordate corporațiilor sau guvernelor pentru a le pune la dispoziție divertisment, educație, îngrijire a copiilor, îngrijire a bolnavilor și bătrânilor și multe alte "ser-

vicii” de acest fel, servicii care altădată erau îndeplinite neoficial și cu costuri foarte mici de către indivizi, gospodării sau comunități. Pe scurt, principala noastră practică economică este aceea de a delega altora practicarea.

Pericolul actual este că cei pe care îi privește asta ar putea crede că soluția pentru ”criza mediului înconjurător” poate fi doar politică – că problemele fiind foarte vaste, pot fi rezolvate prin soluții vaste generate de câțiva oameni cărora noi le vom acorda împuternicire să supravegheze ca niște polițiști împuternicirile economice pe care le-am acordat deja. Pericolul, cu alte cuvinte, este acela că oamenii vor considera că au făcut suficiente schimbări dacă și-au modificat ”valorile” sau dacă și-au schimbat părerea, sau au experimentat o ”revelație spirituală” și că o asemenea schimbare a unui consumator pasiv va cauza în mod necesar schimbări ale experților publici, politicienilor și directorilor de corporații care au primit împuternicirile politice și economice.

Problema cu acest mod de gândire este că trebuie practicată o grijă adecvată pentru natură și pentru felul în care folosim natura nu de către cei care dețin împuternicirile, ci de către noi înșine. O schimbare de atitudine sau de principii nepusă în practică este doar un alt lux inutil al unui stil de viață de consumator pasiv. ”Criza mediului înconjurător”, de fapt, poate fi rezolvată doar dacă oamenii, individual și în interiorul comunității lor, își vor redobândi responsabilitatea pentru împuternicirile pe care le-au dat pe negândite. Dacă oamenii ar începe să depună efort să recupereze o porțiune semnificativă din responsabilitatea lor economică, prima lor descoperire inevitabilă ar fi aceea că de fapt ”criza mediului înconjurător” nu este deloc ceea ce spune că e; nu este o criză a împrejurimilor noastre, este o criză a vieții noastre ca indivizi, membri de familie, membri ai comunității și cetățeni. Ne confruntăm cu o ”criză a mediului” deoarece noi am fost de acord cu o economie în care mâncatul, băutul, lucrul, relaxarea, călătoriile și faptul de a ne simți bine sunt activități care distrug lumea naturală, dată de la Dumnezeu.

Trăim în ceea ce mai devreme sau mai târziu vom recunoaște că este o eră a economiei sentimentale și, inevitabil, a unei politici sentimentale. Comunismul sentimental susține practic faptul că oricine și orice ar trebui să sufere pentru binele ”celor mulți”, care, deși complet nefericiți pe moment, pe viitor vor fi fericiți din exact aceleași motive care îi fac nefericiți în prezent.

Capitalismul sentimental nu este cu mult mai diferit față de comunismul sentimental, așa cum pretind să presupunem corporațiile și puterile politice. Capitalismul de acest fel susține că tot ceea ce este mic, local, privat, personal, natural, bun și frumos trebuie sacrificat în interesul ”pieței libere” și al marilor corporații, ceea ce va aduce siguranță și fericire nemaivăzută ”celor mulți”, dar, desigur, cândva în viitor.

Aceste forme ale economiei politice pot fi descrise ca fiind sentimentale deoarece depind în totalitate de o credință politică pentru care nu există nicio justificare. Acestea caută să păstreze credulitatea oamenilor prin impunerea unei verificări la rece a unui fond de virtuți politice inexistente. Comunismul și ”piața liberă” capitalistă sunt ambele niște versiuni mod-

erne ale oligarhiei. Propaganda lor justifică metodele violente prin scopuri bune pe care violența metodelor le face imposibil de atins. Chichița este o definiție vagă a scopului – ”bunăstarea maximă a majorității” sau ”în beneficiul celor mulți” – și menținerea sa la distanță. De exemplu, politica agricolă a guvernului Statelor Unite, sau non-politica, din 1952 încoace nu a făcut altceva decât pur și simplu să își dea consimțământul la situația dificilă în care se află fermierii: costuri mari și prețuri mici; nu a imaginat sau susținut niciodată în mod special prosperitatea fermierilor sau a fermelor, a promis doar ”hrană ieftină” pentru consumatori și ”supraviețuirea” pentru fermierii ”mai mari și mai eficienți” care se presupune că se pot adapta și pot suporta uzura cazată de costurile mari și prețurile mici. Și după fiecare val inevitabil de eșecuri ale fermierilor și amplificarea inevitabilă a sărăciei și degradării mediului rural, au apărut inevitabil asigurările din partea propagandiștilor din guvern și experților universitari, care susțineau că agricultura americană este acum mai eficientă și că tuturor le va fi mai bine pe viitor.

Caracterul fraudulos al acestor forme oligarhice ale economiei constă în principiul lor de a deplasa orice beneficiu pe care îl pot recunoaște (inclusiv datoriile) din prezent în viitor.

Succesul lor depinde de a-i convinge pe oameni în primul rând că tot ceea ce au acum nu e bun de nimic, iar în al doilea rând că bunăstarea promisă va fi cu siguranță obținută în viitor. Asta contrazice în mod evident principiul – comun, cred eu, tuturor tradițiilor religioase – potrivit căruia dacă e să ne ajutăm unii pe alții, acum este momentul să o facem; nu vom primi nicio recompensă dacă promitem că ne vom ajuta în viitor. Atât comunismul, cât și capitalismul au considerat că asemenea principii sunt foarte jenante. Dacă în prezent ești ocupat să distrugi orice lucru bun pe care-ți cade privirea pentru a face ceva bun în viitor, nu este prea convenabil ca oamenii să spună lucruri precum ”Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși” sau ”Ființele simțitoare sunt nenumărate, jur să le salvez”. Comuniștii și capitaliștii deopotrivă, capitaliștii ”liberali” și ”conservatori” de asemenea, au trebuit să înlocuiască religia cu o formă de determinism, pentru a le putea spune astfel victimelor lor ”Fac asta pentru că nu pot face altfel. Nu este vina mea. Este inevitabil”. Evident că este o minciună, iar organizațiile religioase s-au complăcut de prea multe ori în aceste situații.

Ideea unei economii bazate pe anumite tipuri de ruinare poate părea o contradicție, dar de fapt o astfel de economie este foarte posibilă, după cum vedem. Este posibilă însă, cu o singură condiție necruțătoare: singurul lucru bun din viitor la care duce cu siguranță este acela că se va distruge pe sine. Și cum ascunde acest rezultat față de supușii săi, beneficiarii săi pe termen scurt și victimele sale? Printr-o falsă evidență contabilă. Substituie economia reală, prin care ne construim și întreținem (sau nu) gospodăriile, cu o economie simbolică a banilor, care, pe termen lung – datorită manipulărilor de interes propriu ale ”intereselor dominante”, nu poate simboliza sau ține evidența a nimic altceva decât sie înseși. Și astfel avem în față spectacolul unei ”prosperități” fără precedent și o ”creștere economică” într-o țară a fermelor, pădurilor, ecosistemelor și bazinelor hidrografice degradate, aerului poluat, a familiilor eșuate și a comunităților pe cale de dipariție.

Această absurditate morală și economică există de dragul așa-zisei piețe "libere", al cărei unic principiu este acesta: mărfurile vor fi produse oriunde pot fi produse la cel mai mic preț și consumate oriunde vor aduce cel mai mare preț. Programul capitalismului industrial a fost întotdeauna să producă prea ieftin și să vândă prea scump. "Piața liberă" mondială nu e decât încercarea, până acum încununată de succes, a capitalismului de a lărgi întinderea geografică a lăcomiei sale și, în plus, de a oferi lăcomiei statutul unui "drept" în interiorul acestui teritoriu prezumtiv. "Piața liberă" mondială este liberă pentru corporații tocmai pentru că dizolvă granițele vechilor colonialisme naționale și le înlocuiește cu un colonialism nou, fără restricții sau limite. Este ca și cum li s-ar interzice tuturor iepurilor să aibă găuri, "eliberând" astfel ogarii.

"Dreptul" unei corporații de a-și exercita puterea economică fără restricții este explicat de către adepții "pieței libere" ca fiind o formă de libertate, o permisiune politică probabil determinată de dreptul cetățenilor de a deține și folosi o proprietate.

Dar ideea unei "piețe libere" introduce în guvernare o sancțiune a unei inegalități care nu e neapărat implicită în orice idee de libertate democratică: ideea că "piața liberă" are nivelul maxim de libertate pentru cei care au cei mai mulți bani, iar pentru cei care au puțini sau deloc nu este deloc liberă. Wal-Mart de exemplu, ca o mare corporație ce concurează "liber" împotriva afacerilor locale private, are în principiu toată libertatea, pe când concurenții săi mărunți nu au în principiu nicio libertate.

Ca să se producă prea ieftin și să se vândă prea scump trebuie îndeplinite două cerințe. Una este aceea că trebuie să aveți foarte mulți consumatori cu un surplus de bani și dorințe nelimitate. În momentul de față există foarte mulți astfel de consumatori în țările "dezvoltate". Problema, ușor rezolvată pentru moment, e doar aceea de a-i menține într-un flux relativ continuu și dependenți de bunurile cumpărate.

Cealaltă cerință este aceea ca piața muncii și materialele brute să rămână reduse comparativ cu piața de mărfuri en-detail. Asta înseamnă că stocurile de muncitori ar trebui să depășească cererea și că economiile bazate pe folosirea pământului ar trebui să fie încurajate sau să li se permită supra-producția.

Pentru a menține un preț scăzut al muncii este în primul rând necesar să tentăm sau să forțăm oamenii de la țară de pretutindeni să se mute la oraș – așa cum a prezis Comitetul pentru Dezvoltare Economică după cel de-Al Doilea Război Mondial – iar în al doilea rând să continuăm să introducem tehnologii care să înlocuiască mâna de lucru. Astfel este posibilă menținerea unui "fond" de oameni care se află în ingrata ipostază de a fi simpli consumatori, fără pământ și săraci, dornici astfel să lucreze pentru salarii foarte mici – exact condiția muncitorilor de la ferme migranți din Statele Unite.

Determinarea economiilor bazate pe pământ să supra-producă este chiar mai simplă. Fermierii și alți muncitori din domeniul economiilor care folosesc pământul nu sunt deloc organizați. Astfel le este imposibil să controleze producția pentru a asigura prețurile corecte, micii producători trebuind să meargă individual la piață și să accepte orice preț pentru ceea

ce produc. Nu pot nici să negocieze, nici să aibă pretenții. Treptat, ei trebuie să vândă nu vecinilor sau în orașele apropiate, ci marilor corporații. Nu există competiție între cumpărători (presupunând că sunt mai mult de unul), care sunt organizați și "liberi" să exploateze avantajul prețurilor mici. Prețurile mici încurajează supra-producția, în timp ce producătorii încearcă să recupereze pierderile "prin volum", iar supra-producția duce inevitabil la prețuri mici. Economiiile bazate pe pământ scad vertiginos în timp ce economiiile bazate pe banii exploataților cresc. Dacă uzura economică în rândul populației care folosește terenul devine atât de severă încât să amenințe producția, atunci guvernele pot subvenționa producția fără să execute controale, lucru care va duce obligatoriu la încurajarea supraproducției, determinând scăderea prețurilor – iar astfel subvenția pentru producătorii de la țară va deveni de fapt o subvenție pentru corporațiile cumpărătoare. În economiiile care folosesc pământul producția este ieftinită și mai mult prin distrugerea, prin intermediul prețurilor mici și al standardelor de calitate scăzute, al imperativelor culturale de muncă bună și gospodărire a terenului.

Acest tip de exploatare, foarte populară în colonialismul domestic și străin al națiunilor moderne, a devenit în prezent "economia globală", proprietatea câtorva corporații multinaționale. Teoria economică folosită pentru a justifica economia globală în versiunea ei de "piață liberă" este, din nou, sentimentală și fără nicio bază. Ideea este că ceea ce este bun pentru corporații, va fi mai devreme sau mai târziu – desigur, nu în prezent – bun pentru toată lumea.

Această concepție sentimentală se bazează, la rândul ei, pe o utopie: perspectiva potrivit căreia marile corporații, într-o competiție "liberă" pentru materialele brute, muncă și cote de piață, se vor conduce la nesfârșit una pe alta nu doar spre un mai mare "randament" al procesului de fabricație, dar și spre oferte de preț mai mari pentru materialele brute și forța de muncă și spre prețuri foarte mici la consumatori. Ca rezultat, toată populația globului va avea siguranță economică – în viitor. Ar fi greu de contrazis această perspectivă, dacă ar fi adevărată.

Dar se știe, în primul rând că "randamentul" procesului de fabricație înseamnă întotdeauna reducerea costurilor muncii prin înlocuirea muncitorilor cu alții care lucrează mai ieftin sau cu utilaje.

În al doilea rând, "legea competiției" nu implică faptul ca mulți dintre cei aflați în competiție să concureze la nesfârșit. Această lege este un simplu paradox: competiția va distruge competiția. Ea implică faptul că mulți competitori, concurând fără constrângeri pe "piața liberă", vor reduce, inevitabil și în cele din urmă, numărul competitorilor la unul singur. Pe scurt, legea competiției este legea războiului.

În al treilea rând, economia globală se bazează pe transportul ieftin pe distanțe lungi, fără de care nu este posibilă mutarea mărfii de la punctul cel mai ieftin de producție până la punctul cel mai scump de desfacere. Acest tip de transport pe distanțe lungi stă la baza ideii că regiunile și popoarele ar trebui să renunțe la orice măsură de autonomie economică pentru a se specializa pe producția pentru export a câtorva mărfuri de larg consum, sau a singurului

articol care poate fi produs la preț foarte mic. Orice s-ar spune despre "randamentul" unui astfel de sistem, rezultatul (și presupun că și scopul) este acela de a distruge capacitatea de producție locală, diversitatea locală și independența economică locală. Distruge însăși securitatea economică pe care o promite.

Această idee a unei economii a "pieții libere" globale, în ciuda defectelor morale evidente și a slăbiciunilor practice periculoase, este noul crez dominant al epocii. La propaganda ei se abonează și o distribuie majoritatea liderilor politici, editorialiștilor și alți "formatori de opinie". Puterile actuale, în timp ce continuă să bugeteze sume enorme de bani pentru "apărarea națională", se pare că au abandonat ideea unei autonomii locale sau naționale, chiar și în ceea ce privește mâncarea. Au renunțat de asemenea la ideea că un guvern național sau local ar putea să impună restricții asupra activității economice pentru a își proteja pământul și populația.

Economia globală este astăzi instituită de Organizația Mondială a Comerțului care a fost înființată fără niciun fel de alegeri electorale, pentru a conduce comerțul internațional în numele "pieții libere" – adică în numele corporațiilor multinaționale – și să respingă, în cadrul unor întâlniri secrete, orice legi naționale sau regionale care intră în conflict cu "piața liberă". Programul corporatist al "pieței libere" mondiale și prezența Organizației Mondiale a Comerțului au legitimizat forme extreme ale gândirii experților. Ni se spune cu foarte mare siguranță că, dacă statul Kentucky își pierde capacitatea de producție a laptelui în favoarea Wisconsin-ului (și acesta la rândul său în favoarea Californiei), asta se va numi o "poveste de succes". Experți precum Stephen C. Blank, de la Universitatea California, Davis, recomandă ca "țările dezvoltate", precum Statele Unite și Marea Britanie, acolo unde mâncarea nu mai poate fi produsă la costuri destul de mici, să renunțe complet la agricultură.

Nebunia de la baza acestei economii ridicole a început pornind de la ideea că o corporație ar trebui privită legal ca "o persoană". Însă distrugerile fără limite ale acestei economii apar tocmai datorită faptului că o corporație nu este o persoană. O corporație, în esență, este un morman de bani căreia și-au vândut loialitatea un anumit număr de oameni. Spre deosebire de oameni, corporațiile nu îmbătrânesc. Nu vor ajunge niciodată, așa cum fac majoritatea persoanelor, să înțeleagă scurtimea și micimea vieții umane, nu vor percepe niciodată viitorul drept viața copiilor și nepoților cuiva. Nu vor experimenta speranțe, remușcări sau schimbări de opinie. Nu vor fi niciodată umile. Își vor vedea de afacerile lor ca și cum ar fi nemuritoare, având ca unic scop să devină un morman și mai mare de bani. Acționarii sunt în esență niște cămătari – oameni care "își lasă banii să lucreze pentru ei", așteptând remunerații mari pentru că au dat de lucru altora pe bani puțini. Organizația Mondială a Comerțului amplifică vechea idee a corporațiilor-ca-persoane prin acordarea statutului de super-guvern cu puterea de a conduce națiuni către economia corporatistă globală.

Nu vreau să spun, desigur, că toți directorii corporatiști și toți acționarii sunt persoane rele. Spun doar că toți sunt serios implicați într-o economie cumplită.

Deloc de mirare, printre cei care doresc să păstreze alte lucruri decât banii – de

exemplu capacitatea fiecărei regiuni de a produce bunuri esențiale – există o impresie din ce în ce mai accentuată că economia globală a ”pieței libere” este inerent un inamic pentru lumea naturală, sănătatea și libertatea oamenilor, pentru muncitorii din industrie, fermieri și ceilalți lucrători în economiile care folosesc pământul și, mai mult, este un dușman inerent al muncii de bună calitate și al unei economii bine practicate.

Cred că această impresie este corectă și poate fi demonstrată ca fiind corectă mai ales prin înșiruirea presupunerilor care pornesc de la ideea că toate corporațiile trebuie să fie ”libere” să cumpere la prețuri mici și să vândă la prețuri mari în lumea largă. Aceste presupuneri, din câte îmi pot eu da seama, sunt:

1. Nu este niciun conflict între ”piața liberă” și libertatea politică și nicio legătură între democrația politică și cea economică.

2. Nu poate fi niciun conflict între avantajul economic și justiția economică.

3. Nu este niciun conflict între lăcomie și sănătatea ecologică și cea corporală.

4. Nu este niciun conflict între interesul propriu și serviciul public.

5. Este în regulă ca existența unei națiuni sau a unei regiuni să aibă baza pe un teritoriu străin, să depindă de transportul pe distanțe lungi și să fie complet controlată de corporații.

6. Pierderea sau distrugerea capacității de producție de oriunde unde se pot fabrica bunuri necesare nu e importantă și nu implică niciun cost.

7. În consecință războaiele purtate pentru bunuri de larg consum – recentul nostru război din Golf, de exemplu – sunt funcții economice legitime și permanente.

8. Acest tip de violență aprobată e justificată și de predominanța sistemelor centralizate de producție, furnizare, comunicații și transport, extrem de vulnerabile nu dor la acte de război între națiuni, ci și la sabotaj și terorism.

9. Este în regulă ca săracii din țările sărace să lucreze pe salarii mici pentru a produce bunuri pentru exportul în țări bogate, la oameni îndestulați.

10. Nu există niciun pericol și niciun cost în proliferarea epidemiilor exotice, a dăunătorilor, buruienilor și bolilor care acompaniază comerțul internațional și al căror număr crește odată cu creșterea volumului comercial.

11. O economie este un utilaj în care oamenii sunt doar niște piese interșanjabile. Nu avem de ales decât să îndeplinim munca (dacă avem vreuna) poruncită de economie și să acceptăm salariul poruncit.

12. În concluzie, vocația este un subiect mort. Nu îndeplinim munca pe care ne-o alegem pe baza unei vocații izvorâte de la Dumnezeu sau din abilitățile noastre înnăscute, ci facem munca hotărâtă și impusă de economie. E în regulă să prestăm orice muncă, câtă vreme suntem plătiți pentru ea. (Această presupunere explică indiferența ”liberală” și ”conservatoare” predominantă privind muncitorii, fermierii și micii oameni de afaceri dislocați).

13. Relațiile stabile și menținerea lor între oameni, locuri și lucruri nu contează nu au

nicio valoare.

14. Culturile și religiile nu au preocupări legitime practice sau economice.

Aceste supoziții prefigurează clar o stare de economie totală. Economia totală este cea în care totul – “forme de viață”, de exemplu, sau “dreptul de a polua” – este “proprietate privată”, are un preț și e de vânzare. Într-o economie totală alegerile semnificative și uneori cruciale care aparțineau odată indivizilor sau comunităților au devenit proprietatea corporațiilor. O economie totală, operând la nivel internațional, reduce în mod necesar puterile statelor și guvernelor naționale, nu numai din cauză că acele guverne au semnat că cedează o serie de puteri semnificative unei birocrății internaționale sau că liderii politici devin marionete plătite ale corporațiilor, ci și din cauză că procesele politice – mai ales cele democratice – sunt prea lente ca să reacționeze la dezvoltarea economică și tehnologică globală neîngrădită. Și când guvernele de stat și naționale încep să acționeze în fapt drept agenți ai economiei globale vânzându-și poporul la salarii mici și produsele poporului la prețuri mici, atunci drepturile și libertățile cetățenești trebuie în mod necesar să se limiteze. O economie totală înseamnă o acumulare nelimitată de profituri în urma dezintegrării națiunilor, comunităților, gospodăriilor, peisajelor și ecosistemelor. Autorizează “creșterea” bogăției simbolice sau artificiale prin distrugerea bogățiilor reale de pe toată suprafața pământului.

Printre multele costuri pe care le presupune economia totală, pierderea principiului vocației este probabil cel mai simptomatic și, din punct de vedere cultural, cel mai important. Prin înlocuirea vocației cu determinismul economic lucrările exterioare ale economiei totale distrug caracterul uman și cultura și din interior.

Într-un eseu despre originea civilizației în culturile tradiționale Ananda Coomaraswamy scria că “principiul justiției este același peste tot (...) [Este acela] că fiecare membru al comunității ar trebui să îndeplinească sarcina pentru care e potrivit de la natură”. Cel două concepte, cel de justiție și cel de vocație, sunt inseparabile. De aceea Coomaraswamy vorbea despre industrialism drept “un Mamona al nedreptății”, incompatibil cu civilizația. Practicarea vocației este metoda prin care sanctitatea și venerația pătrund în economia umană. Astfel a fost posibil pentru culturile tradiționale să conceapă ideea că “a munci înseamnă a te ruga”.

Liderii americani, conștienți de potențialul distructiv al industrialismului și de considerabilul pericol politic al unor mari concentrări de bogăție și putere în mâinile unor corporații industriale, au dezvoltat și pentru o vreme au și folosit anumite metode de limitare și constrângere a unor asemenea concentrări și de a distribui întrucâtva egal bogăția și proprietatea. Aceste metode erau: legi antitrust și antimonopol, principiul negocierii colective, conceptul parității de 100% între utilizarea pământului și economiile de manufactură și taxa pe venit progresiv. Pentru a proteja producătorii și capacitățile de producție locale guvernele au posibilitatea de a impune tarife pe bunurile importate ieftine. Aceste metode sunt justificate prin obligația unui guvern de a proteja viețile, mijloacele de trai și libertatea

cetățenilor săi. În consecință nu există vreo necesitate care să ceară ca guvernul nostru să sacrifice mijloacele de trai ale micilor fermieri, ale micilor oameni de afaceri și muncitorilor alături de independența noastră economică națională pe altarul “pieței libere” globale. Dar astăzi toate aceste măsuri sunt sau slăbite sau folosite impropriu. Economia globală e gândită drept modalitate de a le submina.

În absența protecției guvernamentale împotriva economiei totale a corporațiilor multinaționale, oamenii se află în situația în care s-au aflat de multe ori în trecut: de a-și pierde în același timp și securitatea economică și libertatea. Dar concomitent metoda de auto-apărare le aparține, sub forma unui principiu venerabil: puterile neexercitate de guvern revin poporului. Dacă guvernul nu propune protejarea vieților, mijloacelor de trai și libertăților oamenilor, atunci oamenii trebuie să se protejeze singuri.

Cum să facă asta? Calea pare să fie doar una singură și anume aceea de a dezvolta și a pune în practică ideea de economie locală – ceva ce acum face un număr din ce în ce mai mare de oameni. Din câteva motive întemeiate, ei încep cu ideea unei economii locale alimentare. Oamenii încearcă să găsească metode de a scurta distanța dintre producători și consumatori, de a face legăturile dintre acești doi poli mult mai directe și de a transforma această activitate economică locală într-un beneficiu pentru comunitate. Ei învață să folosească economiile de consum ale orașelor mici și mari din zonă pentru a păstra mijloacele de trai ale familiilor de la ferme și ale comunităților de fermieri. Doresc să folosească economia locală pentru a oferi consumatorilor posibilitatea să influențeze tipul și calitatea hranei și să păstreze și să înfrumusețeze peisajele locale. Vor să îi facă pe toți cei din comunitate să fie interesați direct și pe termen lung de prosperitatea, sănătatea și frumusețea regiunii natale. Aceasta e singura cale disponibilă la ora actuală pentru a face ca economia să devină mai puțin totală. La un moment dat era singura metodă de a face o economie națională sau colonială mai puțin totală, însă acum necesitatea este mult mai stringentă.

Presupun că există un șir valid al gândurilor care duce de la ideea economiei totale la cea a unei economii locale. Bănuiesc că primul gând ar fi acela de recunoaștere a propriei ignoranțe și vulnerabilități în postura de consumator din economia totală. În calitate de astfel de consumator, nu cunoaștem istoria produselor pe care le folosim. De unde vin ele exact? Cine le produce? Ce toxine sunt folosite în producerea lor? Care au fost costurile umane și ecologice ale producției și livrării lor? Se poate observa că nu e ușor de răspuns la astfel de întrebări și poate că uneori nu se răspunde deloc. Deși se fac cumpărături dintr-o varietate uimitoare de produse, anumite alegeri semnificative sunt suprimate. Într-o asemenea stare de ignoranță economică nu este posibil să alegem mărfuri produse la nivel local sau cu grijă pentru oameni și natură. Nu este posibil nici ca asemenea consumatori să influențeze producția în bine. Consumatorii care simt o chemare către administrarea pământului descoperă că în această economie nu pot practica buna gospodărire. Pentru a fi un consumator în economia totală, cineva trebuie să consimtă să fie complet ignorant, total pasiv și total dependent de proviziile aduse de la distanță și de furnizori egoiști.

Abia atunci, poate, unii vor începe să vadă dintr-o perspectivă locală. Unii ar putea începe să se întrebe: Ce este aici? Care sunt împrejurimile în care trăiesc? Ce din mine poate duce la ceva mai bun? Dintr-un punct de vedere local se poate observa că o economie globală a "pieței libere" este posibilă doar dacă națiunile și localitățile acceptă sau ignoră slăbiciunile inerente ale unei economii de producție bazate pe exporturi și ale unei economii a consumatorilor bazate pe importuri. O economie a exportului este deasupra oricărei influențe locale, la fel ca cea a importului. Transportul ieftin pe distanțe lungi este posibil numai dacă se pune la dispoziție combustibil ieftin, pacea internațională, control asupra terorismului, prevenirea sabotajului și solvabilitatea economiei internaționale.

Poate că se va putea începe să se vadă diferența dintre o mică afacere locală care trebuie să împartă soarta comunității locale și o mare corporație absentă organizată astfel încât să eludeze soarta comunității locale prin distrugerea acesteia.

Din ceea ce pot să deduc până în prezent, ideea unei economii locale se bazează pe doar două principii: vecinătatea și subzistența.

Într-o vecinătate viabilă, vecinii se întreabă ce pot face unul pentru celălalt și ce își pot oferi și găsesc răspunsuri pe care ei și locul unde stau și le pot permite. Asta și nimic altceva înseamnă practica unei vecinătăți. Această practică trebuie să fie pe de o parte caritabilă, dar de asemenea trebuie să fie economică, iar partea economică trebuie să fie echitabilă – există un grad semnificativ de caritate în a stabili prețuri corecte.

Evident că nu se poate produce la nivel local tot ceea ce este necesar la acel nivel local. Dar o vecinătate viabilă este o comunitate și o comunitate viabilă este formată din vecini care protejează și apreciază ceea ce au în comun. Acesta este principiul subzistenței. O comunitate viabilă, o fermă de exemplu, își protejează propriile capacități de producție. Nu importă marfă care poate fi produsă la nivel local. Nu exportă până când nu asigură nevoile comunității locale. Produsele economice ale unei comunități viabile sunt înțelese fie ca bunuri ale subzistenței comunității, fie ca surplus, acesta din urmă fiind singurul acceptat ca vandabil în alte părți. Pentru ca o comunitate să fie viabilă, nu se poate gândi să producă numai și numai pentru export și nu poate permite importatorilor să folosească muncă mai ieftină și mărfuri din alte locuri, care pot distruge capacitatea locală de a produce local bunuri necesare pentru localnici. Mai mult, sub imperiul carității trebuie refuzat importul de bunuri care sunt produse altundeva cu prețul degradării umane și ecologice. Acest principiu al subzistenței se aplică nu doar localităților, ci și regiunilor și popoarelor.

Principiile vecinătății și subzistenței vor fi discreditate de către adepții globalizării drept "protecționism" – și exact asta și este. Este un protecționism just și sănătos, fiindcă protejează producătorii locali și asigură cel mai bine resursele adecvate pentru consumatorii locali. Ideea că nevoile locale ar trebui să fie acoperite în primul rând, iar surplusul exportat, nu implică niciun prejudiciu adus carității pentru cei din alte locuri sau schimbului de mărfuri care se poate face cu ei. Principiul vecinătății de acasă implică întotdeauna principiul carității în afară. Principiul subzistenței este de fapt cea mai bună garanție a surplusului care poate fi

dat sau vândut. Acest tip de protecție nu înseamnă "izolaționism".

Albert Schweitzer, un cunoscător al situației economice din coloniile din Africa, a scris în urmă cu 70 de ani: "Atunci când comerțul cu lemn este bun, foametea permanentă stăpânește în regiunea Ogowe, deoarece localnicii își părăsesc fermele pentru a doborî cât mai mulți copaci". Ar trebui să luăm în considerare în special că scopul producției a fost "cât mai mult... cu puțință." Spusele lui Schweitzer indică exact ceea ce vreau să subliniez: "Acești oameni își puteau strânge avere adevărată dacă și-ar fi dezvoltat agricultura și ar fi făcut comerț astfel încât să își asigure propriile nevoi". În schimb au produs lemn pentru export pe "piața mondială", lucru care i-a făcut dependenți de bunurile importate pe care le-au cumpărat cu banii câștigați din export. Au renunțat la mijloacele locale de subsistență și au impus falsele standarde ale unei cereri străine ("cât mai mulți copaci posibil") asupra pădurilor lor. Astfel au devenit total dependenți de și neputincioși într-o economie asupra căreia nu au niciun control.

Asta a fost soarta populației native sub colonialismul african din vremea lui Schweitzer. Asta este, și doar asta poate fi, soarta tuturor celor de sub conducerea colonialismului global din vremurile noastre. Descrierea lui Schweitzer în legătură cu economia colonială a regiunii Ogowe nu este în principiu cu nimic diferită de economia rurală actuală din Kentucky sau Iowa sau Wyoming. O economie totală, pentru toate scopurile practice, este un guvern total. "Comerțul liber", care din punctul de vedere al economiei corporatiste aduce "o creștere economică fără precedent", din punctul de vedere al terenului și populației locale și în cele din urmă din punctul de vedere al orașelor, este de fapt distrugere și sclavie. Fără o economie locală prosperă, oamenii nu au nicio putere, iar pământul nu are glas.

(2000)

Cartea lui Wendell Berry se încheie aici.
Ca și munca noastră, a celor din TEI .
Înainte de a încheia, te rugăm să dai și tu mai
departe.

Nu numai cartea,
ci și ideile și informațiile conținute de ea.
Credem că numai așa putem face țara
și lumea puțin mai bune.
Dar din dar... Spor!

MEMBRII

**care au contribuit la această lucrare:
Eclectical Storm, Simf, Cristian, Cristina
B., Aradheritage, Krokus Brandusha,
Ina, Alina, Ioana și alții.**